AIDAI

10

USTRUOTAS
ĖNESINIS
OKSLEIVIŲ
URNALAS

DAIL. A. KUČIO MEDŽIO RAIŽINYS „VĖLINĖS"

PALIO
9 3 7

TIEJI METAI

ATEITIS

REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA

K a u n a s, Laisvės al. 3 b.

Telef. 2 52 35

Prenumerata: moksl., stud. ir kaimo jaunimui met. — 5 lit., pusm. 3 lit. Kitiems: met. — 10 lit., pusm. — 5 lit. Užsieny: met. 16 lit., moksl. — perpus pigiau. Atskiras nr. — 1,50 lit.

Redaktoriaus kalbamosios valandos: kasdieną, išskyrus šventadienius, nuo 12 iki 14 v.

TURINYS

1. **K. V. Narutis** — Stoviu susimąstęs 337
2. **Vyt. Česna** — Brolis broliui, eil. 341
3. **Julija Švabaitė** — Į rudenį, eil. 341
4. **E. Matuzevičius** — Apie išeinančią motiną, eil. 342
5. **K. Padarauskaitė** — Laiškas motinai, eil. 342
6. **K. Jankauskas** — Rudens matematika 343
7. **B. Krivickas** — Keletas Vaičiulaičio stiliaus bruožų 346
8. **P. Gailiūnas** — Draugės aplankymas 351
9. **Jean Massin** — Himnas Kristui Karaliui 353
10. **R. Maeder** — Kristus mokykloje 355
11. **E. Gabulaitė** — Nužydėjo, eil. 357
12. **B. Serevičius** — Karavanas, eil. 358
13. **Pr. Kozulis** — Pievų berniokas, eil. 358
14. **E. Gabulaitė** — Suvyriškėjusi mergaitė 360
15. **Prof. Kikauks** — Atėnai 362
16. **N. Saldukas** — Aukštuose Anduose — Kolumbijoj 364

Apžvalga — 367; Mokykloj ir gyvenime — 369; Kreivos šypsenos — 375; Auxilium latinum — 378; Kūno kultūra — 379; Šachmatai — 382; Literatūros naujienos — 383.

Priedas — „Gamtos Draugo“ Spalių mėn. sąs.

Raštus siųsti iki XI. 10.

ATEITIES PLATINTOJAMS,

kurie dar nespėjo pranešti kiek egz. „Ateities“ siuntinėti jų vardu š. m. II pusm., kol kas siunčiame tiek pat, kiek buvo siuntinėjama praeitą pusmetį, t. y. prieš vasaros atostogas. *Apie prenumeratorių padaugėjimą ar sumažėjimą prašome tuojau pat pranešti.*

„Ateities“ Administracija

Spaudė „Šviesos“ spaustuvė, Kaune, Jakšto 7

Kryžių šalis

STOVIU SUSIMĄSTĘS

Kartą, tai buvo vėjuotą rudens vakarą, nuoširdžiai kalbėjomės su vienu gimnazijos aštuntoku. Įdomų jo pasipasakojimą apie savo lapkritinius išgyvenimus mieliems skaitytojams čia ir ketinu atpasakoti.

Buvo Vėlinių vakaras, — pradeda nuoširdusis jaunuolis. Stoviu susimąstęs savo gimtojo miestelio kapinėse ir neramiai žvalgausi. Daugybę kapų jau apglobė amžių velėna. Kai kurių antkapių ir paminklų antrašai dar tebežvilga, rodos, tik vakar įrašyti. Šiurpus lapkričio vėjas taršo ruduojančius kapų žolynus, įkyriai landžioja pro kryžius, paminklus. Paskutinieji lapai krinta iš lėto. Jie, mirę, šliejasi prie atvėsusios žemės, visų mirusių globėjos.

Tyla. Ramybės vieta, tariau sau, kaip paprastai apie kapus kad manoma.

Bet ne! Iš po velėnų, iš už samanotų kryžių tarsi girdžiu paslaptingą šnabždesį:

— Koks tu esi, — ir mes buvome. Šiandieną mes, o tu rytoj.

Taip — ima pintis mano vaizduotėje vaizdų pynė — vakar, šiandien ir rytoj. Ir taip per amžius. Kovoja ir krinta tūkstančiai, milijonai ir klusnūs gula eilėmis štai šituose kapuose.

— Ave Caesar, morituri te salutant!

Kietas tas cezaris. Jo pirštas nepakyla aukštyn. Jis nežino pasigailėjimo. Ir valgoma ir miegama, drabužiais dangstomasi, ilsimasi, sportuo-

jama, net vaistų griebiamasi vien tik mirčiai valdovei nuraminti. O vis dėlto ji pagaliau lieka nugalėtoja.

Į vaizduotę atslenka žymusis prancūzų politikas Talleyrand'as. Kaip jis bijojo mirties! Niekas nedrįsdavo jam apie mirtį prisiminti. Tai sukeldavo jam didžiausių kančių. Kai jo net artimi draugai mirdavo, jis nežinodavo. Pagaliau Talleyrandas susirgo.

— Už kiekvieną mano pratęsto gyvenimo mėnesį duosiu Tamstai milijoną frankų, — sako ligonis savo gydytojui.

Bet veltui. Kai atėjo laikas, Talleyrandas mirė...

Kai atėjo laikas. Juk ir mano laikas *ateina.* Kada jis ateis? Gal jau rytoj?

E ne! Tikriausiai dar ne taip greitai, aš dar turiu savo užsimotą sumanymą būtinai realizuoti... Stengiuosi išblaškyti nemalonias mintis. Tačiau vaizduotėn nejučiomis įslinko vėl kažkur skaitytas vaizdas.

Legenda pasakoja apie išmintingojo Saliamono kanclerį. Ilgai ir ištikimai jis karaliui tarnavo. Vieną rytą tasai kancleris pamato į save įsmeigtas baisias akis. Tai buvo mirties išgąstis. Jis puola karaliui po kojų:

— Leisk, Valdove, savo ištikimam tarnui pasibalnoti eikliausį iš tavo žirgų!

Karalius leido, nors nesuprato kam.

Žaibu lekia keistasis raitelis. Be valandėlės atilsio visą mielą dienelę. Saulutei leidžiantis, ir žirgas ir raitelis, mirtinai išvargę, sustoja. Bet kas ten ant kryžkelio, prie stulpo?! O, tos pačios baisiosios akys!!

Raitelis nusprendė — niekur nebeišbėgsiąs iš mirties glėbio. Tik mirdamas, jis paklausė šmėklos:

— Kodėl tu rytą tokiomis išsigandusiomis, nustebusiomis akimis į mane žvelgei?

— Aš buvau susirūpinusi, nes man buvo pavesta Tave pasiimti čia prie šito stulpo. O iš rūmų iki čia labai didelė distancija. Todėl aš taip žiūrėjau. Dabar gi džiaugiuosi, kai taip paprastai šita mįslė išsisprendė.

Taip, galvoju sau, iš tiesų, atrodo, kad mes nuo mirties bėgame, kai ją stengiamės ignoruoti, o tuo tarpu vistiek jos glėbin patenkame. Gal tad geriau išdrįsti pavadinti dalykus jų tikruoju vardu?! Gal geriau susigyventi su mintimi, kad vistiek mirsime? Gal gerai ir daro vienuoliai trapistai, kurie net sveikinasi: „Memento mori". Arba Numa Pompilius, senosios Romos ciesorius įsako savo veidrodį papuošti kaukuole ir padėti parašą:

— Hoc speculum non fallit — šis veidrodis neklaidina.

Sąmonėje vėl ryškėja prisiminimas. Tai kilnusis persų jaunuolis. Jis linko nuostabiąją Romą, garsią savo brangiais meno paminklais. Grožėjosi, stebėjosi jaunuolis. Pagaliau atsisveikina. Ciesorius ir sako maloniam turistui:

— Ką, gražu Romoje? Gal norėtum čia pasilikti?

— Ciesoriau, mačiau aš Romoje nuostabių dalykų. Gražios kolonos, puikios arkados, didingi rūmai, žavintys paminklai! Bet jų tarpe aš radau taip pat ir kapines. Vadinasi, ir Romoje žmonės miršta taip pat kaip Persijoj. Šis dalykas verčia mane pakeisti nuomonę, kurią galėjau susidaryti žiūrėdamas į gražiąją Romą.

Iš kur tiek ir tokių minčių ateina man dabar? Argi pageltę lapai, kapų tyla ir tie pakrypę kryžiai taip iškalbingai bylotų?

Staiga imu džiaugtis. Koks aš esu laimingas palyginus su tais, kurie guli čia po mano kojomis! Aš štai svarstau, darau išvadas, dar galiu savo nutarimus įvykdyti. O jie?

Vaizduojuosi sau. Jei visi šių kapų „gyventojai" galėtų atsikelti, jei jiems būtų leista dar vienerius metus vėl pagyventi! Kaip jie tuos metus sunaudotų? Argi jie gyventų vėl taip pat nuodėmingai kaip gyvenę?!

Bet tai tik fantazija! Jie nebegali atgyti. Jie nebegaus ne tik metų, bet nė vienos dienos. O aš dar turiu laiko! Eisiu sutvarkysiu kas dar nesutvarkyta su Dievu, su savim, su draugais...

Žengiu per numirusius lapus, per savo protėvių dulkes vartų link. Jaučiu, kad mano veidas ištyso nuo šito mąstymo, akys stipriai žvelgia į vieną tašką, sieloje skamba gedulo melodijų aidai:

— Dies irae, dies illa...

Jau prie pat vartų automatiškai sustoju. Nuostabus paminklas. Nulaužtas kamienas, bet iš jo šono išauga atžala, kuri baigiasi kryžiumi su Kristaus kančia. Mirties nugalėjimo simbolis! Tai įdomu! Paminkle parašas:

— In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. Tavimi — Viešpatie, vyliausi, tenebūsiu sugėdintas per amžius.

Štai kur stipresnė neg mirtis galybė Štai kas tikroji mirties nugalėtoja — *viltis!* Viltis atremta į kryžiaus kamieną. Viltis iš Kalvarijos kalno aukštumos. Viltis — kovos ir kančių išdava!

„In te, Domine, speravi", — kalbėjo mirdamas šv. Pranciškus Ksaveras. O jis mirė kaip didvyris, nugalėtojas. Mirė, tiesa, vienas paliktas nedidelėj saloj netoli Kinijos, bet viltis jo sieloje galingai spindėjo, nušviesdama kelią per tamsų mirties prieangį į skaidrųjį gyvenimą.

Tvirta ranka padariau ant savęs kryžiaus ženklą. Šio ženklo sustiprintas, nurimusia siela žengiau iš mirusiųjų buveinės vėl į gyvenimą. Ėjau kovoti ir laimėti. Nugalėti pačią mirtį. O eidamas svarsčiau vieno kunigo pasakojimą. Jis, pakviestas pas mažą ligonį, turėjo įdomų pasikalbėjimą.

— Ar nebijai mirti, mažyti?

— Ne. Pirma bijojau, bet nuo to atsitikimo su vapsva nesibijau mirties.

— Kaip? Su kokia vapsva, nuo kokio atsitikimo?

— Aš gulėjau anądien sode. Mamytė buvo netoli. Aplink mane pradėjo zirsti vapsva. „Mamyte, bijau. Vapsva įgils", — sušukau.

— „Nesibijok mano mažasis, vabalėli", — nuramino motina ir apkabino mane paslėpdama. Vapsva nusileido ant motinos rankos ir įgėlė.

— Na, ar skaudėjo, — paklausė motina, meiliai į mane žiūrėdama.

— Ne, — atsakiau.

— Taip, mano mažyti, neskaudės ir kai reiks mirti. Nesibijok mirties. Mirtis savo geluonį įleido į Viešpaties Jėzaus Širdį.

— Nuo to laiko aš nebebijau mirties, — tvirtai pasakojo kunigui mažasis ligonis.

———

Šiuo nuostabiu mažyčiu baigė šį kartą manasis jaunuolis savo išgyvenimų „filmą". Pasilikęs vienas pagalvojau:

— Netiesa, kad dabar jaunimas tik paviršutiniškas. Štai šis, kaip rimtai galvoja, kaip vyriškai pasiryžta grumtis su gyvenimu.

Argi jis tik vienas toks?

KUN. V. NARUTIS

VYTAUTAS ČĖSNA

BROLIS BROLIUI

Spalių 9.

Daugel kartų jau lapai nukrito,
Daug žiedų jau nuskynė ruduo.
Bet nei rudens, nei dienos pavytę
Neužgydo atvertų žaizdų.

Nėr sielos, nėr širdies, nėr paguodos,
Surakinta jau miršta daina.
O kada mums šio ilgesio juodo,
O kada šių kančių bus gana.

Ten saulėlydžiai rožėmis žydi,
Čia padangė niūri, kruvina.
Mūsų žodžiai, mūs dainos paklydo,
Jas išgrobstė, kaip metai dienas.

Ko jie geidžia, ko nori? Lai ima, —
Lietuvos jie iš mūs neatims.
Mums upeliai, mums klevo ošimas,
Mums lakštučių dainelė rami.

Žvaigždės gęs, saulė žemę nuauksins,
Brolis broliui eis ranką paduot.
Ten per amžius tikėjus — sulauksi
Vėl linksmos Lietuvos be žaizdų.

Vilkaviškis, 37.X.9.

JULIJA ŠVABAITĖ

Į RUDENĮ

Tokia liūdna liūdna klevų procesija
Anuomet žalią vasarą lydėjo.
Dabar tik suprantu, mylėjai ją
Ir drėgną vakarą be jokio vėjo.

Sakyk, ar tau negaila liekno beržo,
Ir mėlyno dangaus su debesėliais? . . .
Atėjo gedulo ruduo . . . širdin įsiveržė,
Ir blaškosi pašėliškai.

Ant marių mėlynų plasdena burės,
Lyg pilkas debesys, išblyškusios.
Tai ten už žaliojo vandens, už jūrų
Linksmutės kregždės vasarą nusinešė.

ušros Vartų Mergelė „Mūsų Vilniaus“ klišė

EUG. MATUZEVIČIUS

APIE IŠEINANČIĄ MOTINĄ

Ji taip kasdien prie šito stalo
Sena, pavargusi, žila —
Plaukai dienų skausme pabalo,
Kaip žiemos žydinčiam šile.

Aš ją matau, aš ją pažįstu,
Aš ją matysiu visados —
Nutils senatvė ir jaunystė,
Nutils aidai tylios maldos...

O ji senutė, ji pavargus
Regės jaunystę ir laukus...
Klajos po kaimą kurčias vargas,
Naktim toks sapnas nejaukus...

...Plaukuos pražys laukų lelijos,
Aidės pavasario daina...
Tenai keliu tamsioj naktyje
Išeina motina sena — —

Aš ją matau, aš ją pažįstu,
Aš ją matysiu visados —
Skubi į ten ir tu, jaunyste,
Į glėbį žemės šios juodos...

KAZĖ PADARAUSKAITĖ

LAIŠKAS MOTINAI

Sakyk, mamyt, ar vasara dar sodžiuj?
Ar saulėje margi drugeliai krykščia?
Norėtųs man, užmiršus viską,
Dainuoti laimę vakarykščią.

O buvo daug žiedų ir saulės!
Ir gojai linko net nuo žalio juoko!...
Naktim sukrisdavo upelin žvaigždės...
Žaliam sode girta paukštytė suokė.

Pakvipo rudeniu ir vėjas ir jurgynai,
Ramunėje maža plaštakė miršta.
Man bus sunku, sunku kaip niekam
Tave, mamyt, ir vasarą užmiršti.

KAZYS JANKAUSKAS

Rudens matematika

Fragmentas apysakos „Tryliktas kelias“ iš to paties vardo novelių rinkinio, kurį leidžia Šv. Kazimiero dr-ja.

Tarp eglių sustoję jauni beržai jau geltonai apsirengė. Bet tas rūbas nepatvarus ir dienos naktį šeriasi, lopinėliais mažais slysta žemyn. Kaip rankos kilojasi beržų šakos ir beria lapus, tarytum pinigą. Vėjas ima geltonas dovanas, suka juos vietoj, neša pirmyn. Ir lapai, braškėdami skubiais žingsniais, šokinėja pažemiais iki geležinkelio. Daugelis jų čia sugula tarp bėgių. O praskrendantis traukinys greitasis šluoja juos paskui save taip, kad geltonieji ilgai vejasi sprunkančius vagonus. Pašoka oran, nusileidžia, sugula atgal į geležinkelį, arba sykį atsipeikėja, pasipurto, pabėgėja ir laikinai vėl apmiršta tarp bėgių. Vienas geltonųjų mėgino traukinio stogu išvažiuoti iš miško, bet vėjas sugriebia jį ore ir draskydamas nutempia atgal į mišką ar į griovį tiesiog. Lapai. Ir dar beržų jaunųjų lapai. Kada jūs slystate iš medžių šakų, prasideda debesuotas ruduo. Bet, pavyzdžiui, eglės arba pušys rudenį tik aprūksta ir pajuoduoja nuo tamsių miglų. Spygliuočiai rudenį yra liudininkai, kurie teigia vasarą pas mus tikrai buvus.

Taigi, ruduo. Ir padieniniai geležinkelių darbininkai, vyrai ir moterys, baigia darbo sezoną: tarpstotyje renka ir krauna po šimtą į krūvą vasarą čia išmainytus žuolius.

Dirba čia Julius, neseniai grįžęs iš kariuomenės vyriokas, jo sužadėtinė Aldona ir jos senas tėvas. Dirba dar kelios dešimtys žmonių. Ima jie žuolį, dviese, trise moterys, ir neša. Kur nešti toloka, į krūvą veža vagonėliu.

Geležinkelio nugara tolumoj labai susiaurėjus. Pačiam gale matyti juodas brūkšnelis. Jis pučiasi, didėja: geležinkelio nugara važiuoja rankinė drezinėlė. Jos rankenas tampo kuopos seniūnas Dabrėnas, žilstantis, bet dar jaunas vyras. Iš stoties skuba jis pas savo darbininkus ir kai privažiuoja — lengvai nušoka į geležinkelio pakraštį. Tuščia drezinėlė skuba sustot.

Ir pirmiausia Dabrėnas pasako:

— Labas, vyrai. Pekliškas lietus. Rodos, tik dulksta, o mano kepurė kiaurai. Net plikė sudrėko. Be to, pypkė šoninėj kišenėj buvo. Tai joje kažkokio brudo pilna. Prilijo, o gal varna praskrisdama... Palaukit, ko jūs dabar juokiatės? Aš jum naujienų atvežiau, mano armiečiai.

— Rudeninę naujieną, ar ne? — numetęs nuo pečių žuolį prie krūvos, atsisuka į geležinkelį Julius. — Rytoj nebedirbsime. Kiekvieną ru-

denį tas pats ir tas pats. Rytoj visi grybauti eisime, o paskui į turgų su grybais, kaip bobos. Vėl reikės sėdėti namie kaip daboklėj. Ir paprastai niekas neateina pasiteirauti, gal ko trūksta bedarbiui Juliui. Dabar ir Poviliuką prisiminiau. Vienintelis juk mano brolis buvo. Žmogus dešimt metų dirbo, priimamas ir atleidžiamas rudens metais. Į etatinę vietą prašėsi, kandidatu buvo. Na ir ką gi? Nieko. Traukinys jį sykį papiovė. Dabar aš esu kandidatas. Kai tik aš gausiu etatinę vietą, tuoj vedu Aldoną. Pagyvent norisi ir sezoniniam darbininkui. Nesmagu būti pastumdėliu, kurį priiminėja ir atleidžia.

— Brudas pypkė! — susiraukia Dabrėnas ruošdamasis užrūkyti. — Tas varnas pradėsiu šaudyti. O tu ko nutilai? Kalbėk dar apie grybus. Bet aš tau sakau, kad tu galėsi ženytis. Rytoj pradėsim ilginti dešimtą kelią ir sujungsim jį su tarpstočio geležinkeliu už pirmo posto. Stotį paplatinsim. Ankšta. Palaukit, aišku?

— Seniūnai, duok užrūkyt! Tokia naujiena! — prišoka Julius.

— Matote, koks vikruolis. Kaunas uždraudė seniūnams vaišintis darbininkų papirosais, tai darbininkai ima iš seniūnų. Jeigu aš vienas iš jūsų imdavau, tai po kiek nustodavote? O juk man vienam jūs vaišinant reikės naminę rūkyt ar geltonus lapus, — bet Dabrėnas išdalija džiūgaujantiems darbininkams visą pokelį.

— Vyrai, dirbsime iki pat šalčių. O ten sniegas išgelbės. O ten pusnys, po velnių! Na, dalykas! Jeigu kaip, Kalėdom jau būsiu ženotas. Eikš, Aldona. Aš pašildysiu tavo rankas, — pagyvėja Julius. — Armonika namie pasiliko. Aš jums pagročiau, vyrai.

— Čia ne koncertas. Droškit nešti žuolių. O tu palauk, Juliau. Rytoj mane vėl egzaminuos. Primiršau tas nelabąsias trupmenas. Vadinas, žemiau brūkšnio rašome vardines, aukščiau brūkšnio skaitlines?

— Trupmenos nariai vadinasi skaitiklis ir vardiklis.

— Na ir matimatika, kad ją kur garvežys! O kodėl sveikam skaičiui jokių vardų ir narių nereikia. Sakysim, devyni, ir viskas aišku. Arba dešimt. Už gerklės ima tos trupmenos. Jau geriau dešimt varduvių aplankyt, negu spėlioti, kas darosi su vardikliu. Palauk, dalijant trupmeną iš trupmenos reikia dauginti ... na, sakyk, ką iš ko dauginti? ... ir be to, tegu jas garvežys, kodėl dauginti? ... aš juk daliju! imu dvi trupmenas ir daliju.

— Norint padalyti dvi trupmenas, sako teorija, reikia dauginti skaitiklį iš vardiklio ...

— Ir dar sykį skaitiklį iš vardiklio. Žinau. Per egzaminus daginau. Įdomus buvo egzaminas. Kaip traukinys be garvežio. Nesuprantu, kuriem galam reikia man tų trupmenų? Vieton bėgvinių į žuolius kalsiu? Bet vyresnis kelio meisteris kiša uždavinį: $^1/_5$ padalyk iš $^1/_{20}$. Sėdžiu ir daliju, kaip mane taisyklės išmokė. Išeina lygiai 4, ir be jokios trupmenos. Aš jau prakaituoju, lyg pečkurys ir dar sykį mėginu. Vėl keturi išeina. Pegalvok: aš daliju, o skaičius didėja ir trupmena visai pranyksta. Tada aš paėmiau skaitlinę iš skaitlinės, vardinę iš vardinės ir sudauginau. Ir nudžiugau: išėjo $^1/_{100}$. Na, ačiū Dievui, sumažėjo velnias. Kišu vyresniam kelio meisteriui, sakau, jau padalyta. O jis dar sykį liepė pasiruošti. Jeigu ir rytoj nepavyks — pažeminimas. Ei, vyrai, subruskit. Baikit nešti tuos šlapius supuvėlius ir galėsit eiti namo. O mes važiuosim, Juliau.

Baletas. Iš „Aušros“ gimn. sukaktuvinio leidinio.

— Tai kad aš noriu Aldoną palydėt. Kaip čia dabar atrodys? Aš važiuotas, o ji pėsčia . . .

— Nekalbėk! Man gresia pavojus, gi jam jautrumai parūpo. Aldona, klausyk! Julius šiandie nelydės tavęs. Jis man reikalingas.

— Mane kas nors kitas palydės! — linksmai atšauna Aldona.

— Aldona, dabokis, — įspėja Julius ir atsisėda greta Dabrėno.

Drezinėlė pradeda krutėt ir įsibėgėja, nes rankeną dabar jie tampo dviese, be to, važiuoja pavėjui.

— Juliau, kodėl dauginti, jeigu dalijame?

Drezinėlė lekia pakalnėn, ir Julius šaukia:

— Nors trupmenas dalydami naudojame daugybą, mes vis dėlto dalijame.

— Eik gulti! Kokia čia dalyba? Pasijuokimas iš seno žmogaus. Nunešk tu žydui dešimt litų skolos ir įtikink jį, kad atnešei dvidešimt. Arba padalyk tu 100, sakysim, iš penkių ir gauk 300!

— Čia visai kitas reikalas.

— Kitas ar nekitas, man vistiek. Bet tas, kuris sėdėjo ir išgalvojo trupmenas turėjo atsiminti, kad jos turi būti suprantamos ir aiškios. Rankom vaikščiot pradėsi žmogus pirma negu suprasi, kad dalydamas turi dauginti. Jeigu aš, sakysim, išimu vieną bėgį iš geležinkelio ir nieko jo vieton nepakišu, tai negaliu tikėtis, kad traukinys oru . . .

Staiga abu išgirsta labai arti švilpuką. Iš migloto rudens vakarėjimo jau išnėrė juodas traukinys ir tiesiog ant jų.

— Vienas — ir vyrai nušoko į geležinkelį; du — ir drezinelė pakalnėj, trys — ir tąja vieta jau lekia traukinys. Mašinistas pagrūmoja matematikam juodžiausiu kumščiu, ir migloj pranykdamas triukinys sušvilpė dar sykį.

— Jėzau Marija, Juliau. Per tas trupmenas gyvybė buvo ant plauko pakibusi, — ir Dabrėnas valandėlę kasosi pakaušį.

Dviese iškelia drezinėlę. Atsisėda. Nuvažiuoja tylėdami. Dabrėnas dažnai atsisuka, žiūri į miglą ir nebejudina matematikos.

Lietus.

Geltonų beržų miškas seniai pajuodo tolumoj. Migla.

B. KRIVICKAS

KELETAS VAIČIULAIČIO STILIAUS BRUOŽŲ

Kiekviena meno sritis turi savo medžiagą, kurioje menininkas įkūnija, suvokiamomis formomis išreiškia mintį. Skulptorius apipavidalina granito gabalą, suteikia jam prasmingą formą, ir iš šalto akmens ištrykšta gyvybė, judesys, vaizdas. Rašytojo medžiaga yra žodis. Tačiau ne visi rašytojai vienodai tą medžiagą — žodį vartoja. Kiekvienas jų savotišku būdu duoda išvysti kuriamą pasaulį, pajusti jo žmonių mintis ir jausmus. *Tas savotiškas būdas* kurti savo pasaulį (ar savo mintis reikšti) raštu ir yra *rašytojo stilius.*

Jeigu skulptorius nesugeba savo kūriniui duoti *tinkamos formos,* jo kūrinys esti be gyvybės, sustingęs, nedaro įspūdžio ir netraukia žiūrovo. Tas pats ir su literatūra. Jeigu rašytojas nemoka tinkamai pavartoti žodžio, suteikti jam gyvybės, veikalas neturi meninės vertės, netraukia skaitytojo ir neužkrečia jo savo skelbiamomis idėjomis. Todėl teisingi yra šitie Šatobriano žodžiai: „Geriausio turinio veikalas pilnas išmintingiausių samprotavimų yra negyvas gimęs, jei jam trūksta stiliaus".

Kai kurios literatūros srovės, ypač realizmas ir natūralizmas, mažiau dėmesio kreipia į stilių. Tačiau stiliaus svarbos niekas neužginčija. Iš naujųjų literatūros srovių estetai ypač rūpinasi stilium.

Mūsų (lietuvių) naujoji literatūra šiandien jau rodo subrendimo žymių ir užima vyraujančią vietą. Ji skaitoma jau ne vien dėl tautiško idealizmo, bet ir dėl savo meniškos vertės, kuri gali lygintis net su užsienio literatūros veikalais. Toje literatūroje yra vardų, kurie niekad nebebus išbraukti iš mūsų lit. istorijos. Vienas tokių yra ir Antanas Vaičiulaitis. Jis jau anksčiau mūsų literatūroj pasižymėjo, kaip geras stilistas. Tačiau du paskutinieji veikalai parodė visą jo stiliaus galią, atskleidė visą jo kūrybinį pajėgumą. Jei palyginsim pirmuosius jo beletristikos veikalus („Vakaras sargo namely" ir „Vidudienis kaimo smuklėj") su paskutiniaisiais („Mūsų mažoji sesuo" ir „Valentina"), matysime, kad tie veikalai labai artimi savo stiliumi: toks pat sakinio sudarymas, toks pat platus žodynas, išdailintų vaizdų gausumas, panašus gamtos ir žmonių vaizdavimas. Kartu galėsime sekti, kaip brendo ir stiprėjo šio rašytojo išsireiškimo galia, kol pasiekė dabartinį savo meistriškumą.

Daikto vardą, jo ypatybę, veiksmą pasakome žodžiais. Juo rašytojo kalba žodingesnė, tuo tiksliau, vaizdingiau ir naujau jis gali išsireikšti. Kalbos žodingumu Vaičiulaičiui mūsų literatūroje vargu prilygs bent vienas rašytojas. Vienam veiksmui ar daikto ypatybei pažymėti jis suranda kartais net keletą naujų žodžių. Jo kalbai grynumo priduoda veiksmažodžių gausumas. Šunytis, pvz., bėgdamas per kiemą, ir sliūkina, ir čėpoja, ir bindzina, ir kuduliuoja.

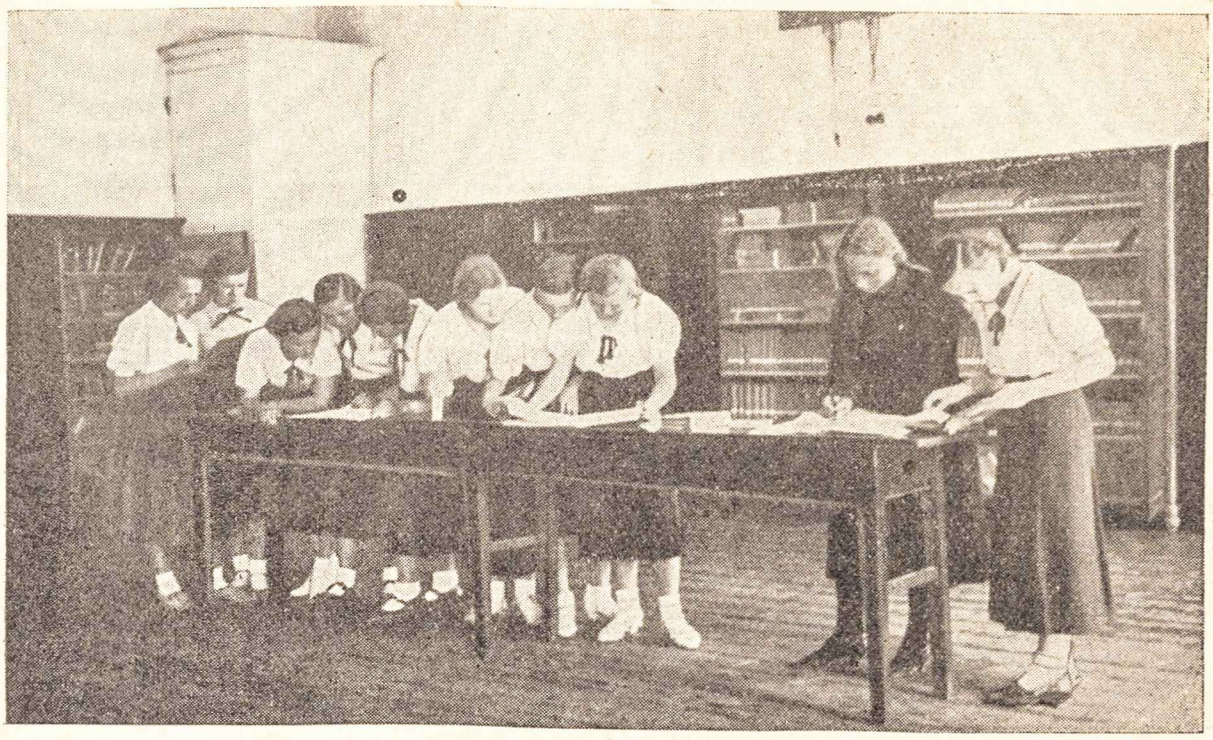

Aušrokės skaitykloj. Iš „Aušros“ g. sukakt. leid.

Kad skaitytojas galėtų tiesiog pajusti ir suvokti, ne tik suprasti, rašytojo mintis ir jausmus, kad jo sąmonėje daiktai stotųsi vispusiškai ryškūs ir pilni gyvybės, rašytojas į jo sielą prabyla vaizdais. Tačiau vaizdas nelygu vaizdui. Yra „rašytojų“, kurių vaizdai paprastai turi tik neryškius ir tamsius kontūrus, jiems trūksta gyvybės. Visai kitoks Vaičiulaičio vaizdas. Vaičiulaitis kartais jį brėžia labai smulkmeniškai. Šitas smulkmeniškumas gali pasirodyti nereikalingas, tačiau jis vaizdui priduoda gyvumo, spalvingumo ir šviesos. Rodos, tikrovėj visa pats regi. Iš kitos pusės Vaičiulaitis moka pastebėti svarbiąsias daiktų linijas, todėl jo vaizdai esti reljefingi ir ryškiais kontūrais. Be to, visi jo vaizdai nepaprastai išdailinti, išryškinti ligi pačių smulkmenų.

> „Smulkūs lašeliai gulė ant drabužių, glaudėsi į tankų sidabrinį audinį, kuris paskui neišturėdavo, plyšdavo, ir stambi rasa riedėjo žemyn, palikdama juodą pėdsaką“. („Vidudienis k. sm.“, 39 p.).

Tačiau Vaičiulaitis moka ir trumpu sakiniu ir keliais žodžiais atidengti didingą ir platų vaizdą.

> „Iš tos vietos puolė žemyn didelė gelmė, ir apačioje buvo matyti kloniai su miestais“. („Vidudienis k. sm.“, 201 p.).

Visi Vaičiulaičio vaizdai pasižymi šviežumu. Jam vyksta surasti naujų ryšių tarp daiktų, sudaryti naujus žodžių junginius, gyvai ir ryškiai atskleidžiančius vaizdą. Rodos, labai banalus žodis yra „juoktis“. Tačiau kai rašytojas pasako: „Aušra juokėsi kalnų keterose“ („Vidudienis k. sm.“, 198 p.), toji „aušra“ mus žavi, su ja mes patys norim juoktis. „Varvėti“ yra paprastas, nedaug sakantis žodis. Tačiau kai Vaičiulaitis pasako: „Sode jos spinduliai varvėjo pro šakas, lyg medaus čiurkšlės iš korio“ („Mūsų m. s.“, 93 p.), mes susižavime šito posakio vaizdingumu ir naujumu.

Vaičiulaitis labai daug vietos skiria gamtai vaizduoti. Ypač puikių gamtos vaizdų yra „Valentinoje“. Čia ir medžių kamienai prakaituoja aitriais sakais, ir gėlės leipsta nuo kaitros, ir žolė skamba nuo susislėpusių žiogų. Gamta aprašinėjama ligi mikroskopiškų detalių. Neužmirštamas nei žiogas, nei peteliškė dėmėtais sparnais, nei menkas vabalas. Vaičiulaičio gamta paprastai rami, kažkokiu apsnūdimu dvelkianti, susikaupusi ir įsiklausiusi į savo bežadės gyvybės plazdėjimą. Tačiau gamtos nuotaika dažniausiai tokia pat, kaip žmogaus. „Valentinoje“, kol žmonių gyvenimas idiliškas, be sukrėtimų, tol ir gamta rami. Kai žmogaus širdyje prabyla gilus skausmas, ir gamta apsiniaukia, kyla vėtra, danguj kryžiuojasi stačiais kampais sulūždami žaibai.

Gal dėl to ramios gamtos aprašymuose daugiausia vyrauja optiniai vaizdai. Akustinių ir motorinių mažiau. Tačiau visos vaizdų rūšys Vaičiulaičiui vienodai, puikiai vyksta. Štai kaip įspūdingai aprašoma kun. Motiejaus muzika:

> „Nuo viškų vargonai drebėdami šaukė vienišo žmogaus skausmą. Rodėsi, kad didžiam tyrlauky stovėtų vyras ir vis garsiau pasakotų savo sopulį aplinkiniams smiltynams, kuriuos vėjas ardo ties juo, išdegusiems krūmokšniams ir akmenų uoloms. Garsai vis augo, plaukė į vieną maištingą srovę, kuri vis tvino didyn, nenumaldomai daužėsi ir griovė“. („Valentina“, 216 p.).

Žmogaus išorės, kaip daro realistai, Vaičiulaitis nesistengia plačiai vaizduoti. „Išėjo vyras — drūtas, su tirštais ūsais ir vanago nosimi“. („Valentina“, 83 p.). Tiek jis tepasako apie savo veikėjo išvaizdą. Tačiau žmogaus sielai, jo pergyvenimams vaizduoti skirta daug vietos. Čia, ypač „Valentinoje“, pagaunami subtyliausi sielos pergyvenimų virpėjimai, nusileidžiama net į pasąmonio sritį. Daugelis rašytojų (ir psichologų) kalba paprastais ir sausais sąvokų žodžiais, neįstengia vaizdingai išreikšti žmogaus pergyvenimų. Vaičiulaičiui jo veikėjo siela aiškiau regima kaip bet kuris regimo pasaulio objektas. Gamtos aprašymuose jis byloja vaizdais ir žmogaus pergyvenimus taip pat išreiškia vaizdais.

> „Šitoj tamsybėj niūksojo skausmas — jo skausmas. Jis neturėjo aiškių bruožų, nepriminė jokio daikto, jokio žvėries nė žmogaus. Tačiau galėjai nuspėti, kad jis vistiek ten slypi prieblandose, kad jis nakčia išrėplios iš savo tinklų, išties šlykščias kojas ir čiulps tave, kankins ir marins ir vėl gyvą paleis, kada ims aušti rytas. O, rytas, didžioji aušra jau dingo, jau nuėjo — negrįš ji, negrįš“ ... („Valentina“, 199 p.).

Įdomi savo stilium Vaičiulaičio apysaka „Mūsų mažoji sesuo“. Ten autorius moka pažiūrėti į pasaulį mažos ir nerityrusios būtybės akimis. Visi įspūdžiai, visa gamta ten vaizduojama taip, kaip atrodo vyriausiai apysakos veikėjai Marytei, kuri visus pasaulio reiškinius aiškinasi pasaka ir savo vaikiškai lakia vaizduote. Puikus stilius padaro tuos įspūdžius tokius gyvus, ryškius ir nuoširdžius, kad verčia jais žavėtis ir jauną ir seną, ir didelį, ir mažą skaitytoją:

> „Štai! Per marias brido trys vyrai. Gal jie ir buvo milžinai, kad neskendo. Mergaitė net kvapą sulaikė laukdama, kada jie ims grimsti. Ne, jie, tur būt, labai ilgi, sulig stogais aukšti. Greičiausia jie bus iš būrio tų milžinų, kurie gaudo laivus ir žaidžia jais, prisirišę už siūlo“. („Mūsų m. s.“, 33 p.).

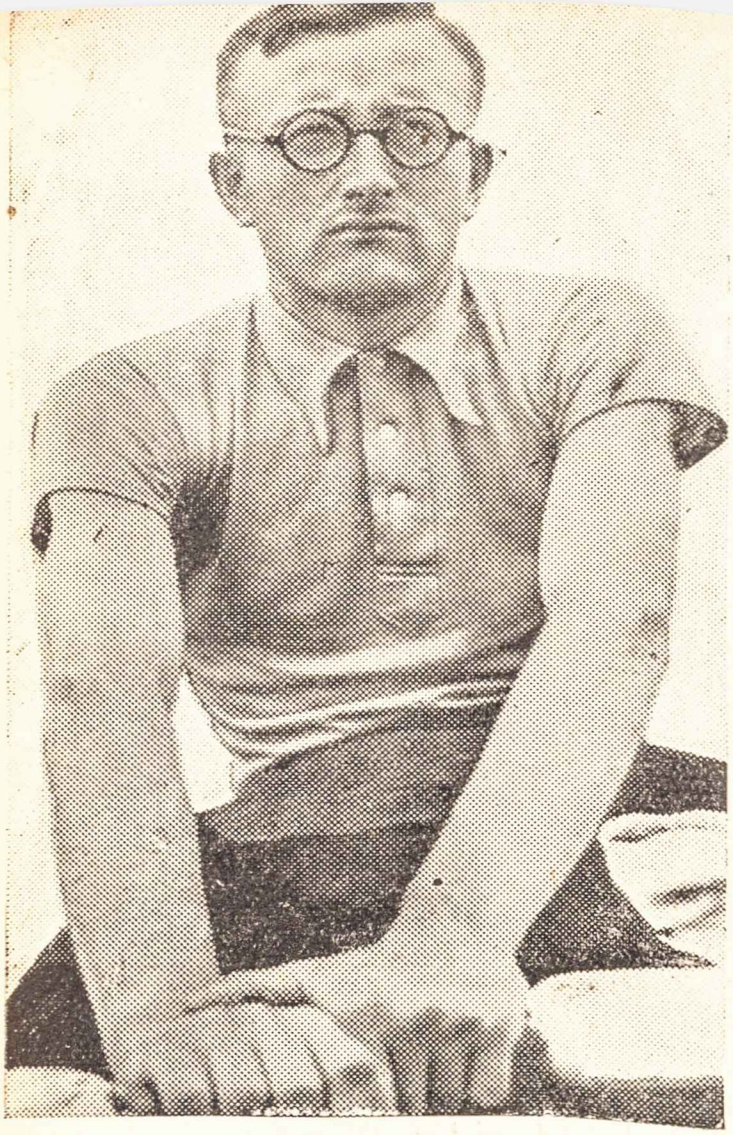

A. Vaičiulaitis. Gimęs 1906 m. Vilkaviškio vals., Didž. Šelsvių kaime. Gimnaziją baigė Vilkavišky. Literatūrą studijavo V. D. un-te. Baigęs, 1935-6 metais, studijų pagilinimo tikslais buvo išvažiavęs į Prancūziją. Gyvendamas užsieny susitiko su kai kuriais dabarties didžiaisiais rašytojais, aplankė žymiuosius meno ir literatūros centrus. Dalį tų įspūdžių netrukus skaitysime naujoj knygoj „Nuo Sirakūzų iki šiaurės elnio".

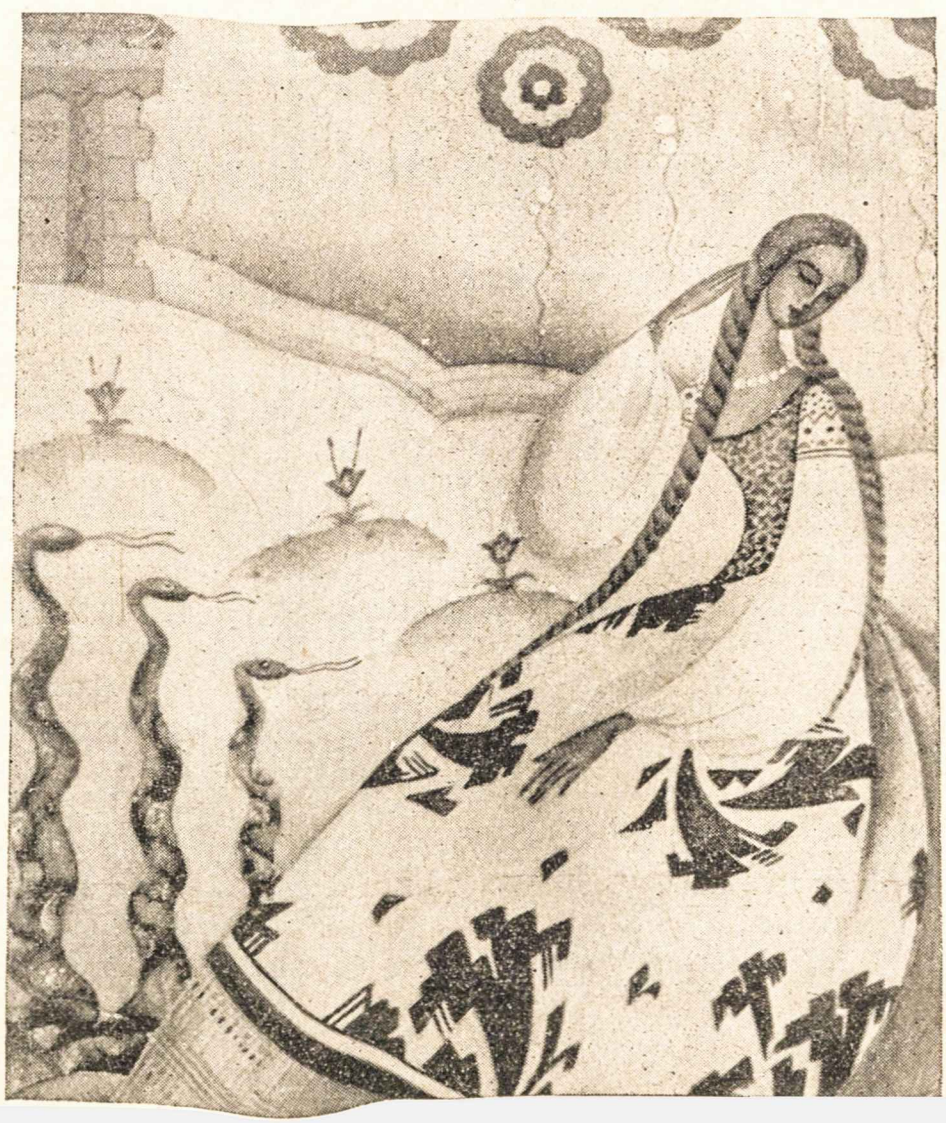

trikaitės pieš. „Eglė žalčių karalienė"

Moterų dail. parodos „N. Romuvos" klišė

Siekdamas kuo didesnio vaizdingumo ir įspūdingumo, Vaičiulaitis pavartoja visas galimas poetines priemones. Turtingas ir įdomus jo poetinis žodynas. Randame čia ir puikiausių palyginimų, ir epitetų, ir įvairių tropų ligi ryškiausių hiperbolių. „Ir *vienplaukė* jos galva buvo *šviesi*, kaip ta *nokstanti žiemkenčių jūra*". („Valentina", 81 p.). „... ar nepradės šaukti, lyg patrakę, net žvaigždės krūpčiojo aukštame danguje" („Mūsų m. s.", 142 p.).

Kad vaizdas nenustotų savo gyvumo, kad būtų galima jį lengvai įsivaizduoti, tarsi, savo pojūčiais pajusti, Vaičiulaitis vartoja tik konkrečius žodžius ir vengia suabstraktinti vaizdą.

Vaičiulaičio stiliaus meistriškumą rodo ne tik mokėjimas pasinaudoti poetinėmis priemonėmis, naujų ir įspūdingų vaizdų kūrimas, bet net ir sakinių technika.

> „Vasara brendo laukuose. Soduose bei dirvose krovėsi derlius. Rugiai linko nuo grūdo, miežių lysėse, kaip dūmas, kilo balzgani tiesūs akuotai. Žvangučių buoželės buvo pilnos sėklų. Jau gegės nešaukė viena kitai iš liepyno į liepyną, iš šilo į šilą". („Valentina", 175 p.).

Čia kas sakinys — vaizdas. Perskaitom vieną sakinį. Mūsų akyse stoja reginys. Padarom pauzą. Skaitom kitą. Vėl naujas reginys. Tokiu būdu vaizdai rikiuojasi į vieną grandinę, liejasi į vieną peizažą, bet neužstelbdami vienas kito. Ilgumo atžvilgiu Vaičiulaičio sakiniai nevienodi. Sakinys pritaikomas prie vaizdo ir minties.

> „O vilnys mušėsi aukštos, apsiputoję — bėgo jos rykaudamos per visą ežerą, plačiai dūsaudamos ir šniokšdamos, griuvo į krantus, šoko į pakriaušes, paskui gi lūžo, kniubo atgalios ir eižėdamos nyko gelmėse". („Valentina", 213 p.).

Šio periodo ritmas, bangavimas atitinka ežero vilnijimui. Skaitai ir, rodos, regi bėgančias vienodai aukštas vilnis ir vienodu ritmu sudūžtančias į krantą — labai tatai primena trumpi, vienas kitą vejà sakinėliai ir vienodame atstume stovinčios pauzos.

Ryškiausios Vaičiulaičio stiliaus savybės yra nepaprastas vaizdingumas ir išdailinimas. Svarbu surasti kuo daugiausia gerų vaizdų. Puikūs vaizdai — tai deimantai, puošią veikalo puslapius. Bet ir deimantai randami ne tokie puikūs, kaip jie atrodo juvelyrų vitrinose. Jie tik nušlifuoti sužėri visu puikumu ir svaido ugnis. Vaičiulaitis visus sakinius, visus posakius dailina taip rūpestingai ir atsargiai, kaip tas prityręs deimantų šlifuotojas. Todėl jo stilius spindi, iš jo trykšta tyra jėga, kuri verčia stebėtis tuo darnumu ir visišku kūrinio išbaigimu.

P. S.

Čia vengiau daug cituoti, kad rašinys labai neišsiplėstų. Be to, paliečiau tik keletą mano pastebėtų V. stiliaus bruožų. Taip pat reikia atminti, kad viena yra nagrinėti kokį vyresnės kartos rašytoją, kurs įeina ir į mokyklų programą, kurio raštai literatūros teoretikų jau yra nagrinėti visoj eilėj straipsnių ar net atskirose studijose, o kita — jauną rašytoją, apie kurio kūrybos nagrinėjimą dar nėra jokios medžiagos, išskyrus keletą (tegu ir kelioliką) recenzijų. Vaičiulaičio beletristikos veikalus teigiamai vertinusių skaičiuje randame ir A. Jakšto, J. Ambrazevičiaus ir kt. vardus, jo pavyzdžių randame jau ir skaitymų chrestomatijose, tat, manau, bus daug naudos, jei jaunieji literatai moksleiviai pasistengs ir labiau į šio rašytojo kūrybą įsigilinti ir plačiau ją pažinti.

PETRAS GAILIŪNAS

DRAUGĖS APLANKYMAS

Eliną supa lengvas šeštadienio vakaro ramumas. Šiandien nereikia rengti pamokų, nereikia spręsti painius procentų uždavinius; ramybėje galima palikti karalių vardai ir gausios istorijos datos. Juk šiandien šeštadienis. Todėl ir gera sėdėti šiltame kambaryje, malonu svajoti...

Tik tas ruduo, vėjas nejaukiai ūžia ir virkdo netolimas šventoriaus liepas. Juoda naktis klajoja ten už lango; naktis, kuri nelaimingą keleivį paklaidina, naktis neaiški, pilna šešėlių, naktis, kuri, kaukiant vėjui ir kertant smarkiems lietaus lašams į langą, susimąstyti verčia.

Elina padeda romaną. Šįvakar neįdomus. Žvilgsnis krypsta pro lietaus taškomą langą į juodą naktį. Iš toli ateina ilgesys ir nenumaldomas noras grįžti į praeitį, pagyventi tomis saulėtomis gegužės dienomis, pažaisti pasakų šalyse, atgaivinti džiaugsmo ir nuliūdimo valandas...

Nejučiomis baltos Elinos rankos ima dienoraštį, seną, užpernykštį. Čia jos svajonės ir lūkesčiai, čia jos linksmų valandų prisiminimai, jos jauno, laimingiausio gyvenimo dalia susiklostė lygiose eilutėse. Ji verčia šnarančius ir senus puslapius. Bet kas čia? — Iš kur tie nugeltę, sausi klevų lapai, iš kur jie pateko į šiuos jaunyste ir laimės pasiilgimu trykštančius dienoraščio puslapius? Geltoni klevų lapai, vėjo blaškomi ant tako...

Elinai nurieda ašara. Ji krinta ant geltonų lapų, o lūpos bučiuoja juos su tyliu šnabždesiu:

— Ireną, mano brangiąją, man primenat... Irute! dabar toki pat lapai dengia tavo kapą. O tada... Tada mes rinkome juos, dėjomės atminčiai į dienoraščius, mes rinkome tuos lapus nuo tako, o tu sakei: „Kaip liūdna, kad jie turi mirti ir, palikę tokį gražų pasaulį, glaustis į šaltą žemę...“ Tu nepagalvojai tada, kad ir tavo gyvenimą nuskins, kaip audros lapą. Irute, juk galvojai, taip, kaip aš, tu verkei ir juokeisi kartu su manimi. Mes abi mylėjom kūdikystės dieneles, mes abi buvom tos nerūpestingos plaštakės...

Ir dabar teka ir leidžiasi saulė, pražįsta pavasariai ir gelsta toki pat lapai, kaip seniau. Viskas tas pat, tik tavęs nėra. Ir aš jau ne be ta. Aš užmiršau tave, užmiršau mūsų meilę ir bendras jaunystės svajas. Tik tie geltoni klevų lapai taip ryškiai man primena tave... Irute, dovanok man... O aš aplankysiu tave, tavo liūdintį kapą. Ant takų dabar krinta lapai, kaip ir tada, kai mes buvom abi ir rinkome juos šlamančius. Tada tiek daug buvo laimės, tik mes nepastebėjome jos...

*

* *

Laukus gaubė ūkanos. Plieninė pilkuma buvo uždengusi mėlyną dangų, o vėlyvo rudens pavakarė dvelkė šalta drėgme. Elina pastatė palto apikaklę. Ji ėjo nuleidusi galvą, rami ir nusiminus, šioj rudeniškoj kapų tylumoj. Brangūs marmuro paminklai blizgėjo auksinėmis raidėmis, o kaikur pasirėmusi ir liūdinti statula dvelkė amžinu pasiilgimu. Kapai dailūs ir išpuošti nevieno širdį gal sugraudino. Tik kas atvers lūpas maldai už pamirštuosius? ...

Elina ėjo vis tolyn, pro tuos aukštyn kylančius kryžius, šaltus antkapius, pro žalią diemedį, ar verkiantį svyruoklį beržą, kol jos akys atsirėmė į prastą kapą. Ant jo vyto gėlės, o retkarčiais nusileidžiąs geltonas lapas tyliai dengė jį, pamirštą, mažą ir apleistą. Tai čia ... Čionai geriausios pasaulyje draugės kapas. — — —

Eliną užplūsta atsiminimų bangos. Jos sklaido tirštas praeities ūkanas, grąžina į negrįžtančių dienų svajas, išryškina pamirštą veidą, o iš praeities gelmių, rodos, atskamba jų, nerūpestingų mergaičių juokas.

Žibutės jau pražydo.
Elina, ei, kur tu? —
Į žydinčią pievelę
Išbėkime kartu ... —

Rodos, girdi Elina linksmą Irenos balsą. Štai jos renka pirmas pavasario žibutes. Štai nerūpestingai pina vainikus jaunučiais karklais pažaliavusiose upės pakrantėse. Ten jos žaisdavo ilgai, mylėdavo pavasarį su žiedais, saule ir šiltu pietų vėju. O kai vakarai nusiliedavo žėrinčia ugnimi, ir per užmiesčio tamsžalias lygumas nuskambėdavo varpai, jos grįždavo linksmos, nežinančios, kas vargas, liūdesys ir nerimas.

Ir tik vėliau, kai jos jau lankė gimnaziją ir daug ką suprato, liūdesys dažniau aplankydavo jas. Vienišas beržas Beržinkelio gale joms ošdavo apie atsiskyrėlio dalį, o šaltomis rudens dienomis sulyto paukštelio balsas primindavo nelaiminguosius, kuriems gyvenimas pasigailėjo duonos trupinio, ar pastogės pagairėje vėjo.

Ach, jos taip norėdavo padėti visiems. Bet jos buvo tik mažos, silpnos mergaitės. Tačiau jos buvo dvi, jos mylėjo tą verkiantį pasaulį, nušvintantį taip dažnai pavasario saulute. Jos bėgo į jį susikibusios ranka rankon, pasidrąsindamos ir pasiguosdamos, ir joms buvo taip gera. Kas susikūrė daugiau iliuzijų apie ateitį, kas labiau jaunystės svajomis nuskaidrino dažnai užtemstančias valandas, kaip jos — mylinčios draugės? — — —

Dabar čia tik kapas. Irenos balsas nuskambėjo ir jos juoko daugiau niekas negirdės. Nepamatys nei ašarų, nei žvilgsnio į verkiantį pasaulį. Geriausia draugė nepažvelgs geriausiai draugei į akis. Tik mintys lieka, tik jaunystės svajos, tik meilė neužgesta. — Elinos lūpos šnabždėjo maldą, ar pažadą draugei.

Kai ji pakėlė galvą, akys spindėjo pasiryžimu k a ž k a m, o veidas buvo ramus ir šaltas. Tylėdama ji paliko sustingusius kapus, o miglotas ir tamsėjantis rudens vakaras jai atrodė savas, net malonus. Ji ėjo viena savo susimąstyme. Miestas degė žiburius.

KRISTAUS KARALIAUS GIESMĖ

Štai auštanti diena, o mūs širdy saulėta
Išganymo karalystė.
Štai Kryžius kylantis aušron. Iš Tavo supančios
mus Meilės dega žvaigždės.
Klausyk. Nebesulaikomos pasaulio giesmės.
Hosanna mūsų sieloj Tavo džiaugsmui.
Vienatiniai štai Tavo sūnūs lenkias Tavo Vardui,
štai Tavo broliai Tavęs prašo.
O Kristaus su Tavim mes nugalim gyvenimo
sunkumą ir tamsą amžinos mirties.
Gyvieji Tave sveikina, Karaliau!

*
* *

Šviesiam jaunystės rytmety pakilome iš savo
paklydimų.
Giedant vyturiui, mes atsisakėm sapnų miglotų
ir baimingų šauksmų naktinio liūdesio.
Mes paėmėm Tavo malonę, kaip kelionės lazdą,
rankon ir žygiavome į Tavo grožį.
Pražydėjus auksinio ryto rožėms, mes išsirinkom
Tavo Kryžių.
O Kristau, vesi mus į laimę lig pasibaigs kelionė.
Gyvieji Tave sveikina, Karaliau!

*
* *

Pažinome meilės Širdį Golgotoj pervertą.
Pažinome Aukščiausį surištomis rankomis,
laikantį pajuokos nendrę.
O aukščiausioji Išmintie, kurios kruviną galvą
vainikavo šventas, karališkos garbės vainikas.
O Kristau, kuris pašventei mūsų Skausmą
ir priėmei taip menką mūsų auką.
Gyvieti Tave sveikina, Karaliau!

— — — — — — — — — — — — —

Mes buvome perdaug ištroškę pavilgyti lūpas
trykštančiam fontane.
Mes buvome perdaug išalkę pasisotinti pojučių maistu.
Mes perdaug buvome pamėgę taiką, kad
gyventume ramybėje.

---

* Vertimas iš belgų žesistų savaitinio laikraščio „Le blé qui lève".

Mes perdaug norėjome pavergti pasaulį,
kad nugalėtume Tave.
O Kristau, mus visados maitinsi ir sotinsi
Angelų Duona.
Gyvieti Tave sveikina, Karaliau!

* * *

Mes skaitėme pranašų knygas ir klausėmės
gerųjų patarimų.
Mes ištyrėme deginamosios aukos vidurius,
ieškojome patyrimo sparnų.
Mes pakreipėm ausis link žemės, kad
išgirstume aidą ateinančių žodžių.
Ir ką sužinojom, nieko nepaslėpėm — juk
tai Tavo Šviesos spinduliai.
O Kristau, Tu vairuosi tvirtus teisybės laivus.
Gyvieji Tave sveikina, Karaliau!

— — — — — — — — — — — — —

Dabar mes žinome, kad nebus pralaimėta —
mes patepti kaip Nugalėtojai.
Dėl Tavo Šventumo mūsų laimė ir Išgelbėjimas
Katalikų Pasaulio mūsų rankoj.
Mus pavilios, kaip kūdikių išganymas, Tavo
Kryžiaus sunkumas.
Tada mes pažinsim Gyvenimo Auką —
Šventąją Komuniją.
O Kristau, paliksi džiaugsmą tokį, kokį esi žadėjęs,
tvirtą, kaip uolą.
Būsimos laimės vaikai sveikina Tave, Karaliau!

* * *

Užsimiršę žemę ir savuosius rūpesčius, klaupiamės,
Tave garbinam ir mąstom apie Tave.
Dėkojam Tau už mūsų džiaugsmą ir už vaišingą žemę.
Pažymėtą Kryžiaus ženklu ir pašvęstą iš Tavo
Kraujo sruvenančia Šviesa.
Dėkojame už Tavo garbę ir Tavo amžiną buvimą
su mumis, dėl ko mes esam neįveikiami.
O Kristau, su Tavim tik nugalėsime — dėl mūs
Tu nugalėjai žemę.
Triumfuojantieji Tave sveikina, Karaliau!

Vertė *K. BRADŪNAS*

KRISTUS MOKYKLOJE

Iš R. Maederio knygos „Tegyvuoja Kristus Karalius"

KRISTAUS KARALIAUS ŠVENTĖS PROGA

Palyginimas apie sėjėją tinka ne tik kunigui, bet ir mokytojui. Kiekvienas mokytojas yra sėjėjas, kuris išeina sėti, vis tiek, ar jis savo sėklą ima iš Dievo, ar iš pragaro sandėlio. Atsižiūrint į tai, ką žmogus gali padaryti, mokytojo pašaukimas yra šis tas dieviško arba velniško. Mokytojas, kuris veikia ne kaip tiesos, bet kaip melo sėjėjas, yra velnias!

Jei būtų pasaulyje pakankamai girnų akmenų, tai pagal Evangelijos patarimą reiktų juos užrišti ant kaklo šiems suvedžiotojams, nes *blogas sėjėjas, ar jis būtų mokytojas, ar kunigas, ar rašytojas yra tautos nelaimė, viešosios gerovės šaltinių nuodintojas.* Tauta, kuri tokius žmones išlaiko valstybės lėšomis, kad jie mokytų jos jaunimą, nelaiminga tauta.

Mokytojas Kristus, Tiesa ir Gyvenimas yra ano sėjėjo pavyzdys kiekvienam mokytojui, kunigui ar rašytojui. Kiekvienam, kuris eina į žmones, ypač į jaunimą, tinka šv. Jono Evangelijos dešimtasis skyrius: „Kas ne pro duris įeina į avidę, bet kitur įkopia, tas vagis ir galvažudis. Kas gi pro duris įeina, tas avių ganytojas". Durys į mokyklą yra tokios pat kaip ir į Jėzaus bažnyčią, Jėzus mokytojas!

Modernioji mokykla išmetė Jėzų (Čia autorius kalba daugiau apie nacišką III reicho mokyklą). Ji nenori, kad jis ją valdytų. Išmetimas iš mokyklos kryžių yra tik viršinis šios antikrikščioniškos pedagogikos ženklas. Viso politinio sumanumo pažymys būtų tame, kad tautos vėl triumfališkai gražintų kryžių į mokytojų seminarijas ir mokyklas. Jėzus vėl mokytojų Mokytojas! Mokyklos Karalius. Be jo jūs nieko negalite padaryti! Visi kiti mokytojai turi tik tiek teisės vadintis mokytojais, kiek jie yra šio Mokytojo mokiniai.

Tik Jėzus pilnoje žodžio prasmėje yra visos žmonijos, o taip pat ir jaunimo, Mokytojas. Kiti šio titulo gali vienokia ar kitokia prasme, daugiau ar mažiau reikalauti. Mokytojas be apribojimo yra tik vienas. Šis Mokytojas visa žino. Jis yra pasaulio šviesa, kuri visa apšviečia, kas ateina į šį pasaulį. Kristus pažįsta Dievą, nes yra parašyta: „Tėvo niekas nepažįsta, kaip tik Sūnus, ir kam Sūnus panorės apreikšti". (Mat. 11, 27).

Jėzus pažįsta pasaulį. Pasaulis per jį padarytas ir be jo nieko nepadaryta iš to, kas padaryta. Jėzus pažįsta žmogų, koks jis yra ir koks jis turi būti; žmogų, kuris išėjo iš Kūrėjo rankos, su savo prigimtomis ir antprigimtomis galiomis ir uždaviniais, ir puolusį žmogų su jo blogais polinkiais.

Jėzus didžiausias teologas, didžiausias psichologas ir dėl to didžiausias pedagogas. Jis geriausiai pažįsta Dievą ir žmogų ir dėl to geriausias

auklėtojas! Be Kristaus auklėjime negali būti tikros pažangos. Jėzus amžinoji Išmintis. Su Evangelija reikia eiti visur ir visais laikais, nes ji yra tobulumo mokykla.

Jėzus yra žmonijos mokytojas, nes jis tai, ką žmogus turi padaryti, jau senai padarė. Mes neišsiauklėsime iš to, ką mes išgirsime, bet iš to, ką mes pamatysime. Ir sena patarlė sako: Žodžiai moko, pavyzdžiai patraukia. Pirmas dalykas, kurį auklėtojas turi atsiminti, yra tas, kad jis pats turėtų tai, ko iš kitų reikalauja. Niekas nepadarys kitų tikinčiais, pamaldžiais, klusniais, nuolankiais, gailestingais, jei pats toks nebus. Didieji auklėtojai visų pirma patys turi būti dideli žmonės. Geri auklėtojai turi būti šventi, kad jų gyvenimas sakytų: daryk taip! Bet nepasiekiamas Auklėtojo idealas visais laikais buvo tas, kuriame niekas negalėjo rasti nuodėmės, Jėzus, visų švenčiausias. Jei kai kurie ir turi kiek mokytojo savybių, jis turi visas, kadangi apie tai kalba jo gyvenimo dorybės ir darbai. Mūsų auklėjimo nepasisekimas pareina nuo to, kad mes turime daug kalbėtojų, bet maža darbininkų, kurie savo pedagoginių žinių ieškotų Jėzaus gyvenime.

Jėzus yra žmonijos mokytojas, nes jis mums suteikė ne tik tiesą, bet ir jėgų. Vienų tiesų nepakanka, nes auklėjimas ne tik protą šviečia, bet taip pat stiprina ir gimtosios nuodėmės susilpnintą valią. O tam tuščių žodžių nepakanka, nors jie būtų ir kilnūs, kaip „karžygiškumas", „riteriškumas", „savęs valdymas", „garbė". Aistrų audra tokius kortų namelius tuojau sugriauja.

Tikėjimas ir gyvenimo patyrimas sako, kad tobulas auklėjimas grynai natūraliomis priemonėmis yra negalimas. Auklėjimo darbe persveria šv. Dvasia arba kas iš jos išeina, viršgamtinė malonės dinamika, šv. Mišių auka, sakramentai ir malda. Kas norėtų auklėti (ir auklėtis) be aukos, maldos ir sakramentų, būtų nevaisingas, nors ir gerai apie save manąs, pliuškis. Malonės mokslas yra auklėjimo mokslo siela. *Kas to nežino, nėra auklėtojas, nors jis būtų ir katalikas mokytojas.*

Jėzus yra žmonijos mokytojas, nes niekas labiau nepabrėžė auklėjimo reikšmės kaip jis. Jis atėjo, kad sukurtų naują, pagal Dievo paveikslą ir panašumą žmogų, kuris turi būti dangaus paveldėtojas. Šiam jo auklėjamajam atpirkimo darbo tikslui tarnauja jo gyvenimas, jo pamokymai, jo kančia, mirtis ir Bažnyčios įsteigimas. Visa Jėzui turi būti pedagogiška.

Nors jis yra visažinąs, ir visi gamtos įstatymai stovi jam prieš akis, jis apie juos nepasakė nė vieno žodžio. Visi gamtos mokslų atradimai ir išradimai derinasi su viešuoju Išganytojo veikimu. Technika ir industrija neturėjo iš jo nė mažiausios naudos. Nors jis yra amžinas Grožis, nesukūrė jis nė vieno nei skulptūros, nei tapybos, nei poezijos, nei muzikos meno kūrinio. Nors jis yra amžinoji meilė, nieko nepadarė nei taip vadinamai socialinei reformai, nei medicinai, nei tautos sveikatingumui. Nors jis buvo vaikų draugas, bet mes žinome, kad niekuo neprisidėjo prie pradžios ar aukštesnėsės mokyklos kūrimo.

Bet kadangi šie dalykai nėra taip reikalingi, Jėzus mokino tikėjimo, vilties, meilės, kantrumo, skaistumo, teisingumo. Tas yra geras mokytojas, kuris pirmoje vietoje stato naudingus dalykus ir tik antroje pašalinius ir ne taip reikalingus. Dabar gi daroma atvirkščiai.

Jėzus yra žmonijos mokytojas, nes jam priklauso visi mokytojai ir mokiniai. „Nesivadinkite rabbi, nes jūsų mokytojas vienas, Kristus".

ELENA GABULAITĖ

NUŽYDĖJO...

1937 m. Panevėžio Merg. Gimn. abiturientės įrašė į gimnazijos albumą

Nužydėjo aštuoneri metai
Tarp gimnazijos sienų tylių,
Pinant ateičiai žalią vainiką
Laimės, vargo ir mokslo žiedų.

Džiaugsmo šypsenos dūžta tarp lūpų,
Nors mus lydi saulėtas rytas,
Juk dienoms, jauna laimė išpintoms,
Per skaudu mums sudiev pasakyti...

Nors gyvenimo raudantis vargas
Kraujo žaibus padangėse ties,
Bet mokyklos įdiegtosios mintys
Ir tarp audrų žvaigždėtai žibės!

Štai išbrėško nauji horizontai,
Saule degdamas juokias dangus;
Sukam vairą į alkaną jūrą,
O Kūrėjau! Palaiminki mus!

(Mat. 23, 8, 10). Taip parašyta. Taip ir yra. Dar ir šiandie. Modernioji mokyklos išmintis nenori nusilenkti Jėzui. Ji cituoja, bet cituoja ne Dievo žodžius, bet vien žmonių, — Rousseau, Pestaloci ir kitų, nors ir didžiųjų žmonių. Tačiau tai sakydami, mes neneigiame, kad žmonės auklėjimo darbe negalėtų sukurti vertingų ir gerų dalykų. Mes tik kalbame apie mokytojų Mokytoją. Mokyklos Mesijas jau atėjo. Mums belieka tik jo klausyti ir skelbti. Sėkla yra Dievo žodis.

Pasaulis knibžda nuo klausimų ir problemų. Bet klausimų klausimas yra šis: Ar norite, kad Kristus, išvaręs iš mokyklos sumaterijalizėjusių laikų bedievybės ir jūsų bailumo dvasią, pats į ją sugrįžtų? Ar norite, kad mokytojas Kristus vėl būtų jūsų mokytojas ir jūsų vaikų auklėtojas? *Reikia žiūrėti, kad ne tik kryžius būtų mokykloje, bet kad būtų taip pat ir Kristaus dvasia,* jo mokslas, jo malonė, jo viešpatavimas sieloms ir širdims, jo karalystė. Visa, ką mes kitaip darysime bus be naudos, jei mes šitą užmiršime. Ne socialinė kova dėl duonos ar pinigų pakeis žemės veidą, bet kova dėl Kristaus mokyklos. Jei neišeis sėti dieviškasis Sėjėjas, viskas veltui.

Vertė *J. N-KAS*

BALYS SEREVIČIUS

KARAVANAS

Iš tolimų kraštų, pietų saulėtų,
Kur dykumos baltuoja ir miražai kur vaidenas,
Per baltus, verkiančius smiltynus
Keliavo karavanas.

O kai pamatė tolumoj oazę,
Keleiviai džiaugėsi kelione savo,
Jie ten sustojo ir į saulę pažiūrėjo
Ir vėl tolyn keliavo.

Ir matės, kaip dangus smiltim sruveno,
Kaip gaudžiantys varpai į miestą maldininkus rinko,
O karavano eilės
Tolyn vis slinko, slinko — — —

Dar valandėlė ir ... paliko smėlio jūros,
Paliko pėdos ir smiltynų vėjai,
Tik vienos palmės dar liūdėjo, kad keleiviai
Nebesugrįš nuėję — — —

PRANAS KOZULIS

PIEVŲ BERNIOKAS

Tu nerimtas esi pievų vaikas,
Ir gyvenimas tavo, lyg šposas.
Atbridai iš laukų miestan paikas, —
Ko tau reikia? Ko tu čia ieškosi?

Bąla sodas tarp mūrų, lyg sniegas,
Skraido žvirbliai aplinkui, kaip kulkos.
Kaime motina meldžias, nemiega,
Kad klajodamas vienas tu čia neparpultum.

Iš dangaus vieversėliai pabiro,
Virpa džiūgauja skliautas žydrynės;
Miestan neina ošimas iš girių,
Neatplauks trotuarais palaukių dvelkimas.

Akmens grindiniu tėvą palydi:
Grįžta sodžiun. Rytoj ten bus šventa.
O alėjoj tik tu, tiktai liepos pražydę,
Ant pečių tau ir dulkės ir žiedlapiai krenta.

Panevėžio Lindės-Dobilo literatūros-meno kuopa. Vidury globėjas mok. Rapševičius. Pirmoj eilėj esamieji ir būsimieji mūsų bendradarbiai: P. Aukštikalnytė (dešinėj), Stanevičiūtė (kairėj), J. Juozevičius (paskutinis dešinėj), Subatavičius, St. Šneideris (kuopos pirm.) ir k.

E. GABULAITĖ

SUVYRIŠKĖJUSI MERGAITĖ

Vienas kunigas vedė moksleivėms rekolekcijas. Pirmąją savo konferenciją jis pradėjo tokiais žodžiais: „Kartą pas vieną kunigą atėjo viena mergaitė. Ji pasakė tam kunigui štai ką: „Meldžiau ir melsiu Šv. Antaną, kad jis mane padarytų berniuku“ ... Rekolekcijų vedėjas pridūrė: „Kaip nori melskis, mergaite, aš tau užtikrinu, kad tu berniuku niekuomet nebūsi“. Žmogaus kaprizus sunku patenkinti. Berniukas kartais nepatenkintas savo būkle, mergaitė savo. Bet, manau, moteriškoji giminė čia daugiau pasižymi. Sakoma, kad blogai, kai vyras sumoterėja, bet dar blogiau, kai moteris nori visur kur susilyginti su vyru.

Sakoma — „Vyras — žmonijos smegenys, moteris — jos širdis. Jei smegenys neatliks savo darbo, blogai. Visiems žmonėms Kalvarijoj vietos permaža. Nėra gyvenimo ir ten, kur širdis tinkamai neatlieka savo pareigų. Be širdies pasauly būtų perdaug šiaurės, perdaug ūkanotų dienų ...

Mergaitė gyvenime eina širdies pareigas. Tikrai širdžiai šiurkštumas, žiaurumas yra svetimas. Ar moksleivės visos yra širdys? Ne. Yra ir akmenų ... Atostogų metu paekskursuok po moksleivių tėviškes. Šiurkštus elgesys su namiškiais tau parodys jų tikrąjį veidą (žinoma, taip **ne visur** yra, bet yra!). O ir savo tarpe net vienos idėjos draugės parodo kartais savo šiurkštų, lyg teliuko, liežuvėlį.

Tradicija sako, kad „moterys nerūko“. Ir labai gražiai ji sako. Geriau būtų, kad ir vyrai nerūkytų. Vienas juokdarys tvirtino savo draugui, kad Dievas nesutvėręs rūkančio žmogaus. Girdi, jei būtų tokį sutvėręs, būtų ir kaminą išvedęs. Na, vyrai tegul rūko. Bet kodėl mergaitės stveriasi pypkės? (Na, ne pypkės, bet cigaretės, švelnesnio ir elegantiškesnio daikto — ale ar ne vis tiek?). Gimnazijoj viešai rūkyti draudžiama. Bet jos vadovybė žino, kad yra rūkančių. Negalima viešai, rūko pasislėpusios; rūko butuose, žodžiu, kur pedagogo akis nekontroliuoja.

Bet miela drauge moksleive, ne visą gyvenimą „persekios“ tave pedagogiška akis. Kai paskutinį kartą užversi gimnazijos duris, išeisi į gyvenimą. Papirosą galėsi užsidegti be baimės. Elgimosi pažymiui uodegos už tai niekas nebekirps. Bet nemanyk, kad pypkė bus pliusas tavo geram vardui, gera tolimesnio gyvenimo atestacija. Jokiu būdu ne. Į tave žiūrės, kaip į nerimtą moterį, kaip į šiek tiek civilizuotą bezdžionę, vyro pasekėją. Be to, ar pirmą kartą girdi, kad rūkymas kenkia sveikatai. Aš žinau, kad tu ja dabar nesirūpini ir jos nebrangini. Ir kaip gaila, kad žmogus išmoksta ką nors branginti tik ant praeities griūvėsių! „Mergaitei papirosas tinka, kaip kiaulei balnas“ — pasakė viena pedagogė. Neklysta. Jei nori būti „pabalnota kiaulė“, rūkyk.

Iš Kauno „Aušros“ merg. gimn. rankdarbių parodos.
Klišė iš K. „Aušros“ m. g. 10 metų s. leidinio.

Yra toks skystimas, apie kurį net nemalonu kalbėti. Perdaug jis ašarų išsiurbė iš žemės gyventojų. Perdaug gyvenimų jis sugriovė. Jo vardas ponas alkoholis. Mergaičių tarpe jis mažai turi simpatijų. Bet turi. Ir visur: turi Kaune, turi Šiauliuose, turi Panevėžy... Alkoholis savo veikimu kurį laiką žmogų padaro lyg bepročiu. Blaiviam stovy mergaitė niekuomet neleis sau taip elgtis, kaip ji elgiasi paragavusi „velnio ašarėlių“. Faktai kalba, kad slaptai moksleivių daromi robaksai neapseina be to „pašventinimo“.

Karas yra didžiausioji XX a. dėmė. Per XX amžių skelbta Meilė nesugeba sušvelninti pasaulio sielos. Kraujas, kerštas, lavonai! Tai per daug šiurpu. Moters pareiga jau mokyklos suole išsiugdyti neapykantą žiaurumui. 1936 m. pridygo gimnazijose įvairiausių būrelių. Jų būry kūrėsi vyrų gimnazijose ir kariško paruošimo būreliai. Bet štai vienos mergaičių gimnazijos kelios septintokės užsimanė, kad ir jų gimnazijoj būtų tokie „cūdai“. Ir kaip buvo nepatenkintos, kai gimnazijos vadovybė tam užprotestavo. Organizatorės buvo dvi, trys. Ar tos mergaitės yra moteriškos sielos? Spręskit pačios.

Ne paslaptis, kad mergaitės gyvenimas dažnai yra sunkesnis, kaip vyro. Bet kiekvienas neša savo kryžių. Mergaitė turi būti savo vietoje, vyras — savo. Jei pamėgins susikeisti rolėmis, vargu ar tobulai ją išmoks suvaidinti. Gyvenimas yra didelė ir žiauri drama. Tada bus harmonija, kai vyras vaidins sąžiningai savo rolę, moteris nesistengs prisiimti negeistinų vyriškumo elementų.

Atėnai

/Turisto įspūdžiai

Kai išlipom Pirėjo uoste, kažkoks šoferis, pažindamas, jog mes svetimšaliai, laužyta anglų kalba pasisiūlė nuvežti mus į elektrinio geležinkelio stotį. Važiavom itin ilgai. Kai pamatėm Partenoną, nujautėm, kad nebegerai — šoferis mus veža ne tiesiai į stotį, bet „pasivažinėti". Tikrai, jis mus nuvežė į Omonijos aikštę, iš kurios galima važiuoti į Pirėją, bet ne į Atėnus. Išėjo nuomonių skirtumas. Ir kai reikėjo mokėti: šoferis sakė, kad apsiėmęs mus vežti už „fifty" (penkiasdešimt), o ne „fifteet" (penkiolika) drachmų. Teko tik užmokėti ir atsiminti kaip pamoką.

Omonijos aikštėje — didelis judėjimas: čia sueina 8 gatvės ir prieina kelios tramvajaus ir autobusų linijos. Apačioje yra geležinkelio stotis. Išsinuomojom kambarį langais į aikštę — matėm visą aikštę, užtat girdėjom ir visą jos triukšmą.

Kas pirmiausia kitašaliui Atėnuose krinta į akis ir ausis, — tai gatvių didelis judėjimas ir triukšmas. Tai jau natūralu, kad pietų šalių žmonės nemėgsta grįčioj sėdėti, bet, anot Homero, linkę nuolat „saulės šviesą regėti". Užtat ir šių dienų atėnietis, kaip ir senovinis, mėgsta laiką leisti po atviru dangumi, jei tik būtinas reikalas neverčia būti namie. Prie mažo puodelio kavos, kuri yra juoda, kaip derva, ir prie kurios duodamas dar stiklas vandens, atėnietis gali valandas prasėdėti kokioj kavinėj, kurių čia daugybė ir kurios pilnos lankytojų nuo ryto lig vakaro. Kavinės į gatvės pusę paprastai būna atlapos, o dalis staliukų ir kėdžių tiesiog gatvėje. Prie kavos puodelio graikas susitinka su draugais ir pažįstamais, aptaria savuosius darbus ir reikalus, apšneka dienos nuotykius, o dažnai — tiesiog pragaišta laiką plepėdamas, žiopsodamas į gatvės praeivius ar lošdamas kauliukais ar kortomis. Pažymėtinas dar graikų paprotys trumpinti sau laiką žaidžiant pirštais su karolių virtinėle, kurią jie vadina komvoloju. Nuolat matai rimtus vyrus su tais komvolojais rankose — čia gatvėj, čia tramvajuj, čia kavinėj. Tas paprotys esąs iš Rytų įsimanytas ir tvirtai laikosi. Sako, kad esą net profesorių, kurie, kad ir prie žmonių, mėgstą žaisti su karoliukais rankose.

Moksleive, jei tave vilioja žydrios, saulėtos ir žvaigždėtos beribės, stenkis būti žmonijos širdimi. O tikra širdis negali būti bloga. Jei tavęs aukštybės nevilioja, šliužo žingsniu šliaužk nykiąja žeme. Būk papiroso mergaitė, būk vyro manierų imituotoja. Tačiau draugiškai tau sakau: taip niekuomet laimės nerasi . . .

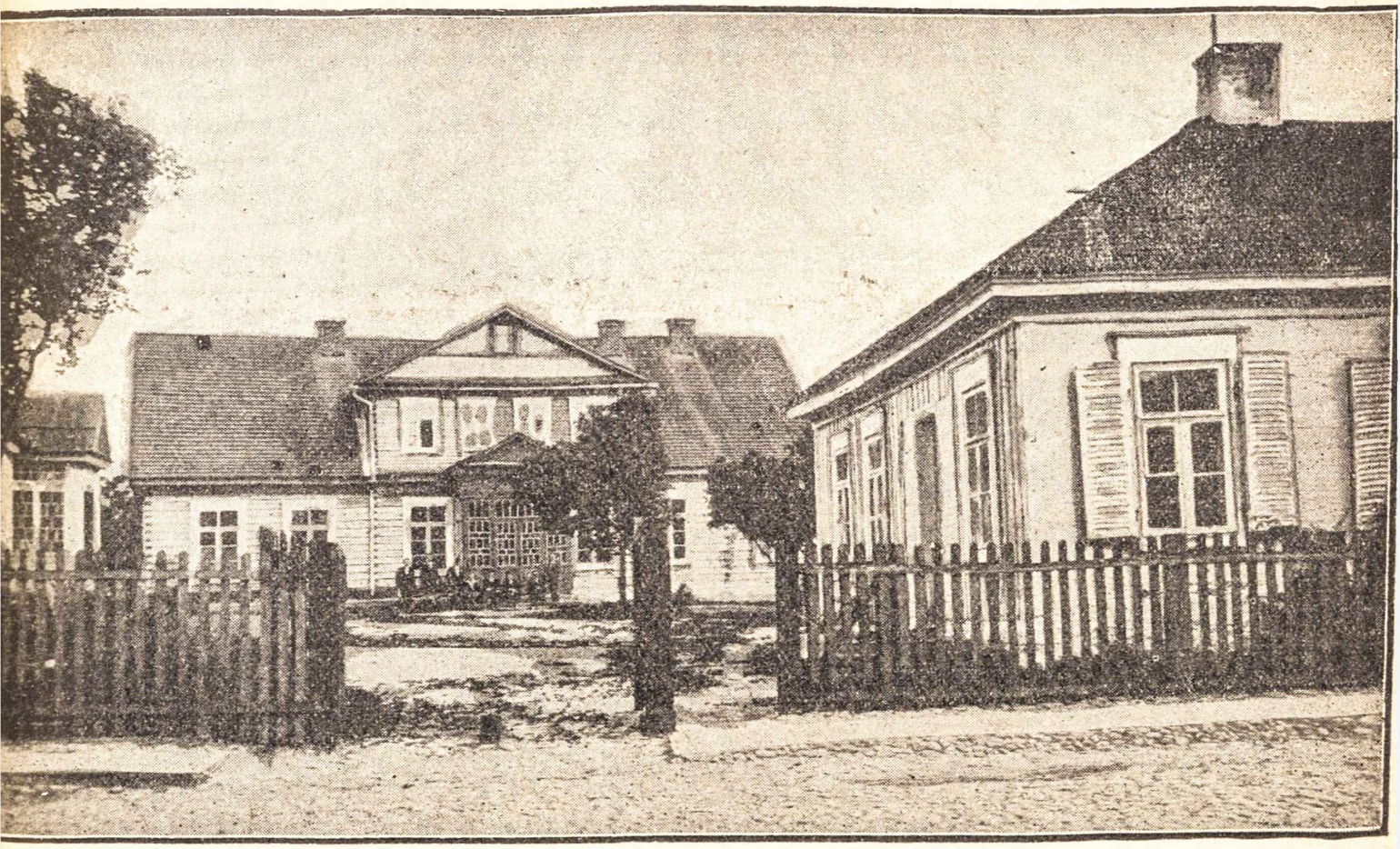

Lenkų uždarytosios lietuvių gimnazijos namai Švenčionyse.

Gatvėse ir ypačiai aikštėse laikraščių ir šiaip smulkmenų pardavinėtojai didžiu balsu šaukia, savo prekes skelbia, garbina. Tie jų šauksmai, susilieję į vieną, sudaro vienlypį šauksmą, kurį papildo dar auto mašinų sirėnos. Šaligatviuose nuolat sėdi eilėmis batų valytojai. Jie gerklėmis pasisiūlo patarnauti, tik savo šepečiais į dėželes daužo. Ir jei jums pasitaikys eiti gatve bent truputį dulkėtais batais (o pietų šalies miestuose batai greit apdulksta), tai kiekvienas valytojas, spoksodamas į jūsų avalynę, ims duoti šepečiu į dėžę, kad dėmesį atkreiptų; taip jūsų garbei ims būgnyti visa eilė valytojų.

Santykiuose su svetimšaliais graikai yra paslaugūs ir meilūs. Bet kur — traukinyje, gatvėje, viešbuty — jie visada pasiryžę patarnauti — patarti, nurodyti ką, paaiškinti, net ir tais atvejais, kai jokio atlyginimo nelaukia. Jie bent kiek didžiuojasi savąja senove ir mielai nurodinėja senovės garsenybių vietas, nors dažnai ir klaidingai. Negalima neigti, kad graikų esama gabios ir pajėgios tautos, kuri daug ką paveldėjusi iš savojo senovės herojo Odisėjo.

Šio meto Atėnai — itin gražus miestas. Ir jo saulėtumas, žinoma, šiaurietį labai patraukia. Daugelis rūmų, kaip, pvz., biblioteka, akademija, yra pastatyta senuoju klasikiniu stiliumi, ir senųjų graikų kolonos puošia dažnų rūmų fasadą.

Iš senovės paminklų garsiausi yra Akropolis, Dzeuso Olimpiečio šventykla, Tesėjo šventykla, Hadriano arka, Romėnų agora, Kezameika, Dionizo teatras.

PROF. P. KIKAUKS, „Daugava“

AUKŠTUOSE ANDUOSE — KOLUMBIJOJ

KOLUMBIJOS JAUNIMAS — LAISVĖS PAUKŠČIAI

Jau beveik visi metai, kai esu šios šalies moksleivių draugystėje, jaučiu pareigą šį tą ir jums papasakoti apie tos „dausų šalies" jaunimą.

Kalbėdami apie kitų kraštų ir skirtingų tautų moksleiviją, turime atsižvelgti taip pat ir į moksleivio sąlygas, visą jo aplinkumą ir labiausiai į pagrindines tautos ypatybes. Moksleivis tai nėra koks tautos atskalūnas. Jis seka savo tautos pirmtakūnus, gyvena jų idealais ir beveik visuomet persiima ne tik savo mokytoju, bet ir pačių tautos filosofų, rašytojų dvasia.

Pirmiausia reikia atminti, kad Kolumbijoj yra visai kitokios klimato sąlygos, negu Lietuvoj, būtent: čia visuomet vasara, visuomet karšta, visuomet vienoda. Čia nelaukiama snieguotų Kalėdų, šiltų Velykų ar gražios gegužės mėn. dienos, kuomet išvystama pirmoji kregždė. Žodžiu, tropikų gamta jaunuolio dvasią veikia tik vienpusiškai.

Antra, — tai pati socijalinė ir valstybinė tvarka. Taip pat dar galima paminėti ir Kolumbijos plačius neapgyventus plotus; miškus, kalnus ir lygumas.

Jaunuolis, nuo pat pirmųjų dienų pripratęs prie vienokio gyvenimo, sunkiai yra pataisomas ir įtikinamas, kuomet jau yra suaugęs. Labiausiai už viską čia trūksta tvarkos. Trūksta susisiekimo; o jei yra koks, ten nėra punktualumo, nėra patobulinimo. Pats apgyventosios Kolumbijos kraštas gana kalnuotas, išvingiuotas aukštų Andų virtinėmis ir tik rytų pusėj, pradedant nuo Araukos upės ir baigiant Amazonės vandenimis, yra didžiuliai lygumų plotai. Šioje vietoje klimatas karštas. Visas tas kraštas beveik neapgyventas ir apaugęs tropikų miškais.

Žmogus čia jaučiasi laisvas miško valdovas, nepripratęs prie tvarkos ir neturi jokios disciplinos, netgi nieko apie ją nėra girdėjęs.

Tokios aplinkumos jaunuolis, patekęs mokyklos suolan, jaučiasi prislėgtas, nuolatos stato savo reikalavimus, ir dažnai išgirsti: „Aš *taip* pripratęs".

Vidurinių mokyklų, gimnazijų, institutų ir universitetų Kolumbija turi gana nemažą skaičių. Iš jų žymiausi yra Medellin ir Bogotá miestuose.

MOKYKLOS IR MOKINIAI

I) Pradžios mokyklos: vaikų darželiai, ūkiškosios, pradžios mokyklos (tikrąja žodžio prasme) ir vakarinės.

II) Vidurinės mokyklos: gimnazijos, komercijos mokyklos ir mokytojų seminarijos.

Pavergtųjų Trakų ežerai

III) Dailės ir industrijos: amatų, šilko industrijos ir meno mokyklos. Prie jų priskiriamos ir muzikos konservatorijos.

IV) Profesiškosios mokykl.: Veterinarijos Institutas, Žemės Ūkio Akademija, keturi provincijų Universitetai ir du Bogotoj (centre): Valstybinė ir Aukštoji Kolegija su dviem fakultetais.

Iš keturių privatiškųjų unstų vienas yra katalikiškas — Antijokijos departamente, Medellín mieste.

———

Vidurinių mokyklų daugumas privatiškos: privačių asmenų arba dvasininkų rankose. Jos visos suskirstytos į mergaičių ir berniukų mokyklas. Taip pat ir valdiškosios mokyklos yra berniukams ir mergaitėms atskirai.

Beveik visos mokyklos (valdiškos ir privatinės), išskiriant aukštąsias, yra internatai-bendrabučiai. Pavyzdžiui, Ibaguės miesto Mergaičių Mokytojų seminarija taip pat yra internatas, nors ir nedidelį skaičių eksternių, gyvenančių mieste ar pas tėvus teturi.

Didesnis nuošimtis visų moksleivių, pradedant vidurinėmis mokyklomis ir baigiant universitetais, yra valdžios šelpiamos. Šitas dalykas įgalina įvairių klasių žmonėms pasiekti mokslą.

Liečiant pačią moksleivio dvasią, reikia pasakyti, kad kolumbietis yra gana geros širdies žmogus, tik jam trūksta iniciatyvos. Jis jau iš prigimties nepunktualus, nesąžiningas ir, žodžiu, moksle netvarkingas.

Kolumbijos moksleiviai neturi jokių uniformų ir jokiu kitokiu atžvilgiu nesiskiria nuo paprastų piliečių. Internatuose jie yra gerai prižiūrimi, ypatingai dvasininkų ar vienuolių tarpe. Tačiau valdiškose įstaigose ar privačių asmenų vedamose mokyklose moksleiviai visai laisvi. Visuomet jų sutiksi gatvėse, ir ten, kur daugiausiai žmonių. Iš to dažnai kyla įvairūs „streikai", pretenzijos ir kitoki incidentai.

Pavyzdžiui, nesenai Bogotoj sustreikavo beveik visos berniukų mokslo įstaigos. Ta pati dvasia tuojau persimetė ir Ibaguės miestan: sustreikavo valstybinė berniukų gimnazija ir privertė tą pat padaryti kitas dvi berniukų gimnazijas. Kokia priežastis? Gi nepasitenkinimas mokslo programa ir... švietimo Ministeriu. Gatvėse moksleivių būriai šūkauja: „Šalin Ministerį...". Nė vienas neina į klases. Deja, pasibaigus streikui, pasklido gandų, kad streikininkams bus sulaikyti brandos atestatai.

Visai kitokia atmosfera yra mergaičių gimnazijose. Žinoma, pasitaiko ir jų tarpe šio to panašaus, bet jau daug mažiau, kaip berniukuose. Mergaitės paprastai būna tvarkingesnės, bent išviršine išvaizda: miesto iškilmėse, procesijose, sporto šventėse ect. Kiekviena įstaiga turi ir savo uniformą.

Šiaip pasivaikščiojimų, bendrų iškilų maža tedaroma arba visai nedaroma. Ibaguės mokslo įstaigos, tur būt, didžiausiais pasivaikščiojimais skaito ekskursiją į Saleziečių vedamą Žemės Ūkio Mokyklą, kuomet ateina pasižiūrėti gėlynų, medelynų, bandymo laukelių, tvenkinių ir įvairių gyvulių ir paukščių rūšių. Pastaroji mokykla yra tik už poros kilometrų nuo miesto centro, Ibaguės priemiesty.

Reikia pasakyti, kad sunku rasti kitą šalį taip įvairią gamtos grožiu, kaip Kolumbiją. Svetimtaučiui čia visur akį veria...

Nereikia pamiršti ir to, kad karštas oras neleidžia padaryti ilgesnių ekskursijų, kaip Alpėse, Karpatuose, arba miško pavėsy, kaip mūsų tėvynėj.

Kolumbiečiai, ir apskritai amerikiečiai, pasižymi sporto pamėgimu. Foot-Baal visus hipnotizuoja. Ne mažiau mėgstamas ir krepšiasvydis, ypatingai mergaičių tarpe.

Kūrybiniu atžvilgiu moksleiviai beveik nieku nepasižymi. Jie neturi tokių moksleivių žurnalų, kaip mūsų tėvynėj. Ne kartą ir ne du savo moksleiviams rodžiau „Ateitį", „Židinį"; „Kosmos" ect.; išverčiau įdomesnių dalykų, papasakojau apie Lietuvos moksleiviją... Jie visu tuo labai domisi ir teigiamai įvertina.

Ir iš viso — kolumbiečio moksleivio negalima palyginti su europiečiu: jis pripratęs prie savotiškos dvasios ir išaugęs kitokiose aplinkybėse. Dažnai jis išdidus, nors neturi kuo didžiuotis. Jei jis ką išmoko, netrukus yra vadinamas daktaru, nors ir jokio daktarato neturi. Ir kuo jis didžiuosis? Garsia praeitimi? Kolosališkais žygiais? Tautos nuopelnais pasauliui?... Viso to čia trūksta, galėtų didžiuotis nebent įvairia ir graža gamta.

Pats žodis „indio" amerikiečiui yra negarbės ženklas. Tuo žodžiu jie vadina ne tik indijonų kilmės žmones, bet ir paprastus, nuskurusius, žemiausios kategorijos darbininkus.

Istorijos praeitis, užfiksuota Simono Bolyvaro gyvenime, irgi turi išvaduotosioms valstybėms negarbingų atminimų.

Žodžiu, Kolumbija dar jauna valstybė. Dar daug ko jai trūksta iki bus apgyventa sutvarkyta ir iki pati valstybė ir pavieniai asmenys susitvarkys, ypatingai moksleiviai.

N. SALDUKAS

Liet. moterų dailininkių meno paroda

Lietuves menininkes-skulptores jau ne kartą matydavom tai vienoj, tai kitoj parodoj. Daugelis jų buvo teigiamai įvertinta, maloniai sutikta. Bet tai buvo dar pirmieji žingsniai. Ir ši pirmoji liet. moterų dailininkių meno paroda, pačių moterų iniciatyva suruošta prancūzų-lietuvių draugijos patalpose nuo 10 dienos iki 25 dienos spalių mėn., yra pirmas savistovus moterų žingsnis pirmyn.

Kultūriniuos-tautiniuos kūrybos baruos lietuvės moters išvarytoji vaga labai gili Jeigu prieškariniais laikais lietuvė moteris reiškėsi tik literatūroj, kuri be Šatrijos Raganos, Lazdynų Pelėdos, Žemaitės daug ko nustotų, tai pokariniame Lietuvos gyvenime lietuvė moteris eina nė kiek neatsilikdama nuo vyrų tiek literatūroj, muzikoj, dainoj, tiek skulptūroj, tapyboj. Visose šiose srityse moteris menininkė įneša daug ko, vyrui neprieinamo, charakteringo moteriškumo, lengvumo, žaismingumo, naivumo. Ypač skulptūroj ir tapyboj lietuvė moteris kuria tik jai charakteringą pasaulį, parodoj stipriai besireiškiantį kūdikio kulte, motinos džiaugsme.

Iš išstatytų darbų daug yra vertingų dalykų, rodančių lietuvės menininkės šakotumą, išsivysčiusį skulptūroj, tapyboj, keramikoj, drožinėjime. Skulptūroj D. Tarabildienės „Pirmieji žingsniai" parodo tokią krykščiančią, jauną, subtylią vaiko sielą, kokią gali pajausti tik moteris. Tapyboj išsiskiria Kučinskienė Pikčilingienė, Preisienė ir kit. savo akvarelėmis, pritaikomajame mene: keramikoj ir drožinėjime Bakutytė, Lukoševičiūtė, Žiurenkovienė. Grafikoj, ypač jauniesiems skirtų knygų iliustravime, išsiskiria D. Tarabildienė. Čia ji tokia paprastutė, kukli, bet kartu ir įdomi, gyva. Čia ir zuikučiai ir žvirbliukai ir vaikučiai toki nenuoramos, naivūs ir geri.

Paroda tikrai buvo verta susidomėjimo, kurį ji sukėlė visuomenėje. Daug vertingų dalykų parodos lankytojų buvo nupirkta.

Naujas literatūros žurnalas „Arimai"

Kiek tik yra ėję literatūros žurnalų, Vaivorykštė, Baras, Pradai ir Žygiai, Skaitymai, Gairės, Gaisai, Skynimai, Keturi Vėjai, Trečias Frontas; Literatūra, — visi jau praeity, vieni ilgiau pasilaikę, kiti po poros numerių sustoję. Šiandieną, kada mūsų literatūra yra stipresnė negu kada anksčiau buvusi, kada pribrendo naujų jaunų jėgų, kada normalėja santykiai su visuomene, be literatūros žurnalo būti neįmanoma! Iš pradžių teikę entuzijazmo ir gražių vilčių Literatūros Naujienos visai nusibankrutijo — nuo jų vedamos linijos jau viešai atsisakė ir Liet. Rašytojų Draugija, palikdama atsakomybę vienam redaktoriui, kuris pasišovė tarnauti rusams, lenkams, estams, latviams ir kitiems, bet tik ne lietuviams, ne lietuvių literatūrai. Mūsų literatūros reikalai apleisti, mūsų naujoms knygoms nėr jose vietos. Rimtesnieji rašytojai seniai į L. N. numojo ranka. Naujam literatūros žurnalui, kuris eitų ne ginčų, ne kovos kelti, ne griauti tai, kas sukurta, bet spręsti literatūros reikalų, padėti visuomenei orientuotis, ko šiandieninė literatūra yra pasiekusi ir ko joje ieškoti, duoti tos literatūros pavyzdžių, vesti geros knygos propagandą, supažindyti su tais užsienio rašytojais, kurie turi vyriausią rolę pasauliniam literatūros forume etc. Naujojo žurnalo, pavadinto „Arimais" leidėjo Sakalo vardas nekelia abejonių, kad šis uždavinys bus atliekamas visu rimtumu. Jo ikišiolinis bendradarbių, geriausių mūsų rašytojų kadras laiduoja žurnalo vertę ir egzistenciją. „Arimų" redakcinę kolegiją sudaro — Bern. Brazdžionis, Petras Cvirka, Putinas-Mykolaitis, J. Šimkus, Antanas Vaičiulaitis; I redaktorius — Putinas Mykolaitis, II redaktorius — A. Vaičiulaitis. Iš kolegijos sąstato atrodo, kad norima dirbti konsoliduojant įvairių krypčių atstovus,

nesivaikant srovių, kūrybos darbe randant bendrą kalbą.

Naujam žurnalui, kuris žada išeiti š. m. gruodžio mėn. linkime geriausios sekmės.

Dail. Kalpoko ir Kazoko paroda

Nuo spalių 10 d. iki 24 d. Lietuvos dailininkų sąjungos patalpose buvo surengta dailininkų Rimto Kalpoko ir Leonardo Kazoko tapybos darbų paroda. Parodoje buvo išstatyta kelios dešimtys darbų — daugiausia peisažų. Mokiniai į parodą buvo leidžiami nemokamai.

Tose pat patalpose spalių 30 bus atidaryta dail. Z. Bekerio tapybos darbų paroda, lapkričio 21 d. — dail. A. Gudaičio paveikslų paroda.

„Aušros" gimnazijos 10 metų sukaktis

Spalių 16 d. mergaičių „Aušros" gimnazijoj įvyko iškilmingas gimnazijos dešimtmečio sukaktuvių minėjimas. Rytą studentų bažnyčioje buvo atlaikytos pamaldos už mirusias (per 10 metų mirė 6 mokinės 2 baigusios gimn. — studentės ir viena mokytoja).

17 valandą — didžiojoj gimnazijos salėj buvo iškilmingas posėdis, į kurį atsilankė Švietimo vicemin. K. Masiliūnas, teisingumo ministeris St. Šilingas, Kauno gimnazijų direktoriai, daug buvusių ir dabartinių gimnazijos auklėtinių ir jų tėvų.

Scena buvo papuošta žaliais audeklais ir dailiom chrizantemom.

Direkt. K. Jokantas atidarydamas posėdį nupasakojo gimnazijos istoriją nuo pat 1927 m., pailiustruodamas statistikos duomenimis. Gimnaziją per 10 metų baigė 389 mokinė, jauniausia gavusi brandos atestatą — 15 metų. Nemaža baigusiųjų tęsė studijas aukštosiose mokyklose, gi 106 gimnazijos abiturientės jau ištekėjusios. Dabar gimnazijoj yra daugiau kaip 600 mokinių ir apie 40 mokytojų, gimnazijos turtas siekia 96.000 litų vertės, be to, gimnazija turi knygyną, kurs įkainojamas 16.000 litų.

Vicem. Masiliūnas pasidžiaugė, kad kiekvienas jubiliejus, taigi ir šis, surištas su laimėjimais. Ši įstaiga skirta tik mergaitėms ir ji brangintina, nes mums reikia specialisčių, gero būdo, kūrybingų moterų.

Tėvų komiteto pirmininkas prof. Sležavičius iškėlė tėvų teises į vaikų auklėjimą ir pabrėžė reikalą mokyklai bendradarbiauti su šeima. Priminė, kad gavusios pašalpas nepamirštų ateity atsilyginti tuo pačiu kitoms neturtingosioms, ir palinkėjo sekantį dešimtmetį švęsti naujuose, gimnazijai tinkamuose rūmuose.

Toliau sveikino „Aušros" bern. gimn. direkt. Kriščiūnas, IV gimn. dir. Čiurlionis, Šv. Kazimiero seserų gimn. direktorė; IV gimn. mokiniai įteikė adresą. Buvo sveikinimų ir raštu.

Pirmos laidos vardu kalbėjo p. Garmiūtė (buvusi radio teta): abiturientėms besigrumiant su gyvenimu sugriuvo ne viena šviesi viltis. Pasitaikę nepasisekimai slopino norą veržtis pirmyn. Laimėjimai parėjo nuo charakterio, jį formavo pedagogai už tat prieš juos lenkiame galvą.

10-tosios laidos atstovė p. Liukinaitė pareiškė, kad jos visados atsimins mokslo metus ir nuolatiniu darbu stengsis būti vertomis gerbiamųjų pedagogų auklėtinėmis.

Toliau meninė dalis. Muzika, dainos, deklamacijos, baletas. Meninę dalį atliko buv. ir esam. auklėtinės Šilingaitės, Pusdešrytė, Kontrimavičienė, Kymantaitė, Vasiliauskaitė, Kondratavičiūtė, Juozapaitytė (su p. Bandzevičium) — maloniai nuteikė klausytojus. Matyti, kad tikrai nuoširdžiai buvo pasidarbavusi programos parengėja mok. Valavičaitė.

Pertraukų metu svečiai gėrėjosi parengtais klasės rudens kaimo vaizdais. Sukakties proga gimnazija išleido gražų leidinį, kur puikiai atvaizduota aušrokių gyvenimas ir gimn. istorija nuo pat Kražių.

P. Dreviniui. Brangusis, bandyk reikšti mintis kiek galima kondensuočiau, trumpiau.

Kas? Nejaugi pas jus šypsotis galima tik iš meilės. Per visą puslapį tas pats ir tas pats. Juk tai banalu. Bandyk paliesti visas gimnazijos veikimo sritis.

Vydui. Forma ir kita kas — tvarkoj, tik turiniui reiktų parinkti ką nors originalesnio: visokios dienos, lunatikai ir alkani keleiviai — pasenęs dalykas.

Ant. Rameikiui. Eil. neblogi, bet tuo tarpu dar nespausdinsim.

V. Kazokui. Atsakome laišku.

ALYTUS

Nedaug ir nemažai

Nors rudens dienų temperatūra krinta, bet dzūkų įkarštis didėja. Visos mergaičių klasės atrodo kaip šokių salės, o skelbimų lentose jau permažai vietos. Žiūri, ir akys raibsta: susirinkimas, sueiga, susirinkimas... O 16.X — dar vienas riebių raidžių, baisiai malonus skelbimas: abiejų septintųjų klasių ruošiamas Pietario minėjimas, drauge literatūros vakaras ir dar su šokiais!

Minėjimas — kaip minėjimas, tačiau vienintelis iš visoj gimnazijoj buvusių, kuriame taip gražiai buvo pademonstruotos atskirų klasių šaunios jėgos ir padarytas toks malonus įspūdis susirinkusiems. M. Petružytė ir V. Valertas skaitė paskaitas apie Pietario kūrybą, G. Daugvilaitė ir J. Stanaitis — viena kitą ištrauką iš jo raštų. Literatūrinėj daly pasirodė, gaila, vien tik vyrai septintokai: P. Petrauskas, V. Petrikonis, A. Jonynas, V. Valertas. Ne tik atskirose klasėse, bet dar labiau būreliuose mirga marga.

Eucharistininkai 10.X turėjo visuotinį susirinkimą. Dr. Kudirka išsamiai nagrinėjo „Kūno ir sielos higieną". Jaunesnėsės mergaitės visus gražiai nuteikė plastika „Berželis". Šiemet paskelbtas Brolijos veikimo konkursas, tai atskiri būreliai (jų yra 6) smarkiai dirba ir lentyniauja.

Literatai šaunų susirinkimą turėjo 3.X. F. Mikelionis skaitė paskaitą „Žemaitės, Lazdynų Pelėdos ir Šatrijos Raganos žmogus". P. Petrauskas recenzavo Brazdžionio „Ženklus ir Stebuklus". Su savo raštais pasirodė V. Dvilinskas — proza, o A. Jonynas ir V. Valertas — poezija.

Kasmatė

BELVĖDERIS

Vėl mokslo dienos

Nors visi Lietuvos pieninininkai jau seniai skandalija, kad pieninininkų daugiau nebereikia ruošti, nes pritrūksią vietų, tačiau į mūsų stojančių visados atsiranda ir, štai, šiemet į I-mąjį kursą įstojo 25 mokiniai. Belvėderio mokiniai be teoretinių pamokų klasėse, turi dar atlikti įvairius praktikos darbus chemijos, fizikos, pieno tyros laboratorijose, antrokams dar tenka dirbti-praktikuotis pieninėj ir sūrinėj. Taigi laisvo laiko ne kažin kiek. Mokiniai, kaip būsimieji pieninininkai-kooperatinių įmonių tarnautojai, jau dabar pratinasi kooperatiškąjį darbą dirbti savo kooperatyvėly „Ekonomija", vieno mokytojo globojami. Iš kitų organizacijų veikia čia šaulių būrys, į kurį įsirašę beveik visi mokiniai.

Atsikėlus į Seredžių kariuomenei, ir būsimiesiems pieninininkams dažniau tenka susipažinti su kariškuoju gyvenimu.

Vaidilas

BIRŽAI

Gražus jaunųjų literatų pasilinksminimas

Rugsėjo 25 d. jaunieji literatai surengė savo tradicinį, antrąjį pasilinksminimą.

Programoj buvo recenzuota L. Dovydėno „Kelionė į pievas". Kazė Padarauskaitė paskaitė savo eilėraščių. Vincas Morkūnas, pasirodė su savo novele, K. Vasiliauskas deklamuoja V. Nemunėlio eilėraštį „Dviratukas", Zubrickaitė, Jakubėno „Petras tinginys". Vl. Korsakas gražiai paskambina kanklėmis keletą dainelių. Matuzevičius paskaitė ištrauką iš „Karalaitės girnos". K. Kaktinytė labai gražiai padeklamavo Pauliaus Preikšo eilėraštį „Mažųjų pasaulis", Vasiliauskaitė „Ąžuolas", Paulius Drevinis paskaitė savo eilėraštį.

Girios Balandėlis

GRUZDŽIAI

Kad Aukšt. Gyvulininkystės Mokykla viena tebėra visoje Lietuvoje ir kad retai spaudoje minima, tai nemanykite, kad čia maža kas bėra.

Šiais metais mokykloje yra apie 80 mokinių, iš kurių 2 trečdaliai ruošiami kontrol-asistentus bei ūkvedžius, o likusieji, nuo senesniųjų laikų užsilikę, ruošiami į vet. felčerius.

Spalių mėn. pradžioje mokiniai nebeteko savo mylimo mokytojo agr. Niamonio, kuris išvyko į Plinkšių ž. ž. ū. m-lą. Jo vietoje atvyko agr. Pranckevičius.

Spalių 17 dieną dalyvavome šaulių manievruose, kur susipažinome praktiškai su karinio parengimo pamokomis.

Perlas

KĖDAINIAI

X.10 d. Religinis būrelis padarė pirmąjį šiais metais susirinkimą. St. Juozapavičius (VII kl.) skaitė referatą „Išpažintis" kuris sukėlė nemaža diskusijų. Be to, dar vieną referatą skaitė Pilipavičiūtė (VI kl.) „Šv. Eucharistija". Nepraėjo ir šis referatas be kritikos. Nežinia, dėl kokios priežasties būrelio pirmininkas į susirinkimą neatsilankė.

Ergo

LAZDIJAI

Literatai šūktelėjo: „Vyrai, pernai dirbom išsijuosę, šiemet taip pat neleiskim jaunoms jėgoms rūdyti". Pirmas literatų žingsnis — vakaras. Pasišovė literatai šiame dalyke ir suruošė. Ir dar su pelnu Tegu ir pusantro lito, bet vis tik.

X.16 įvyko manievrai. Dalyvavo ir gimnazistai. Pasirodo, kad karo mene vis tik nusimano. Lazdijokės džiaugiasi, kad grįžo vyrai iš mūšio sveiki, nenukentėję ir laimėtojai.

Valžanas

JONIŠKIS (ŠL.)

Religijos būrelių veikla

Pernai iš visų mūsų gimnazijoj veikusių būrelių, veikliausi buvo religijos būreliai.

Būreliams vadovauja kun. K. Lapinskas, o su vyresniaisiais dar daug dirba mokyt. J. Tininis. Šiais metais vyresnieji padarė du s-mus, o jaunesnieji — vieną. Senosios valdybos atsistatydino, o jų vieton išrinktos naujos. Vyresniųjų valdybos pirm. paskirtas Kl. Norutis (VIb kl.). Valdybos nariais išrinko: O. Vilaniškytę (VII kl.) sekretorium, S. Tamošaitį (VII kl.), iždininku F. Kvašys (VIb kl.) ir Čepaitė (VIa kl.) jaunesniųjų globėjais. Jaunesniųjų valdybon įeina Jasaitis (IVb kl.), Švėgždaitė (IVa kl.) ir Brazdžiūnaitė (IVa kl.).

X.9 įvyko antras šiais metais vyresniųjų relig. b. s-mas. Nors šis susirinkimas įvyko tokią liūdnią dieną, bet praėjo labai gyvai. Buvo įdomios diskusijos kino klausimu. Visi nariai gerokai pasiginčijo, o sprendžiamąjį žodį tarė mokyt. J. Tininis. Savo rašinių skaitė Čepaitė (VIa kl.) ir Kl. Norutis (VIb kl.). Linksmąją dalį užpildė išėjęs pirmas „Zerkolo" numeris, kuris nutarta išleisti ir skaityti per kiekvieną susirinkimą. Jį redaguoja F. Kvažys (VIb kl.).

Ultimus

JURBARKAS

Pirmieji po atostogų atgijo literatai. Šiam pusmečiui vadovauti išrinkta valdyba: pirm. Veverskis, A. Padleskis ir El. Tamošaitytė. Pasiryžta daug nuveikti. Laukiame!

Skambutis

KAIŠIADORYS

Literatai jau sušaukė porą susirinkimų. Būrelio pirmininkas šiemet Br. Vitkauskas.

Matematikų būrelis veikia pasiskirstęs į tris būrius: grynuosius matematikus, šachmatininkus ir fizikus. Neatsilieka nuo jų ir sportininkai, pasiskirstę į kelias sekcijas.

Tautosakininkai tvarko tautosaką, turi išsirinkę net ir teismą.

Yla

KAUNAS

„Aušros" mergaičių gimnazija

X.16 buvo „Aušros" dešimtmetis. Minėjimas buvo labai puikus. Tą dieną pamokų nebuvo, todėl tikrai jautėm, kad gimnazijos šventė; mat, šeštadienį beveik visose klasėse sunkios pamokos.

10 val. buvo pamaldos už mirusias mokines ir mokytojus. Po pamaldų dešimtmetį minėjo jaunesnių klasių mokinės.

5 val. buvo aktas, kuriame dalyvavo V, VI, VII, VIII klasių mokinės ir svečiai. Po akto buvo šokiai. Mokinės šoko iki 11 val., o baigusios gimnaziją iki 2 val.

Dabar pirmų klasių mokinės labai mėgsta linksniuoti žodžius „prancūzų kalba". Antrokės ir trečiokės apie įvairių būrelių susirinkimus. Ketvirtokės pasidi-

džiuodamos kalba, kad neturi laiko, reikia daug mokytis. Penktokės per petraukas klasėse atidaro šokių kursus. Šeštokės susirūpinusios varžybomis: sporto, paišybos... Septintokės daug svajoja, o aštuntokės praeitų metų svajones, baigusios gimnaziją, žada įvykdinti. Be to, ping-pong sviediniukai per pertraukas fokstrotus šoka. O, kaip negailestingai jie daužomi! Dar viena sporto šaka smarkiai gyvuoja: tai sosiskų valgymas. Šiuo sportu visos smarkiai žavisi ir, manoma, kad šioj sporto srityje tikrai laimėsim pirmą vietą. Tik dar tikrai nežinom, ar bus tokios varžybos! Labai norėtume!

Šeštokė Janė

KĖDAINIAI

Literatai spėjo padaryti du susirinkimus. Pirmame (X.4 d.) buvo pranešta metų programa, J. Sobas (VIII) paskaitė novelę „Nerandu gimnazijos", M. Ramoška keletą nuotaikingų eilėraščių... X.18 d. susirinkime A. Kiškis recenzavo I. Simonaitytės „Aukštujų Šimonių likimą", o D. Širvydaitė paskaitė vaizdelį „Motina"... Šių metų būrelio susirinkimuose numatoma recenzuoti visa eilė veikalų. Būreliui vadovauja mok. J. Paukštelis.

MARIJAMPOLĖ

Rygiškių Jono berniukų gimnazija.

Kooperatyvėlis

Rugsėjo 18 d. gimnazijos insp. J. Dailydės iniciatyva įvyko steigiamasis kooperatyvėlio susirinkimas, kuriame kooperatyvėlio organizatorius gimn. insp. J. Dailydė skaitė paskaitą apie kooperaciją ir apie mokinių kooperatyvėlių mokyklose reikalingumą. Susirinkime dalyvavo penki mokytojai ir daug gimnazijos mokinių. Išrinkta pirm. — Algis Griškevičius, vicepirm. ir kasininku — Ant. Rašytinis, sekr. Vyt. Gurevičius ir pardavėjais — Jz. Pajaujis ir Jz. Sodaitis. Į revizijos komisiją: Jz. Prapuolenis, J. Arnastauskas ir Vt. Vaišnora.

Kooperatyvėlis patalpas gavo II-me aukšte ir jame parduodama rašomoji medžiaga, bulkutės ir pienas. Kooperatyvėlio pasisekimas nemažas; jo nariais yra keliasdešimt mokinių ir nemaža mokytojų.

Literatūrininkai

Spalių 4 d. įvyko pirmasis literatūros mėgėjų būrelio s-mas šių m. m. būrelio darbams ir bendram veikimui nustatyti. Šiems mokslo metams išrinkta nauja būrelio valdyba, kurion įeina Algis Griškevičius, Ant. Aleksandravičius ir Jz. Sodaitis.

Jaunius

MARIJAMPOLĖ, V. R. J. bern. gimn. Nuo X.1 pradėjo veikti gimn. kooperatyvėlis, kuriuo mokiniai ir mokytojai labai patenkinti. Vietoje iškelto mok. Žilinsko, gavome iš pietų Prancūzijos Antoine de Bostard. X.4 įvyko literatų susmas. Į valdybą išrinkta A. Griškevičius, A. Aleksandravičius ir J. Sodaitis. Berniuk. ir merg. gimn. literatūros būrelių globėjų p. Ciūtų iniciatyva X.16 suruoštas literatūros vakaras, kuriame dalyvavo: N. Mazalaitė, Liudas Gira, Kl. Dulkė, K. Žirgulis, St. Vykintas, L. Kuodys ir estas A. Rannitas, kurio visai nesitikėjome.

X.16 Relig. aukl. būrelio sus-mas. Jame išsamų ir platų referatą apie rūkymą skaitė V. Gurevičius VIIa kl., tik, gaila, kad susirinkime maža buvo pypkės garbintojų. Pirmiinnku išrinktas Stepulionis (V-tos kl.).

Ramutis

PANEVĖŽYS (Mergaičių gimnazija) Nemanykit, brangieji, kad mergaičių gimnazija nusikėlė į mėnulį, o vien berniukai viešpatauja. Ne!

Aštuntokės X.16 suruošė literatūrinį vakarą, į kurį pakvietė ir berniukus.

A. Jonušytė skaitė referatą, S. Šataitė — savo raštų, J. Ilgytė paskambino pianinu.

Ruošiamas Kristaus Karaliaus minėjimas.

Ypatingas dėmesys kreipiamas į aštuntokes. Jos turi būti gimnazijoj visoms pavyzdžiu ir padėti mokyklos vadovybei auklėti jaunesniąsias. Kasdieną pertraukos metu po dvi mergaites dežuruoja apatiniame koridoriuje. Jaunesnės nenori, kad jų karalystėn kas kitas brautųsi. Dažnai jos surengia karą ir į klasę neleidžia nė pažiūrėti.

S. Š.

PANEVĖŽYS, Berniukų gimnazija. Štai laimė! Arbata — ir tokia karšta arbata paskleidė kvapus gimn. koridoriuj.

Dabar trečio skambučio laukiam, kaip žuvis „arbatos".

Anądien einu koridorium ir savo akim netikiu — aštuntokas lazda pasiremdamas vos kiūtina... Tai žymiausia sporto pabaisa(!) apšlubo. Taip pat, rodos, šeštoj klasėj liekno sudėjimo, balzganas berniokėlis jau antrą ranką parišęs nešiojas. Sportas!

Būrelis sunkiai kruta. Laukiam išsiliaudinimo.

„L. D." Meno Kuopos perversmas. Žlugo senoji valdyba, o jos vieton stojo nauja: pirmin. Stasys Šneideris, vicepirm. Pranė Aukštikalnytė. Valdybos nariai — Stanevičiūtė, Karvelytė, Stukas ir Barzdžiukas. Kuopoje jau veikia dvi sekcijos: 1. literatų, vedama mok. Rapševičiaus ir mok. Juodelio, 2. muzikos, vedama mok. Karkos ir merg. gimn. mok. Svirskio. Greitu laiku numatoma ir tapybos sekciją pastatyt ant kojų.

Gimnazistas

PANEVĖŽYS, Amatų Mokykla

„Navynos" iš mūsų padangės

Šiemet smarkiai padidėjo mokinių skaičius: viso esam 279.

Naujai įsteigtą V meistrų klasę lanko 17 gabesniųjų mokinių, baigę amatų mokyklos stalių skyrių. Pirmom dienom sunku juos buvo išskirti iš pedagogų tarpo. ...jų šlipsai iš tolo akį vėrė...

Padaugėjus mokinių skaičiui, padaugėjo ir mokytojų. Paskirti 7 nauji mokytojai.

Prasidėjus darbui klasėse, užėmė savo pozicijas ir Religinis būrelis.

Spalių 14 d. įvyko susirinkimas. Išrinkta valdyba: J. Praniuskas, Skūpas ir Gužas. Nutarta iškilmingai paminėti Kristaus Valdovo šventę. Būreliui daug kuo padeda mūsų prietelius mok. inž. Barisas; būr. vadovauja kapelionas kun. Stašys.

Mokykloje muziko p. Paulausko organizuojamas choras, kuris žada įnešti mokyklos gyveniman daugiau entuziazmo. Šiaip dainininkų nestinga, ypač per pertraukas.

Ketvirtokai, norėdami pasirodyti darbščiausi, X.16 suruošė pasilinksminimą su meno dalimi, kurioj pasirodė J. Jukonis, V. Čėlinskas ir kiti.

Pasilinksminimas pavyko neblogai Gautas pelnas paskirtas ženklams įlipinti į Didžiuosius Vilniaus pasus, kurių turi įsigiję mokyklos atskiri skyriai.

Kirstukas

PASVALYS

IX.26 literatai sušaukė susirinkimą, kurio programoje: J. Ratkauskaitės novelė, V. Petraičio feljetonas, J. Šimkevičiaus fragmentas iš novelės. G. Jurevičiutė, Br. Vadapalaitė ir J. Linkevičius paskaitė savo eilėraščių. Mokyt. Ig. Sarapinas tarė žodį apie literatūrą ir jos kūrybą.

Relig. b. iniciatyva X. 3. gimn. salėje buvo paminėta šv. Teresės Kūdikėlio Jėzaus 40 metų mirties sukaktis. Kalbėjo kun. kapelionas Vyt. Balčiūnas, trumpai apibūdindamas jos žmogišką kartu ir angelišką gyvenimą. Dar buvo paskaityta du fragmentai iš jos „Sielos istorijos". J. Jurgelevičiūtė ir A. Šatas padeklamavo porą eilėraščių iš „Ženklų ir Stebuklų".

Gegužis

PRIENAI

Tai, ko gimnazija dar nematė...

Šiemetiniai aštuntokai tikrai yra praktiški: jie susirūpinę ir mokslu (visi įsitikinę gauti atestatus) ir praktišku gyvenimu. Juk baigus gimnaziją, gal teks ir į kokį „baliuką" patekti. O kad manierų visų nemokėsi, dar gali ir kepto vėžio vaidmenį suvaidinti... Taigi reikia visoms galimybėms užbėgti už akių...

Vieną gražią dieną, jų mylimasis klasės auklėtojas, kun. J. Luckus, palengva pradėjo: „Su knyga, tai gal mokėsite pavalgyti ir padėkoti, o be jos — nei ką, nei su kuo, nei kaip!... Gal reikėtų suruošti pavyzdingas vaišes, kur visi pasimokytume, kaip reikia valgyti ir elgtis"? Ši originali mintis aštuntokams patiko. Jie griebėsi darbo. Vyrai nešė, mergaitės, Žagrakalienės instruktuojamos, kepė... O valgė tai visi: ir vyrai ir mergaitės su savo auklėtoju kun. Luckum. Dar pasikvietė insp. Eidukevičių ir p. Barzduką, kurie taip pat davė daug nurodymų. Tai buvo ne tik gers vaišės, bet ir gražaus elgesio prie stalo pamokos. Jas paįvairino nuotaikingos dainos ir trumpas pasilinksminimas. (Šiuo pavyzdžiu galėtų pasekti ir kitų gimnazijų nuoksleiviai. Ir ne tik prie stalo, bet ir šiaip elgesio svečiuose, su svečiais ir pan. turėtų, padedant vyresniesiems, gerokai pasimokyti. Netašytu elgesiu išėjus iš mokyklos sienų, gy-

venime teks varžytis, rausti ir daug nemalonumų turėti. *Red.*).

Reporteris

RAMYGALA

Jau kažkas minėjo, kad ramygaliečiai miega letargo miegu. Ne, jau pradedame atbusti. Štai IX. 29 d. religinio auklėjimo b. padarė s-mą. Nutarta surengti neturtingų mokinių naudai vakarą. Tiesa, kiti būreliai dar snaudžia, ir nežinia, kas juos pabudins iš miego.

Šiemet įsisteigė sporto būrelis, prie kurio prisirašė daugumas mokinių.

Iki kito mėnesio tikrai visi pabus.

Viliūnė

RASEINIAI

Religinio auklėjimosi būrelis

IX. 25 d. įvyko pirmas gausus ir pakilusia nuotaika praėjęs s-mas. Išrinkta nauja valdyba: pirm. Jon. Žadeikis, vicepirm. St. Patlaba ir sekret. St. Underytė. A. Stancevičius skaitė turiningą ir aktualų referatą, kuriame pabrėžė, kad moksleivis nukrypo nuo idealų Šaltinio. Buvo ir meniškoji dalis, po kurios senasis pirmininkas tarė atsisveikinimo žodį, o jam atsakė naujai išrinktasis pirmininkas, pasižadėdamas dirbti, kiek leidžia moksleiviškas išsilavinimas.

Religininkų būrelis leidžia laikraštėlį, duodamas progos pasireikšti mėgstantiems rašinėti moksleiviams ir visu tempu ruošiasi minėti Krikščionybės Jubiliejų.

X. 2 d. gimnazija ekskursavo Maironio tėviškėn į Pasandvario dvarą (Šiluvos valsč.). Pusę kelio atlikome „makabusu", o kitą — „per pedem apostolorum".

X. 16 d. koperatyvėlis iškilmingai minėjo penkerių metų veikimo sukaktį. Salė buvo papuošta. S. Kosmauskis kalbėjo apie „Kooperaciją", nušviesdamas jos įsikūrimą ir tikslus. Eilėraščius skaitė J. Sirtautas ir B. Siliūnas. Garbės prizidiume buvo gimn. direktorius, koop. vedėja ir būrelių pirmininkai.

Žemaitis

RASEINIAI

IX. 25. R.A.B. sušaukė bendrą (vyr. ir žem. kl.) sus-mą. Referatą „Dievas ir šių laikų žmogus" skaitė A. Stancevičius. Referentas pažymėjo, kad dabarties moderniškas žmogus tolstąs nuo Dievo ir todėl šių dienų žmonija žengianti į prapultį. Gražiai padeklamavo I. Mikalauskaitė. Savosios kurybos skaitė J. Stašaitis, V. Sirtautas ir B. Siliūnas.

Naujojon valdybon išrinkta: J. Žadeikis, Paltaba ir Underytė (visi VII kl.).

X. 16. Kooperatininkai minėjo 5-rių veikimo metų sukaktuves. Garbės prezidiuman buvo pakviesta: dir. J. Žekevičius, būrelio glob. mok. J. Radvilienė, skautų ir visų būrelių atstovai. Pasirodo, kad kooperatyvėlis „Viltis" per 5-rius darbo metus padarė apie 8000 lt. apyvartos, tiekė mokiniams visas reikalingas mokslo priemones, platino Vilniaus pasus ir kt.

B. Ramonaitis

ROKIŠKIS

Bendro darbo draugui

ANTANUI STYRAI

liūdesio valandoje, mirus motinai, reiškiame nuoširdžiausią užuojautą.

Rokiškėnai moksl. katalikai

ROKIŠKIS

IX. 30 vyr. literatų būrelio vadovybė, norėdama supažindinti ir suįdominti būrelio narius su literatūra ir menu, sušaukė susirinkimą, kuriame mokyt. An. Krasmickaitė skaitė pirmąją iš būsimo ciklo paskaitą apie meną ir literatūrą.

Dėl vietos stokos nebeveikia Lituanistikos kabinetas, į kurį daug vilčių dėjo vyr. klasių mokiniai, norintieji daugiau pažinti literatūrą.

Žėrutis

SKUODAS

R.A.K (religinio auklėjimosi kuopa) pakilo viena iš pirmųjų su „macnia" susirinkimine programa. Skaitoma referatai, laisvoji kūryba. Kaip atrodo, veikimas dar labiau padidės žiemą.

Kitas moksleivių širdžiai artimas — literatų būrelis.

Pernai veikė Lituanistų kuopa susiskirsčiusi į tris sekcijas, bet veikimas buvo nenormalus: vienos gerai veikė, kitos merdėjo. Šiemet, įneštas sveikas projektas — panaikintos kitos sekcijos, kad perdidelis darbo užsigriebimas neskaidytų jėgų. Naujasis projektas entuziastiškai priimtas ir aišku — veikimas turės būti stipresnis.

Pirmasis susirinkimas padarytas X. 16 d. Savosios kūrybos skaitė K. Sadauskas (eil.) ir Vl. Jakštas

Ami

UKMERGĖ

Buvom Rygoj!

Spalių 4 dieną būrelis mokinių ir septyni mokytojai išvykom autobusais į didelę kelionę — į Rygą. Pravažiavom Panevėžį, Biržus. Čia sulošėm krepšio rungtynes. Vyrai pralošė, rodos, 22:48, o mergaitės... Bet mūsų juk lošė pripuolami žaidėjai ir nuvargę, o biržiečių — komandos.

Latviją pasiekėm 13 (latvių laiku 14) valandą. Pakeliui apžiūrėjom Bauską, puikius didžiulius rūmus Rundale ir gražų miestą Jelgavą — Mintaują. Rygoj buvom 7 valandą vakaro.

Kitą dieną apžiūrinėjom Rygą. Matėm nepaprastai siauras senamiesčio gatves, kur dviem storuliam būtų sunku prasilenkti. Matėm seniausią Rygos bažnyčią, statytą, rodos, 14 šimtmetyje, kuri per keletą amžių tiek apnešta žemėmis, kad jos grindys daug žemiau, negu gatvės grindinys. Galėjom palyginti šv. Petro bažnyčios bokštą su Ukmergės. Geras skirtumas: Petro bažnyčios bokštas — 130 metrų, o mūsų gal tik 30 m.

Brolių kapai. Tai didingas latvių paminklas, pastatytas laisvės kovose žuvusiems broliams. Šalia jų yra Rainio ir Miškų kapai, kuriuose daug puikių paminklų. Miškų kapuose palaidotas pirmasis latvių prezidentas Janis Čekste, gyvenęs nuo 1859 iki 1927 metų.

Kitą dieną aplankėm meno muziejų, centrinę rinką su halėmis, pastatytomis iš vokiečių cepelinų angarų, ir zoologijos sodą.

Vakare — vizitas Rygos lietuvių gimnazijai. Po sveikinimų ir dovanų įteikimo, susipažinimas lietuviško suktinio garsuose.

Penktadienį, atsisveikinę su naujais draugais, vadovu ir Ryga, pasukom Daugavpilio link, esančio 233 kilometrai nuo Rygos. Kelias visą laiką rangosi padauguvėmis. Pakely apžiūrėjom statomą ant Dauguvos hidroelektrinę stotį, Kuoknese pilies griuvėsius ir po devynių valandų kelionės pasiekėm Daugavpilį. Čia mus priėmė gražiai ir mielai. Pasižadėjom vieni kitų nepamiršti ir, progai pasitaikius, atlankyti, o dabar nors laiškais užmegstą draugystę palaikyti.

Būrelių veikla. Spalių 17 gamtininkų b. padarė pirmą šiais metais sąmą. Išrinkta nauja valdyba: pirm. J. Savickis, vicep. A. Vaičiulėnas ir sekr. Rasteikaitė. Pasikeitė ir globėjos: buvusi globėja mok. E. Bliūdžiūtė perdavė būrelį mok. E. Masiliūnaitei. Paskui mokin. J. Savickis skaitė kelionės į Rygą įspūdžius. Sumanyta surengti vakarėlį.

Pradeda veikti ir kiti būreliai. Jau padarė susirinkimus religijos, literatų, sporto, dailės ir socialinių mokslų būreliai. Socialinių mokslų būrelis numatė surengti Vilniaus semestrą — paskaitų ir referatų ciklą apie Vilnių. Numato, be šio Vilniaus semestro, rengti ir šiaip paskaitas bei referatus apie aktualius dalykus: apie Ispaniją, Kiniją-Japoniją ir kt.

Jurgis Spraktukas

UTENA

Šiemet žymiai padidėjo mokinių skaičius. Visų vienu kartu ir gimnazijos rūmai nebesutalpina. Keturios berniukų klasės mokyklą lanko po pietų. Padidėjo ir mokytojų personalas: gavome naujus šešis.

Pirmasis pasirodė muzikos būrelis, sušaukdamas IX. 12 pasitarimų pobūdžio sąmą. Klausydamies patefono plokštelių muzikos, b. nariai aptarė keletą klausimų. Nutarta padaryti ekskursiją į Kauną ir ten pamatyti operą, įsteigti stygų orkestrą (kuris jau įsisteigė ir žada gerai pasirodyti); surengti meniškų pasilinksminimų ir šiaip padėti būrelio nariams lavintis muzikoj. Valdyba pasiliko ta pati: Vyt. Dambrava, A. Kunčiūnaitė ir L. Blaževičiūtė. Matyt, kad anksti sukrutęs būrelis tikrai įvykdys savo nutarimus.

IX. 26 d. VIIa klasė surengė pasilinksminimą. Klasės auklėtoja mok. K. Steikūnienė kalbėjo apie pasilinksminimų reikšmę ir jų privalumus. A. Kunčiūtaitė paskaitė novelę ir padeklamavo porą eilėraščių. Pasirodė ir klasės choras: padainavo keletą gražių dainų, ypač gražiai padainuota „Sėjau rūtą". Br. Brinklytės solo, Paliokaitės piano, smagus ir linksmas čigonų šokis visus meniškai nuteikė. Šis VIIa mergaičių suruoštas pasilinksminimas tebūna pavyzdys ir kitoms klasėms.

M. Meldūnas

PRIEIVOS ŠYPSENOS

KAIŠIADORYS

Per robaksą po polkos

Veiksmas ant gimnazijos laiptų.
Dekoracijos — naktis.
Juozas: „Apie ją parašysiu novelę".
Bronius: „Regina man mirktelėjo" ...
Albinas: „Trumpai grojo, nei sukaist neteko".
Kazys: „Kas iš to?"
Pirmieji trys: „Laukinis!.. ."

Pirmadienį

Veiksmas — klasėje prie durų.
Dekoracijos — sienos po rašomojo darbo.
Juozas: „Parašiau rašomąjį, bet..."
Albinas: „Net sukaitau!"
Kazys: „Musėt" penkis gausiu".
Pirmieji trys: „Tu zubryla".

Kaliošas

KYBARTAI

Ką veikė traukinyj kybartiečiai grįždami iš „Fausto"?...

Kadangi visi „pasieniškiai" sudarė daugiau negu pusę šimto „asabų", tai teko net du vagonus „pasisamdyti", kad kiekviena asaba gautų reikalaujamų kiekį oro...

Žvilgterėjus į pirmutinio vagono „kompaniją", tuoj krito į akį dvi „grupės", kurios sprendė visai priešingas „gyvenimo problemas"... Vienoj kupe, įraudę kaip burokai, Kybartų „filosofai", ginčijosi dėl operos „Fausto" pastatymo.

Žengus du žingsnius toliau, pasirodė visai kitoks vaizdas: štai, vidury gana jaukaus šeštokių būrelio, šypsojosi pro akinių kraštus inspektorius, kiekvienai dalindamas po lapelį... Gavęs atsakymą, dar labiau džiaugėsi, visai užsimiršdamas baltutėlę, it sniegas, savo galvą...

Na, dabar prie antrosios ekskursantų „kompanijos". Reik atsiminti, kad čia ir Šakių kolegos buvo... Tačiau ką jie „provijo", nepastebėjau, nes dėl stokos „erdvės", nė vienas negalėjo žodžio ištarti...

Tuo tarpu kybartiečiai, savo „garbanas" taisydamies (tur būt, prieš šakietes), šypsojosi: „Juk mes nekalti, kad šakiečiai tokie nedrąsūs!..."

Džib-džib

JONIŠKIS (Šl.)

Ištraukos iš „Zerkolo" žurnalo

...„Sumaniau atlankyti kartą antrojo aukšto šeštokes, kurios, anot vieno šeštoko, yra paaukštintos ant visos salės ir patogiai įsitaisiusios ant scenos. Ir ką aš pamačiau??!!... Ogi baleto repeticija. Tik nežinia prieš kokią publiką šoks, galbūt, prieš našlius šeštokus.

...„IVa klasėj nieko naujo. Bet čia yra viena butterfly, kuri yra vieno šeštoko galvojimo objektas ir to vargšo akys dažnai krypsta pro langą link šios"....

...„Apie Ia klasę mažai tėra kas kalbėti, nes ji tebėra neįaugusi į bendrąjį gimnazijos kūną".

Orangutangas

PANEVĖŽYS, berniukų gimn.

Sportininkų himnas

(Dažnai girdimas gimnazijos kieme, prieš išžygiuojant į „Maisto" stadioną)

Marš į žygį, broliai, vyrai,
Du kilometru bruku,
Neškit ietį, diską „ščyrai"
Paskui vadą su raktu!
Marš į „Maisto" stadioną,
Jeigu kurpės laiko dar —
Mes iš sporto valgom duoną,
Mes triumfuojame dabar!

Fizikų dainelė

Vėjas siaučia kabinete,
Tarp bonkučių tuščių vis,
O būrelis numylėtas
Miega dienas ir naktis.
Pone, Fizike, pabuski!
Šaukiam „dujų" alkani —
Mūsų pastangos pražus gi,
Mes gyvenam tavimi.

Istorikų deklamacijos

— Valentinai! Valentinai,
Kur istorikai, sakyk?!
— Kad sumanymai lentynoj,
Anei kaip pradėt rašyt!...“
Nuo rubežiaus eina garsas,
Reiks skelbimą parašyt,
Nes kitaip 5-iems bus karstas,
Jeigu ne šiandie, tai ryt...

Taip, kaip matot, gyvename su daina ir linksmos dvoikos lydi mus, o su daina mūsų kelias tikrai keblus ir nuostabus.

Bernužėlis

PASVALYS

Mūsų „navynos“

Daug ko sviete pasitaiko, einant metams, bėgant laikui, nes žmogus toks sutvėrimas jei ne vieno, kito imas. Štai paimkime japoną — veržias jis į kinų zoną... Bet politikos neuostom, — apdainuosim savo sostą. Štai paimkim pasvaliečius, iš to tolimo pasviečio. Turi vonias, tur kurortą, tik sunkiau su vandens kvorta. Tur mokyklos puikius rūmus, mokytis čia malonumas. Turi gatves, tur traktierių, tik jame neturi mieros...

Bet toliau... devintą spalių, mūs colegos taip išbalę... Mat, atvyksta čia aušrokai, puikiai žaisti krepšį moka. Vieni sako — pamatysim — visus krepšin suvarysim.

Kai nuėjom mes į klasę, džiaugės Zenė, džiaugės Stasė. Jas aušrokai tuoj apspinta, ir veidai abiejų švinta. Jas aušrokai adoruoja, mūs koridorius šlifuoja.

O po pietų, to ir laukiam, žaist krepšinį jie ištraukė. Kaip ten buvo, kaip išėjo, kad mūsiškiai pralaimėjo. Po rungtynių jie išlošę, išvažiavo atsilošę. Verkė Stasė, verkė Zenė, grįžo baisiai nusiminę.

Daug pas mus ko pasitaiko, einant metams, bėgant laikui. Bet jau baigsiu aš rašyti, mūsų vargą apsakyti. Linkiu jums aš gero oro, jūsų dėdė.

Melchioras

PRIENAI

Trimestrinės pataisos

Yra pataisų ne tik mokslo, bet ir gyvenimo. Šios kartais esti sunkesnės, nes jų vienu rašalo pabraukimu neatitaisysi. Taigi jos užsitarnauja dvigubo dėmėsio. —

Aštuntokams. Patartina daugiau susirūpinti gyvenimu ir nusiskusti barzdą tekintu skustuvu ant „automatiško“ tekėlo.

Septintokams. Neįsivaizdinti taip labai, ypač kai kuriems sportininkams, mėgstantiems savo artizmą viešai demonstruoti.

Šeštokams. Per kai kurias pamokas sėdėti taip ramiai, kad būtų galima girdėti, kaip girgsi žurnale „juodoji žąsiukė“, nes priešingu atveju gali nerasti vietos nė „laisvas klausytojas“.

Penktokams. Būti comme il faut ir užsisakyti batus su trumpesniais galais, kad neužkliūtų einančioms pro šalį aukštesnės klasės „asaboms“.

Niekas

RASEINIAI

Skubus pareikalavimas

Gimnazijoje reikalingas naujų šokių muzikantas ir instruktorius. Pasiūlymai atlyginami šviežiomis kooperatyvėlio bulkomis, kurios yra pagamintos iš „tarkuotų“ miltų su įvairiais „prismokais“.

Pasiūlymus siųsti septintos klasės burmistrui.

Žemaitis

RASEINAI

Žodžiai iš penktos klasės

Stasė: Jis labai žiaurus...

Irena: Vis dėlto mano pažymiai geresni už jo.

Marcelinas: Hipnotizmas man puikiausiai vyksta.

Vicius (per istorijos pamoką):

Žiūriu aš pro langą,
Vėjas medį purto.
Salėj girdis tango...
Jos širdis apkurto!?

Pranciškus: Ji mano pažymius tikrina!

B. Ramonaitis

ŠIAULIAI

Sportininkų mintys

V kl.

Jonas Sem. — Kažin kodėl Kaune diskai sunkesni?...

Jonas Šob. — Kol starto neišmoksiu, tol iš manęs nieko nebus...

VI kl.

Mitinošas — Kaip aš čia galėjau sau golą įsimušti?...

VII kl.

Jofaniukas — Šiauliuose tai gerai šoku su kartim, o Kaune, tai visą laiką per apačią...

Cipulis — Kas mane ant ilgų distancijų gali apstatyti?

VIII kl.

Miška — Ot fain, kad Kanosui raumuo trūko — nebebus konkurento, dar kad Dudriūnas sprandą kur nusisuktų.

Jurgis Š. — Kažin kodėl orasvydį išbraukė iš taurės varžybų?...

Jurgis F. — Mėginau visokį sportą, o dabar pereisim prie bilijardo...

Chnola — Tegu juos devyni dvejetukai, tuos pratimus...

K.

ALIO, ALIO! ŽEMAIČIŲ SOSTINĖ TELŠIAI

Šš... tyliau, štai ir VIII klasė, tai pusiau abiturienčių rezidencija. Čia yra nemaža garsios praeities vyrų. Sakysime, kad ir „dieviškasis Šubertas". Kažkada jo serenadų balsai graudeno kažkieno širdis bet dabar... stygos surūdijo; o ten prie stalelio „čiapliniškai" šypsodamasis stovi „patentuotas" būrelių kasininkas ir t.t Damos? Jos atrodo tylios, kuklios ir neveiklios, bent gimnazijos ribose nerodo jokio aktyvumo. Kitur gal ir labai smarkios...

Dabar pasuksim į kairę prie VII-os. Čia... hm... Babelio bokštas. Pats judriausias „mokslinyčios" kampelis, be to, ir kūrybingiausias. Atmosfera? Na, pasakysiu, literatūriškai sportiška. Dažnai galima išgirsti linksniuojant kažkokius įtartinus žodžius: „Pašto flygelis". Tai rodos kai kam viliojantis vienos sportiškos gastrolės prisiminimas...

VI mergaičių klasė. Tai moterų karalystė, kylančios ir gestančios žvaigždės. Be to, daug yra artisčių, kiekvieną naktį sapnuojančių Holivudą, literačių, sportininkių ir ko tiktai norit.

V mergaičių klasė. Tai įdomių paveikslų galerija. Čia vienas iš priešpaskutinės klasės (reiškiu jam gilią užuojautą) smarkiai įklimpo, prarasdamas dūšios ir plaučių ramybę, atsiprašau, širdies.

Miki-Maus

VILKAVIŠKIS

Gimnazijos metraščio spalių mėn. lapas

Spalių 4 dieną mūsų krepšininkai perdavė „praktiškam naudojimui" iš Marijampolės kovų parvežtą „budninką", kuris jiems daug kaštavo: ant vieno kojų keletas „ronų atsivėrė"...

5 dieną įvyko smarkūs mūšiai tarp ketvirtokų ir pirmokų. Mūšio vieta: gimnazijos kalnas, pakalnė ir garsioji Šeimenos upė bei antstolio sodas. Mūšio ginklai: rudens šalčių ir vėjų sudžiovinti varnalėšai. Mūšio pasėkos: „gauruotų" kariuomenių vadų susitaikymas mokytojų rezidencijoje, prieš vyriausiąjį sinedrijoną.

16 dieną buvo dideli šalčiai penktos klasės teritorijoje. Penktokės, norėdamos likti gyvos savo „locnam" kaily, vietoj knygų atsinešė pilnus portfelius pušinių ir beržinių „pliauskų". Viena kažkur surado nepatentuotą „benzenufką", ir tuoj maloni šilima pradėjo sklisti klasėje, tik... ėmė ir nuo staigaus temperatūros pasikeitimo išbyrėjo „dubeltavi" balkonan išeinančių durų stiklai. Šilimos tiekimo komisijos pirmininkė jau rengėsi eit ieškot molio užlipinti, bet atėjo pedagogas ir...

19 dieną ketvirtokai, norėdami nors šiek tiek sumažinti amžinai jų klasėj viešpataujančią prieblandą, pareiškė protestą prieš šviesos nepraleidžiančias duris ir jas nukėlė nuo „zovieskų", bet atėjo...

Edvardas

P. Bl. Kaip pats pastebėjai, eilėraščiai, dar silpni. Dar nėra nei ritmo, nei rimo. Susipažink giliau su literatūros teorija.

Ed. Slabšiui ir Vyt. Mačerniui. Įsijautimo vaizduojaman dalykan turite. Tik kam to pesimizmo? Ką nors linksmiau!

Plokščiui. Sveikas perdaug laužai ritmą. O ir rimai, kaip medžių — nešiu — labai prasti. Tačiau poeziją sudaro ne tik rimai su ritmu, bet ir turinys, mintis. Su antrąja puse draugučiui geriau. Tat mėgink daugiau.

B. Siliūnui. Gabumų turi. Laukiam daugiau. Tik reikia neužmiršti, kad be darbo nieko nepasiekiama.

P. P-kui. Visko reikia su saiku, o sveiko eilėraštyje kartojimams nebėra galo. Laukiam ko nors naujesnio.

DE TESTUDINE

Cum Iuppiter nuptias[1] celebraret[2], animalia quoque ad convivium[3] vocavit. Convenerunt omnia; sola testudo[4] aberat. Cum postero die etiam illa advenisset, iratus Iuppiter: „Cur, inquit, tam sero venis?"

„Sero, fateor[5], domum meam reliqui".

„Quid igitur te detinuit[6]?"

„Domus ipsa, a qua non libenter discedo; ignoscas[7]; sed domo nil[8] dulcius, nil carius".

Tum ille: „Quoniam domum tuam tantopere[9] diligis, semper illam dorso[10] circumferes".

Ex eo tempore testudo talis facta est, qualem videmus; semperque domum suam dorso gestat[11] et circumfert.

DE HISPANIS

Sunt corpora Hispanorum ad inediam[12] laboremque, animi ad mortem parati. Bellum quam otium malunt; si extraneus[13] deest, domi hostem quaerunt. Plurimis militares equi et arma sanguine ipsorum sunt cariora. (Iustinus, historicus Romanus, II—III saeculo p. Chr. n.).

IOCOSA

In locis[14] desertis[14] saxum[15] magnum est, in quo hoc est scriptum: „Verte me!" — Venit homo quidam et aspicit inscriptionem in saxo. Magno labore vertit saxum et in eo vidit scriptum: „Nunc retorque[16] me, ut rursus[17] fallam[18] talem asinum, qualis tu es".

●

Poeta iuvenis librum suorum versuum[19] intitulatum „Quare vivo?" ad moderatorem[20] misit. In epistoliis[12] officialibus[21] responsum est: „Ideo vivis, quia non ipse attulisti versus tuos mihi, sed misisti".

●

Magister: „Latine — kiaulė?"

Discipulus: „Criuxus, i".

●

Nova interpretatio.[22]

Chaos = Ispanija.

Tantalus = abstinentas.

Tango = moderniškas šokis.

Noli me tangere = senoviškas šokis.

Bis dat, qui cito dat = kuris pergreit duoda, turi antrą kartą duoti.

Mundus vult decipi[23], ergo decipiatur = pigus išpardavimas.

Fortiter in re, suaviter in modo = policininkė.

●

Discipula vertit: Exercitus Romanus in agrum Insubrium consedit... — Romėnų kariuomenė atsisėdo...

Magister interrumpit: O gal atsigulė?

Discipula: Gal... buvo pavargę...

●

Homo dives venatur. Lepus sclopeto[24] eius occurrit. „Tu quoque testamentum facere potes" dicit venator et deurit[25]. Lepus autem intactus aufugit; quo viso saltuarius[26] tranquille dicit: „Iam currit ad advocatum".

AENIGMATA

1. Cum mentior et mentiri me dico, mentior an verum dico?

2. a, a, a, a, a, au; cum; eu; gal; i; li; li; ma; na, ni, no, nus, pa, qui; rhe; ri, ro, stri, ta, ta, tro.

Ex his syllabis nomina propria componenda sunt:

I. Est terra Pyrenaeis motibus
Et Rheno clausa atque Alpibus.
II. Est continens, in qua nos vivimus.
III. Quod flumen olim Galliam
Divisit et Germaniam.
IV. Quod influit in Sequanam.
V. Est terra sita in Europa media.
VI. Romana erat haec provincia.
VII. Europae terra Transalpina,
Quae nunc est Austriae vicina.
VIII. Est denique pars Galliae
Finitima Hispaniae.

VEDA ST. DAUNYS

Varžovai, bet ne priešai

Niekas neabejoja, kad sportas, kūn kultūra turi labai didelės įtakos žmogaus gyvenimui. Tinkamai suprastas fizinis lavinimas suteikia daugiau jėgų, energijos, grožio, visas žmogaus kūnas pasirodo lankstesnis, atsparesnis. Fizinis lavinimasis ypač labai svarbus augančiam ir nedirbančiam sunkesnio fizinio darbo žmogui, dėl to sportas rado vietų visose mokyklose. Tikroji sporto paskirtis ir yra darnus žmogaus fizinio pajėgumo išplėtojimas iki kiek galima aukštesnio laipsnio. Šį pagrindinį dėsnį jau teisingai suprato ir įvertino senovės graikai, savo kultūros žydėjimo metu turėję puikius atletus, rengę dideles ir iškilmingas sporto šventes — olimpiadas. Pažiūrėję į tolaikinį graikų meną, pamatysime, kad visų atletų skulptūros kūriniai nepaprastai gražaus, taisyklingo kūno. Dideli laimėjimai, rekordai, garbė jau nėra tiesioginė sporto paskirtis, o tik bendro sportinio lygio išdava. Be didelės viso kūno mankštos, be kruopštaus darbo didelių rekordų būti negali. Rekordai nėra atsitiktinumas, bet viso sportinio pajėgumo rodyklė. Siekiant rekordų, laimėjimų, ką kiekvienas sportininkas turi atsiminti, reikia pradėti nuo visapusiško tam pasiruošimo, bet ne atvirkščiai.

Lietuvoje sportas labai jaunas. Dar nėra nė 20 metų, nėra patyrimo, nėra praeities. Didesnis sportinis judėjimas teprasidėjo tik prieš kelis metus, ypač paskutiniaisiais metais, kai prasidėjo gimnazijų varžybos. Dabar sportinis ruošimasis jau verda visose mūsų mokyklose. Jaunieji sportininkai turi atminti, kad po kelių metų jie atstovaus visą Lietuvos sportą, todėl pasiruošimas turi būti atliekamas visu kruopštumu. Krepšinio varžybose Lietuva iškovojo Europos nugalėtojo vardą, reikia, kad ta garbė iš mūsų nepabėgtų. Šia kryptimi einama. Jau ne viena gimnazija turi puikias krepšinio komandas, visur daug entuziazmo, puikus rungtyniavimasis. Bet yra ir viena šalintina yda, kurios jaunųjų sportininkų tarpe neturėtų būti. Tai sportinėse varžybose priešingos komandos neapkentimas. Reikia džiaugtis, savųjų laimėjimu, trokšti savųjų pergalės, bet ir priešingos komandos negalima neapkęsti. Visada reikia atminti, kad sportinė kova turi būti humaniška, kad kovoja ne du priešai, bet du varžovai, iš kurių viena pusė būtinai turi pralaimėti. Džiaugsmingai palaikant savuosius, visada reikia įvertinti ir priešingos pusės gražų pasirodymą. Didi garbė laimėti, bet silpnesniam pralaimėti prieš stipresnį taipgi nėra negarbė.

Moksleiviai domisi krepšiniu

Spalių 23 prasidėjo Kauno miesto krepšinio pirmenybės, kuriose dalyvauti užsirašė apie 80 krepšinio komandų, iš kurių

Initia horum substantivorum terram Europae nominant.

3. a) i i i — ? b) ma ma ma — ?

Terminus solutionum mittendarum dies 15 mensis Novembris.

Solutiones aenigmatum numeri 9:1, flumen, lumen. 2. m. 3. silentium, colloquium, hora, otium, liber, animus; schola. 4. eik, seserie; kiaulė ėda obuolius.

Aenigmata dissolverunt: Br. Beinoris, V, Janulytė, J. Kubilius, Rasa, J. Spudas et J. Žadeikis.

---

[1] vestuvės [2] švęsti [3] puota [4] vėžlys [5] prisipažinti [6] sulaikyti [7] atleisti [8] = nihil [9] taip labai [10] nugara [11] nešioti [12] badavimas [13] išorinis, extraneus hostis [14] dykuma [15] akmuo [16] atgal atversti [17] vėl [18] apgauti [19] eilės [20] redaktorius [21] redakcijos atsakymai [22] aiškinimas [23] apgauti [24] šautuvas [25] šauti [26] girininkas.

nemažą dalį sudaro gimnazijų komandos Gimnazijos krepšinio pirmenybėse dalyvauja pirmus metus. Daugiausia krepšinio komandų įregistravo „Aušros" berniukų gimnazija. Po kelias krepšinio komandas įregistravo Jėzuitų, Kazimieriečių, „Aušros" mergaičių ir kitos Kauno gimnazijos. Gimnazijos gausiai dalyvauja ir tinklinio pirmenybėse.

„Aušra" — tinklinio turnyro nugalėtojas

Tinklinio pirmenybių pradžioje buvo suruoštas didelis tinklinio turnyras, kuriame dalyvavo kelios dešimtys tinklinio komandų. Turnyro nugalėtoju išėjo „Aušros" berniukų gimnazija, finale nugalėjusi Kauno IV gimnaziją 2:0 (15—13, 15—7).

Iš Lietuvos futbolo pirmenybių

Lietuvos futbolo pirmenybių I-sis ratas jau eina prie galo. Dabartinis Lietuvos futbolo meisteris KSS jau nukrito į paskutiniųjų tarpą. Pirmoj vietoj stipriai eina LGSF, iki šiol nepralaimėjusi nė vienų rungtynių ir nuo besivejančio Kovo atsiplėšusi net dviejų taškų skirtumu. Greičiausiai, kad šio rato nugalėtoju ir bus LGSF. Toliau seka Kovas, JSO, Klaipėdos Švyturys, ŠMSK ir kitos komandos.

Sporto įvairenybės

Anglijoje futbolo pirmenybės buvo pradėtos 1887 metais. Šiais metais anglų futbolininkai iškilmingai mini futbolo pirmenybių 50 metų sukaktį.

— Ne vienam bus keista sužinojus, kad Amerikoje ne naujiena matyti futbolo rungtynėms teisėjaunant moteris. O Bradfordo universitete (Anglijoje) moteris yra futbolo treneriu.

— Ar žinote, kad didieji futbolo galiūnai yra vengrai, austrai, čekoslovakai ir italai. Be anglų jie Europoje sau lygių priešų neturi. Garsiausios *vengrų* futbolo komandos yra: Hungario, Ferencveros ir Ujpest, *austrų* — Admira, Viena, Austria ir Rapidas, *italų* — Roma, Lazio, Ambroziana, Juventus, *čekoslovakų* — Sparta, Slavia ir Protejovas.

— Garsus Prancūzijos dviratininkas Paillard iš Chartres į Paryžių 90 km pravažiavo per 1 val 08 minutes, tuo tarpu greitasis traukinys tą distanciją pravažiuoja per 1 val. 13 min. Taigi, dviratininkas greitesnis už greitąjį traukinį.

— Žinomas ilgų distancijų bėgikas vokietis Syringas 15 km. nubėgo per 47 minutes 52,6 sek.

— Šiais metais Stutgarte (Vokietijoj) įvyko tarpvalstybinės futbolo rungtynės Vokietija — Prancūzija, kurios turėjo rekordinį žiūrovų skaičių. Į stadijoną susirinko 150.000 žiūrovų, (dar 50.000 nebegalėjo sutilpti ir negavo bilietų).

— Iš visų futbolą kultivuojančių valstybių tik viena Sovietų Rusija su nieko neturi tarpvalstybinių rungtynių, nes niekas jų futbolininkų neįsileidžia, be to, su Sovietais žaisti draudžia tarptautinė sporto federacija.

GIMNAZIJOSE

Jurbarkas. Orasvydžio turnyre I v. teko IV kl., kuri lengvai „nukirto" VIII kl. Krepšinio pirmą vietą paėmė VIII kl., kuri finale susitiko su VI kl. Jėgos buvo beveik lygios, bet aštuntokai labai žiauriai žaidė ir, be to, turi vieną žaidėją, kuris nepasistiebęs „įdeda" sviedinį į krepšį.

Šiemet Jurbarkas gyvai susidomėjęs sportu, mat, pavasarį čia įvyksta Kauno ap. tarpgimnazinės rungtynės, todėl jau iš rudenio ruošiasi. Jurbarkiečiai laukia svečių kauniškių, bet netokių, kokie prieš porą metų buvo, laukia draugiškesnių ir kultūringesnių! Juk šių varžybų, iš dalies ir tikslas, kuo daugiau suartėti, o ne skirtis! *Jau skambutis?!*

Kėdainiai. X. 3 d. gimnazijos rinktinė sužaidė su Kėdainių futbolo meisteriu J.S.O. Nors J.S.O. komanda norėjo atsirevanšuoti, bet baigėsi 1:1, o anksčiau buvusių žaidynių rezultatai 3:1 gimnazijos naudai.

X. 10. Kėdainius aplankė Šiaulių gimnazijos sportininkai. Ta proga sužaidė krepšinį. Rezultate 22:12 Kėdainių gimn. naudai. Be to, buvo ir futbolo rungtynės, kurios baigės 3:1 Šiaulių gimnazijos naudai. Šiauliečiai aplankė Prienų barą. Pasekmės: vakare buvo uždaryti klasėj ir negalėjo dalyvauti pasilinksminime.

A. Gedvainis

Lazdijai. Jei lazdijokai kiek atsilikę kūrybos srityje, tai sporte pirmieji. O čia dar naujas mokytojas juos pakrutina. Tad dir-

ba vyrai. O jau rungtynių, tai kaip musių: nepasidalija aikšte. Šiandie vieni nugalėjo kitus, kiti vėl nepasiduot, kontratakuot. Mergaitės irgi. Ir nežinai, kas turi nugalėtojo vardą, kadangi šiandie vieni triumfuoja, rytojaus dieną jau šitie sulaužyti, kiti pakilo. Ir taip nyksta pasaulio garbė.

Suvalkijos turnyras

Marijampolė. X 2 ir 3 d.d. Marij. buvo pravestas Suvalkijos krepšinio turnyras, kuriame dalyvavo Marijampolės R. J. gimnazija, Kybartų valst. gimn., Prienų „Žiburio" gimn., Marijampolės Darbo Rūmų kultūrinis klūbas ir Vilkaviškio valst. gimn. Turnyre viso buvo 4-rios rungtynės, ir finale susitiko Marijampolės Rygiškių Jono bern. gimn. su Vilkaviškio valst. gimn. Laimėjo Vilkaviškio valst. gimnazija 21—19. Turnyre I ir II vietą laimėjusioms komandoms buvo paskirtos dovanos, kurios čia pat buvo ir įteiktos, būtent — Vilkaviškio valst. gimnazija gavo Marijampolės miesto burmistro dovaną — stalo laikrodį, o Marijampolės R. J. bern. gimn. — Marijampolės šaulių rinktinės dovaną — šaulio stovylėlę.

Jaunius

Telšiai. Gimn. sportininkai sukruto ir gražiai pradėjo š. m. rungtynių sezoną. Rugsėjo 25—26 dien. viešėjo Tauragėje kur turėjo draugiškas krepšinio ir orasvydžio rungtynes su valstybine gimnazija ir mokytojų seminarija. Visus susitikimus laimėjo telšiečiai. Po rungtynių buvo literatų vakaras.

Spalių 10 dieną į Telšius atvyko Mažeikių gimnazijos sportininkai. Buvo krepšinio, orasvydžio ir stalo teniso rungtynės Ir čia viską laimėjo telšiečiai.

Vilkaviškis. Naujai atkeltas k. k. mok. Č. Petrauskas smarkiai pradėjo treniruoti mūsų sportininkus. Ir prieš pietus ir po pietų aikštėj bumpsi krepšin mėtomas sviedinys, girdisi orasvydininkų balsai; oru skraido diskas, rutulys; „kojaspirdininkų" komanda vaikos futbolą. Pasiruošimas didesnėms kovoms eina pilnu tempu. Nors dar vos mėnesis laiko tėra, bet jau pasirodė daug šio darbo teigiamų rezultatų. Spalių 3 dieną mūsų krepšininkai Marijampolėj įvykusiame Suvalkijos krepšio turnyre nugalėjo favoritus Prienus 14—7 ir Marijampolę 21—19, ir parsivežė Suvalkijos krepšinio meisterio titulą, bei pirmą dovaną, laikrodį. Futbolistai irgi nesnaudžia. Net du kartu (pirmą 5:1, antrą 3:1) sudirbo Darbo Rūmų rinktinę, nors tai ir buvo papildyta kitų komandų žaidėjais.

Nuo berniukų neatsilieka ir mergaitės. Jų mokytoja p. Bakūnaitė-Šilingienė irgi gana smarkiai pričiupo būsimas žvaigždes. Per mergaičių krepšinio turnyrą (spalių 10 d. Vilkaviškyje) mūsų krepšininkės irgi gana puikiai užsirekomendavo: finale nugalėjo Marijampolės mergaičių gimnazijos I-ą komandą 27—4, ir laimėjo I-ą vietą.

Taigi, sportas kyla smarkiai, tik ar su tuo kilimu nepradės mažėti dvasinio gyvenimo laimėjimai.

Edvardas

Atsiųsta paminėti

Pr. Kriaučiūnas. MANO ATSIMINIMAI iš spaudos draudimo laikų ir laiškai iš Zanavykijos. Įžangos žodis A. Pakalnio. 192 psl. Lt. 2,50.

Jules Verne. PENKIOLIKOS METŲ KAPITONAS. I dalis. Vertė V. Žvikėnas. „Jaunimo Skaitymai" nr. 4. Spaudos Fondo leid. 248 psl. Lt. 2,50.

Ig. Malinauskas ir J. Talmantas. MŪSŲ GINTARAI. Lietuvių kalbos skaitymai VI-am pradž. mok. skyriui. Šv. Min. aprobuotas. Šv. Kazimiero Dr. leidin. 236 psl. Įrištas. Lt. 3,50.

Šiame vadovėly ne vien sausa programos nustatyta medžiaga. Be Ievos Simonaitytės, V. Krėvės, L. Pelėdos, J. Biliūno, Vaižganto, Žemaitės, S. Daukanto, K. Duonelaičio, A. Smetonos, V. Kudirkos yra čia dar skyriai kuriant Nepriklausomą Lietuvą, Gyvenimo rūpesčiai, Mūs laukia darbas (ir Liaudies kūryba), kurie medžiagą perkelia labiau į gyvenimą, ir vadovėlis yra nebe vien kėlimas seniai buvusių dalykų, senai rašusių žmonių, bet daros aktualus ir patrauklus. Rašytojų atvaizdus stilingai nupiešė P. Rauduvė.

ŠACHMATAI

LIETUVOS ŠACHMATININKŲ LAIMĖJIMAS STOCKHOLMO OLIMPIADOJ

Vasarą Stockholme įvyko didelė viso pasaulio šachmatininkų olimpiada, kurioje dalyvavo 19 valstybių. Iš devyniolikos rungtynių Lietuva laimėjo 8, baigė lygiomis 4 ir pralaimėjo 6. Olimpiadoj Lietuva užėmė 7 vietą.

Visi pirmųjų vietų laimėtojai yra profesionalai. Mėgėjų tarpe Lietuva užėmė 1 vietą. Estija, Jugoslavija, Švedija ir kiti žinomi šachmatų galiūnai liko už Lietuvos. Lietuvos šachmatininkai pastatė vieną rekordą, ko neįstengė pasiekti nė šachmatų meisteris Amerika: Lietuva 4 valstybes nugalėjo sausai — Belgiją, Italiją, Škotiją ir Norvegiją. Prieš šias valstybes buvo laimėta po 4:0.

Lietuvos komandą sudarė Mikėnas, Vaitonis, Vistaneckis ir Luckis. (Atsargoj — Abramavičius). Labai gerai pasirodė Mikėnas ir Vaitonis; Luckis ir Vistaneckis silpnai. Jei ir Vistaneckis būtų prilygęs pirmiesiems, Lietuva būtų užėmusi 4 vietą.

Sunkiausia mūsų komandai kovoti buvo prieš Jugoslaviją, nes priešas labai stiprus, o būtinai reikėjo laimėti, kitaip būtų tekusi tik 9—10 vieta. Pasiryžimas viską nugalėjo. Mikėnas su Prie lygiomis, Vistaneckis — Vukovič — lygiomis ir Luckis — Plecis lygiomis. Lemianti kova ėjo tarp Vaitonio — Trifunovič, kur po daug valandų kovos laimėjo Vaitonis; tuo būdu Lietuva gavo būtinai reikiamą tašką, ir tikslas buvo pasiektas.

Dedame vieną Stockholmo šachmatų olimpiados partiją, loštą Amerikos didmeisterio Reševskio su Latvijos šachmatų meisteriu Petrovu.

Amerikos meisteris
Baltieji: Reševskis.

Latvijos meisteris
Juodieji: Petrovas.

1. Žg1—f3, Žg8—.6 2. d2—d4, d7—d5 3. c2—c4, d5:c4 4. e2—e3, c7—c5 5. Rf1:c4, e7—e6 6. 0—0, a7—a6 7. a2—a3, b7—b5 8. Rc4—a2, Rc8—b7 9. Vd1—e2, Žb8—d7 10. Bf1—d1, c5:d4! (Svarbus ėjimas. Baltieji priversti mušti žirgu, nes po 11. e3:d4, Rb7—d5! juodieji gautų blokuojamą padėtį). **11. Žf3:d4, Vd8—b6 12. Žb1—c3, Rf8—c5 13. Žd4—f3** (neleistina klaida, po kurios juodieji gauna išloštiną partiją. Būtinai reikėjo lošti 13. b2—b4!, nes paruošta kombinacija Rc5:d4 14. e3:d4, 0b6—c6 nepraeina dėl ėjimo 15. d4—d5!! Baltieji aukotų žirgą lauke e3, bet gautų už tai lemiamą puolimą) **13. . . . Vb6—c6! 14. Rc1—d2, Žd7—e5! 15. Žf3—e1, Ba8—d8 16. f2—f3** (Dar vienintelis ėjimas, nes po 16. Ba1—c1 sektų Že5—d3!) **16. . . . Rc5—a7. 17: Kg1—h1, Vc6—b6 18. Ba1—c1, 0—0 19. Žc3—b1, Žf6—d5, Kg1—h1 20. Že1—e2, Že5—g6? 21. Žb1—c3, Ra7—b8?** (Galutinai atiduoda pasiektą persvarą. Po 21. . . . : Žd5:c3! ir tik tuomet Ra7—b8 juodieji beturėtų daug vilties laimėti partiją) **22. Že3:d5, Rb7:d5. 23. Ra2:d5, Bd8:d5 24. Rd2:e1, Bd5:d1 25. Bc1:d1 Bf8—d8 26. Bd1:d8, Vb6:d8**

27. Ve2—d2, Vd8:d2 28. Re1:d2 (Čia Reševskis pasiūlė lygiąsias, bet Petrovas, demoralizuotas savo nepasisekimu, vis dar mano laimėti partiją!) **28. .... Rb8—e5 29. b2—b3, Re5—b2 30. Kh1—g1, Žg6—e5 31. Kg1—f1, Kg8—f8 32. Kf1—e2, Kf8—e8 33. a3—a4, Ke8—d7 34. Žc2—b4, b5:a4 35. b3:a4, a6—a5 36. Žb4—d3!!, Že5—c4 37. Rd2:a5, Rb2—.6 38. Ra5—b4, Kd7—c6 39. e3—e4, Žc4—b6 40. e4—e5, Rf6—d8 41. Žd3—b2, g7—g6?** (Paskutinė klaida! Po 41. .... Kc6—d5 galima buvo pasiekti dar remizą). **42. Ke2—d3, Žb6:a4 43. Žb2:a4, Kc6—b5 44. Ža4—c5, Kb5:b4 45. Žc5—e4!** (Keista, bet partijos pabaiga Ž ir 4 pėstininkai prieš Rikį ir 4 pėstininkus yra išlošta. Net čia nebuvo laimės!) **45. .... Rd8—e7 46. Kd3—d4, g6—g5 47. Že4—d6, f7—f5 48. g2—g4!, f5—f4 49. Šd6—e8** ir Petrovas pasidavė.

Viktoras Katilius. KATASTROFA. Romanas. Sakalas. 147 p. Kaina 2 lt.

Pirmuoju savo romanu Viktoras Katilius nori įsiskverbti į provincijos miestelio sielą — ir jos neranda. Jis užtinka tik visišką apatiją, jis mato, kad ne tik nėra nei jokios gyvenimo prasmės, bet nei paties gyvenimo nėra. Tai kažkokia viską glušinanti monotonija ir beprasmybė. Ir toj beprasmybėj gyvenantieji dar stengiasi rasti malonumų, panašių į šiuos: „...žinai, Julija, yra savotiškas... malonumas atsiduoti vandens tekmei. Viską aplinkui neša tas vanduo, tyliu, pavergiančiu čiurlenimu, ir tave taip pat neša drauge su visu tuom, ir jauti žmogžudišką smagurį, kad nėra jėgos pasipriešinti tekmei" (123 p.). Paskutiniai žodžiai gali eiti obalsiu visų knygos personažų veiklai, išskyrus tą porą šviesesnių žmonių, kurie nori pasipriešinti tekmei. Ir juodviem tiktų šitie žodžiai: „Norėčiau, kad kas nors susidomėtų mano siela, jeigu aš ją dar turiu" (59 p.).

Tad Viktoras Katilius savo romano mintimis perdaug nesiskiria nuo tos mūsų beletristikos, kuri nagrinėja ir smerkia mūsų visuomenės mizeriją. Tačiau jame matyčiau ir vieną pagrindinį skirtumą. Kai beveik visi ligšioliniai mūsų socialinio romano atstovai į savo smerkiamuosius personažus (taigi, ir į pačią visuomenę) žiūri, kaip į pilnus energijos eiti blogąja linkme, žiūri kaip į veiklius padarus negerovei, piktybei, „Katastrofos" autorius juose šito veiklumo visai neregi: jam jie yra tarsi mirę, be jokios gyvybės, be prasmės, be norų ir užsimojimų, nors ir bloga daryti. Jie mūsų visuomenės kritikos evoliucijoj stovi dar žemiau: jie neturi jokios prasmės nei gyvenimui nei mirčiai. Juose jau žuvus valia gyventi, žuvusios ir bet kokios pastangos. Ir šita atmosfera gaubia ne tik žmones, bet ir gamtą. Štai: „Varna nusileido į vėžes ir lesa iš rogių iškritusį šiaudą. Nieko jame neradus, sustingus ir melancholiška, lyg apvilta nenugalimos rutinos, ji dairosi aplinkui, į žemę, ir jos juodas kūnas vidury visiškai balto rinkų ploto atrodo baisiai klaikiai..." (61 p.). Šita rutina bei apatija ir yra tikroji knygoj vaizduojamojo pasaulio katastrofa. Todėl autorius visai be reikalo, net be jokios sugestijos ar menkiausio paruošimo, gale, paskutinėse eilutėse netikėtai leidžia žūti Julijai. Tai pagaliau suardo ir knygos prasmę: juk ne merginos staigus žuvimas yra katastrofa, o tasai visuomenės gyvenimo išglebimas ir merdėjimas. Julijos mirtis mums neatrodo, kad būtų vykusi nei išeinant iš autoriaus idėjų rato, nei iš paties romano kompozicijos.

Kalbėdamas apie mūsų gyvenimo apatiją, abejingumą, autorius nejučiomis bus pasidavęs tam abejingumui ir pats savo knygos stiliuj ir personažuose. Iš to stiliaus norėtume kiek šilumos, iš tų personažų bent trupučio šilumos — nors tiek, kad juos galėtume jausti gyvus.

Aug. R.

PIJUS XI. Aktualieji katalikų gyvenimo ir pasaulėžiūros klausimai pagal Pijaus XI gyvenimo ir jo raštų mokslą. 80 metų amžiaus ir 15 metų pontifikato jubiliejų proga. Išleido Lietuvių Moterų kultūros dr-ja. 393 psl.

Nieko geresnio, rodos, nebuvo galima bepadaryti to garbingojo sukaktuvininko paminėjimui. Šis veikalas nėra vien siauras gyvenimo aprašymas, trafaretiški pagyrų posmai ar panaš. Jis apima visą didžiulį Pijaus XI darbo dirvą ir visą eilę aktualių dalykų, kuriuos Jis yra iškėlęs, kai į savo rankas paėmė šv. Petro vairą.

Knyga parašyta kolektyviai. Atskiri autoriai nagrinėja kiekvienas savo specialybės artimus klausimus, todėl tokie straipsniai, kaip dr. Pr. Dielininkaičio apie socialinę katalikų doktriną, dr. V. Brizgio apie katalikiškąją akciją, dr. Ruginienės apie katal. mokyklas ir auklėjimą P. XI. encikl. šviesoj ir k. rodo, kad dirbta su

visu rimtumu ir atlikta plačiai, išsamiai

Mums, moksleiviams, bus labai įdomu ir pravartu susipažinti su šio Romos Senelio gyvenimu (knygos I daly, ypač Jo jaunystės dienose, su alpinisto lazda rankoj), bet taip pat nevisai neįkandami bus ir tokie straipsniai, kaip Ladygienės apie krikšč. šeimą, T. J. Balecko apie visuotinus Bažnyčios kelius, dr. J. Sav. apie Pijų XI palaimintųjų ir šventųjų skelbėją. Be šių dar yra prel. A. Dambrausko, prel. Barisevičiaus, Pov. Jako, J. Prunskio, R. Misevičiūtės straipsniai. Pijaus XI biografiją parašė leidinio redaktorė O. Zaštautaitė.

Knyga didelio formato, su daug iliustracijų, gražiu spalvotu viršeliu. Žodžiu ir išvaizda ir turiniu veikalas visai atitinka savo paskirtį. *J.*

Josef Höfer. REISE INS REICH GOTTES. Ein Buch vom Streben junger Christen. (Zeichnung der Reiseskizzen und des Einbandes von Alfred Riedel). 8° (392 S.). Freiburg im Breisgau 1937, Herder. Geheftet 4.20 M.; in Leinen 5.60 M. Užsieniui 25% nuolaidos.

Šios knygos vardas turi dvigubą prasmę — ir pats knygos turinys taip pa dvigubas: čia aprašoma kelionė nuo vieno Šveicarijos miestelio Fluelen iki Romos, sustojant Milane, Florencijoj, Asyžiuj, ir kitose vietose, kol pagaliau pasiekiamas amžinasis miestas — Roma, kur yra šventojo Tėvo valstybė — Vatikanas. Bet juk ne čia yra *tikroji Dievo karalystė:* ji veda mus dar toliau, į ją kelią šis keliautojas randa iš aplankytų bažnyčių, iš muziejų, iš miestų ir iš gražiosios pietų krašto gamtos. Po kelionės vaizdų eina tartum sielos meditacijos, sukeltos istorinių vietos įvykių, žmonių, paveikslų, paminklų. Virš visko iškyla Bažnyčios didybė ir krikščioniškoji dvasia, kuri buvo vakar, yra šiandien ir bus per amžius, nešanti pasauliui ramybę ir išganymą. Knygos autorius yra ne kunigas, bet pasaulietis (inžinierius), juo labiau jo pergyvenimai, įspūdžiai ir apmąstymai yra mums visiems artimesni. Jis nuolat galvoja apie savo tėvynę (Vokietiją) ir jos jaunuolius, kurių idealizmas turi išgelbėt ir grąžint Kristui tą, jo manymu, kilnų kraštą. Auklėjantis momenta čia taip gražiai supintas su kasdieniais keliautojo patyrimais, kad knyga nuo to ne tik nenukenčia, bet darosi dar turiningesnė ir prasmingsenė. *J. B.*

W. K. v. Nohara. JOHANN! DAS HUHN FÜR NAPOLEON! Jugendroman. Mit Bildern von Johannes Thiel. 8° (156 S.). Freiburg im Breisgau 1937, Herder. In Leinen 2.80 M. Užsieniui 25% nuolaidos.

Kaip jau ir iš antraštės matyti, šis romanas yra jumoristinio pobūdžio. Napoleonas — šis didysis karo genijus čia pavaizduotas ir kaip žmogus su savotiškomis silpnybėmis ir keistumais. Viena iš tų keistumų — numalšint alkį kepta vištа ir vynu — paremtas ir šis linksmas pasakojimas, su vieno elzasiečio berniuko, patekusio prie Nap. virėjo, nuotykiais. Jam tenka nešti prie stalo Imperatoriui vištą ir vyną, einant mūšiams Ispanijoj, Austrijoj, Prūsijoj. Kelyje į Maskvą Jonas patenka nelaisvėn ir lieka Prūsijoj. Čia jis grįžtančiam atgal Napoleonui dar iškepa vištą, iš kurios kepsnio Nap. atpažįsta savo buvusį tarną. Bet Jonas, kaip vokietis, pasisako, daugiau nebegalįs jam tarnauti. Šį pasakojimą pailiustruoja keletas grafiškų J. Thiel'o škicų. *J.*

JONAS BILIŪNAS. I. Beletristika. „Lietuvių klasikų" bibliotekos pirmas leidinys. Spaudos Fondas. Redagavo prof. *A. Janulaitis* ir *J. Žiugžda.* Iliustravo *M. Bulaka.* 308 psl. 4 litai.

A. Vienuolis. KRYŽKELĖS. Romanas. Raštų VI knyga. Antras pataisytas leidimas. Šis romanas Vyt. D. komiteto Literatūrinio konkurso jury sprendimu pripažintas laimėjęs I-ją vietą ir pirmuoju leidimu paties komiteto išleistas 1932 m. „Lietuvių klasikai". Spaudos Fondas. Iliustruota *R. Kalpoko.* 401 psl. lit.

Šiais veikalais Sp. Fondas pradėjo gražų ir naudingą darbą. Iš tiesų, daugelio mūsų vyresniųjų rašytojų veikalų, išleistų prieš kelioliką, prieš keliasdešimt, ar šimtą metų, šiandie jau nebegalima gauti. Be to, tie veikalai reikalingi kai kurių korektūrų šios dienos kalbos ir kitais atžvilgiais. Naujuose leidiniuose visa tatai, matyt, bus atsižvelgta. Ypatingai laukiami Strazdelio, Vienažinskio, Duonelaičio, Kudirkos raštai.

Šios „klasikų" serijos knygų išviršinė pusė parinkta rimta, gražiais, permatomu popieriu apleistais viršeliais — taigi šie veikalai bus ir namų knygynėlio papuošalas. *J.*

REDAKTORIUS IR LEIDĖJAS PROF. DR. PR. DOVYDAITIS

GAMTOS DRAUGAS
Popularus „Kosmo“ skyrius
1937 metų Spalių-Lapkričio mėn.

NEMUNAS

Medžiaga Nemuno monografijai

(Tęsinys iš „Gamtos Draugo“ 1934 m. Nr. 4—6, 96 pusl.)

Prof. Steponas Kolupaila, Kaunas

32. Nemunas žemiau Merkinės

Labai įdomi vieta žemiau Merkinės, kur į platų Nemuno slėnį su balto smėlio šlaitais įteka dar platesniu slėniu Strauja.

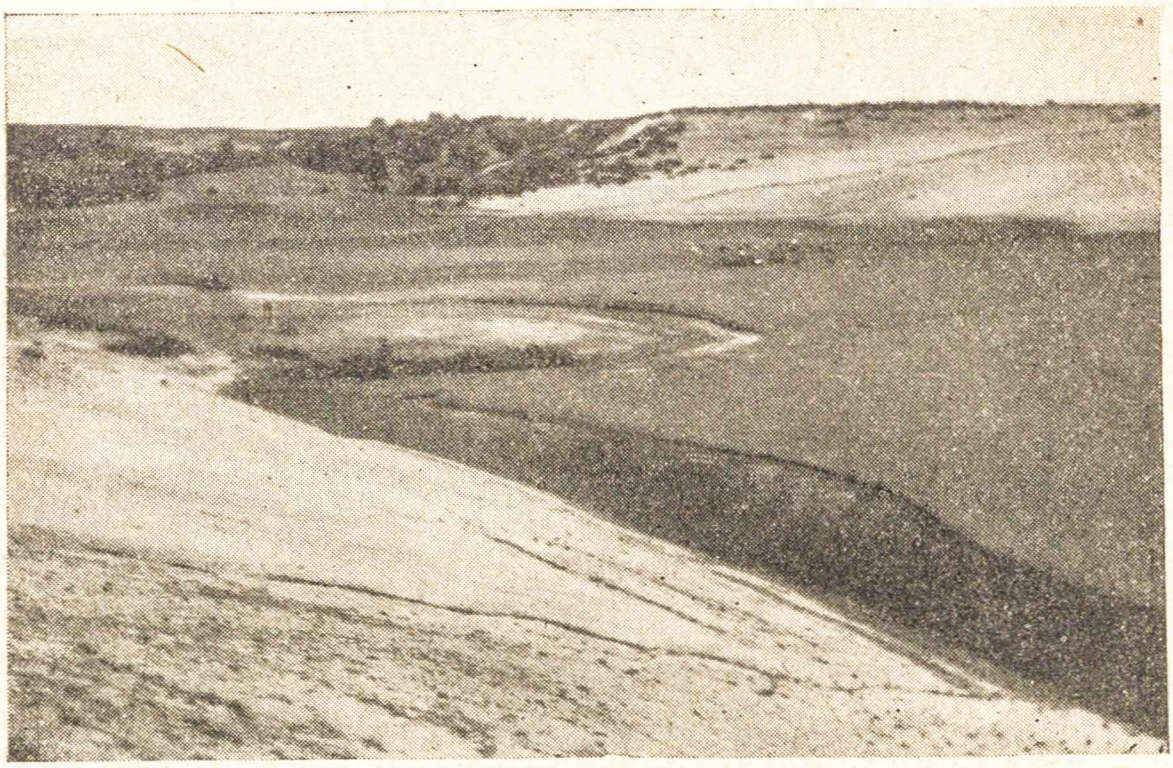

Straujos slėnis prie žiočių

Strauja — dešinysis Nemuno intakas žemiau Merkinės — nedidelis upelis, tik 16,6 km ilgumo, teka iš Ilgio ežero Nedzingės apylinkėse; tas ežeras apie 9 km ilgumo, vietomis visai siauras, kaip upė. Aišku, kad Ilgis, ir pati Strauja, naudojasi didesnės ledynų upės slėniu. To slėnio linkmė nesutinka su Nemuno vagos kryptim; dėl to susidarė nenormalus Nemuno išsiplėtimas ties Merkine, atvaizduotas jo plano iškarpoje.

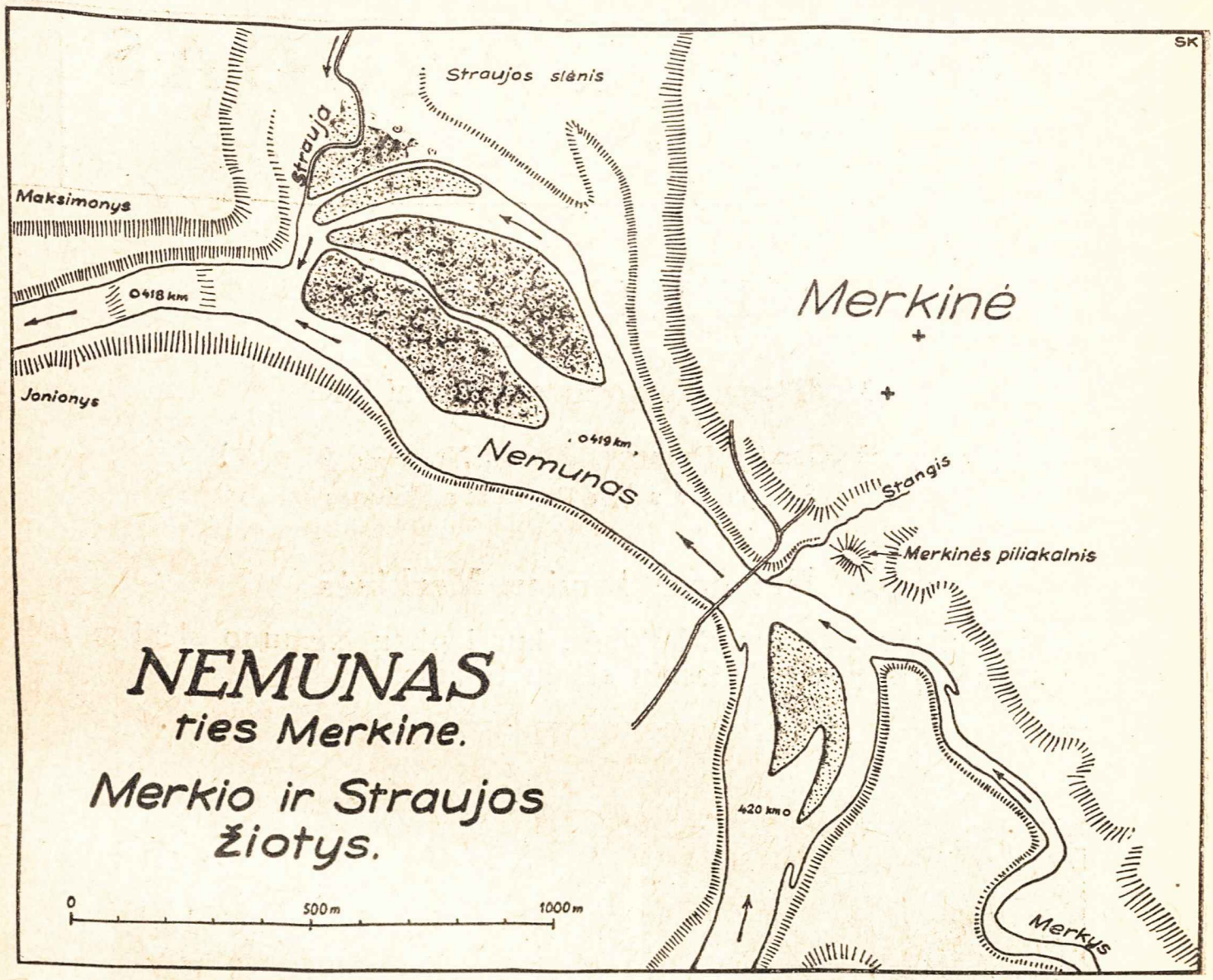

Strauja teka per Kampo ir Pilvingio ežerėlius ir turi vieną intaką Gėlovinę, kurios krante stovi Subartonių kaimas, Dzūkijos dainiaus — rašytojo V. Krėvės-Mickevičiaus, mūsų Universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dekano, tėviškė.

Straujos baseinas turi 134 km^2 ploto; tas nedidelis upelis gausingas vandeniu: jis suka trijų malūnų ratus: Masališkės, Vaičiškių ir Zakavolių — iki 15 arklio jėgų kiekvienas.

Straujos slėnis turi apie 800 m platumo, o Nemunas žemiau jos žiočių — tik 200 m. Tos žiotys atrodo, lyg didelis, smėlio užpiltas ežeras, nuo kurio liko 3—4 Nemuno šakos tarp smėlio salų jaunojo mėnulio formos. Kiekvienam, kas lankys Merkinę, patariu įkopti į aukštą smėlio kalną nuo Maksimonių kaimo, dešiniajame Straujos krante; iš tos vietos matyti visas Nemuno slėnis; galima suprasti, kas čia vyko, kol Nemunas nuo Gardino prasiveržė į Kauną.

Žemiau Straujos žiočių Nemuno vaga staiga siaurėja. Čia, tarp Maksimonių k. aukštame dešiniajame krante ir Jonionių k. taip pat aukštame kairiajame krante, po viena kitos eina trys rėvos keistais vardais: Žirklės (gudų: Nožny), Kurpius (gudų: Švec) ir, kiek žemiau, Siuvėjas (gudų: Kra-

vec)*. Nemuno krantai nusėti didelių akmenų, charakteringų galinei morenai. Vaga siaura ir labai gili, srovė labai smarki; laivams ir sieliams vieta nepavojinga. Po ilgesnio poilsio Nemunas čia vėl aktivėja, rodo savo jėgą. Šis ruožas savo grožiu labai primena Gardino apylinkes. Aukštas kairysis krantas, aukštu mišku papuoštas, čia ypatingai gražus.

Apie tą vietą rašė prieš 50 metų Z. Glogeris:**

„Pakraščiai, gražios eglių ir pušų girios padengti, pradeda kilti ir tiekti dailius reginius. Ąžuolai, beržai, alksniai, eglės ir lazdynai, sudarą at-

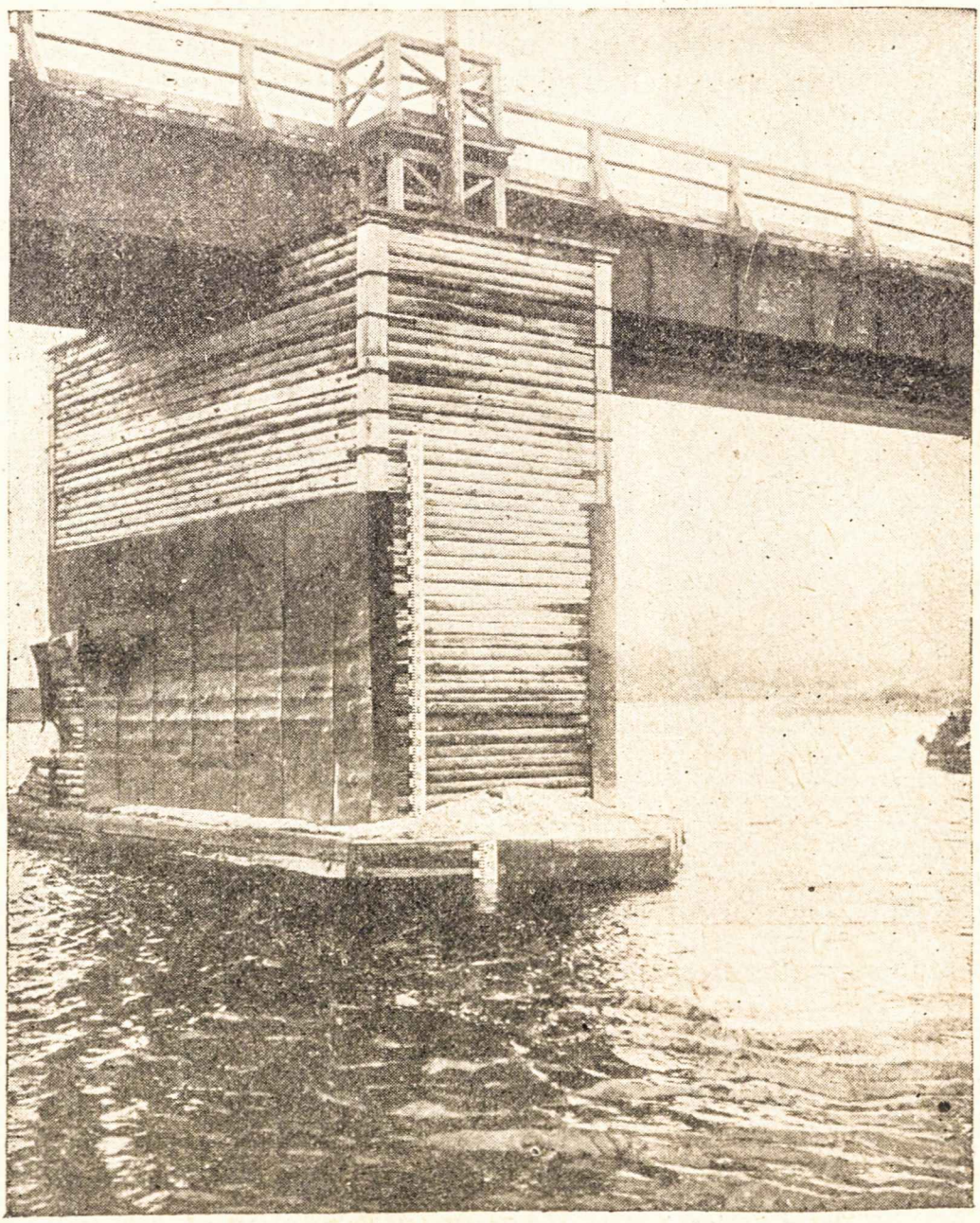

Merkinės vandens matuoklė prie tilto per Nemuną

* Taip tos rėvos pavadintos Nemuno 1893—97 m. tyrinėjimų planuose ir inž. V. Cholševnikovo knygutėje „Nieman“ (Kostroma 1902, 66—67 pusl.); Z. Glogeris juos nurodo kitokia tvarka: Merečanka, Kravec, Nožny ir Švec (Dolinami rzek, 1903, 46 pusl.).

** Z. Gloger. Podróż Niemnem. Warszawa 1888, Wisła II.

šlaitėse du amfiteatru, dangaus mėlynės iš viršaus, o žemčiuginio vandens veido iš apačios, rėmuose, sudaro nuostabiai malonų akiai miško kolorito žaidimą. Viename iš Nemuno posukių, kairiojo kranto šlaituose, lenkiame tiek žavingą užkampį su puikia nuožulnia pieva tarp tamsios eglių girios, kad gailėjaus, kodėl mūsų valtyje nebuvo gero peizažisto, kuris įamžintų drobėje šį tipišką panemunių reginį. Tokių vaizdų buvo čia seniau daug; miškus kertant jie visai išnyksta... Pajutau širdgėlą mūsų tapytojams. Juk iš reginių, kuriuos dar sutinkame, būtų galima sudaryti puikų albumą, o po keliolikos metų ir tas bus pavėluota: dėl senų medžių kirtimo ir plūgo bei kastuvo plėtimosi, Nemuno krantai visiškai netenka savo pirminio pobūdžio ir žavingumo. Taigi, vieni sielininkai ir miškų pirklių raštininkai gėrėjosi šiais reginiais, pievų ir miškų kvapu, lakštingalų giesme ir šaltinių krikštoliniu nektaru!“

Ir ką begalėtumėm pridėti prie šių jautrios sielos ašarų po tiek metų?..

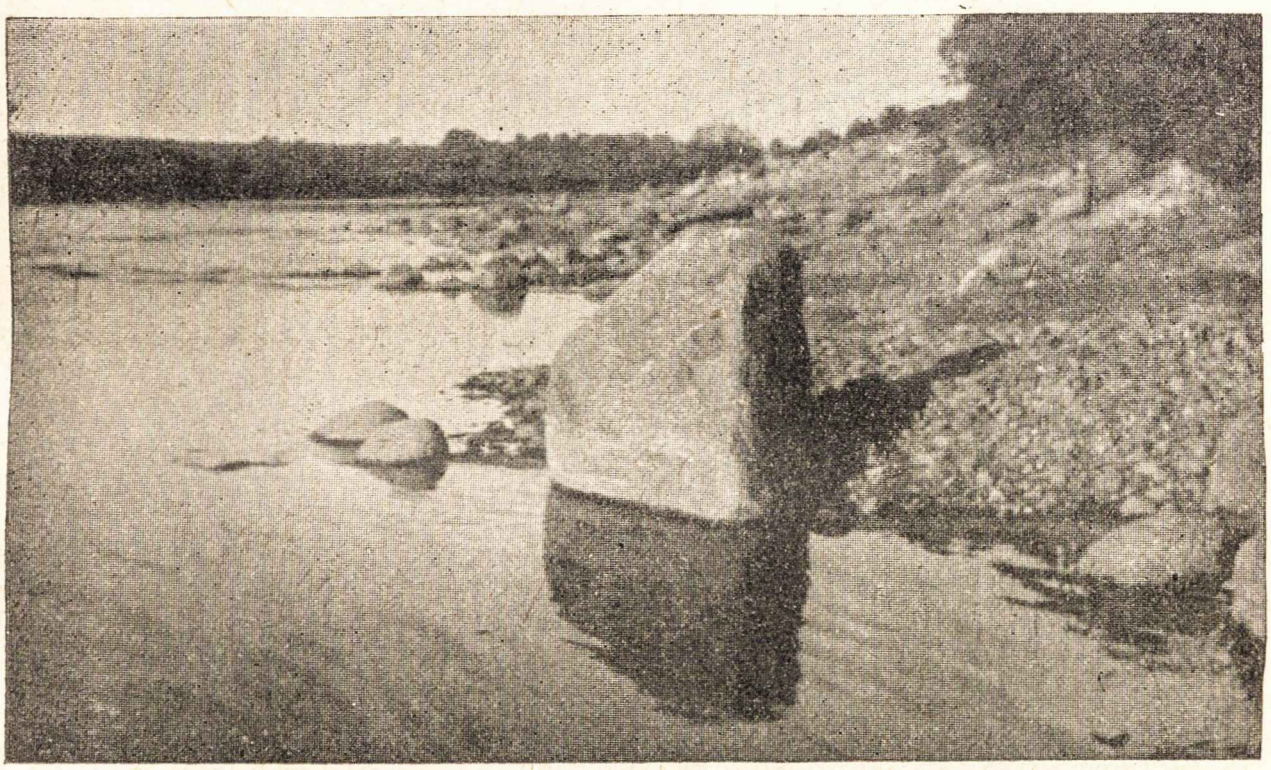

Nemuno krantas ties Maksimonių k.; pragraužta galinė morena.

Labai dailus ir dešinysis krantas, pav., ties Netiesų k.; plikas balto smėlio krantas rodo, kad čia yra b i n d u g ė, arba vindugė, vieta, kur rąstai, atvežti iš kaimyninių miškų, ritinami į upę ir rišami į sielius (matyti, vardas kilęs nuo binden — vokiško: rišti). Ties Netiesų k. iš dešiniojo šono įteka nedidelė Apsinga.

Žemiau Netiesų dešinysis krantas darosi žemesnis; čia įaučiamas senas Nemuno vingis, kurio vietoje dabar liko Pakrikštės bala. Čia Nemuno krante yra įdomus Druskininkų kaimas su senomis kapinėmis pilaitėje; keista sena pušis — dravė, su aukštai pakelta į viršų viena šaka. Prof. V. K r ė v ė-M i c k e v i č i u s tvirtina, kad šis kaimas — Didieji Druskininkai, o kurorto aukščiau Liškiavos tikras vardas — Druskininkėliai. Rusų žemėlapiuose tas kaimas pavadintas Solenikiais.

Druskininkų vardas rodo, kad čia yra druskos. Iš tikrųjų, Nemuno krantuose galime sutikti nemaža sūrių versmių visame ruože tarp Gardino ir Kauno. Dešiniajame krante žymiausios vietos, be Druskininkų, bus Vingilonys ir Birštonas, kairiajame — Balkasodžiai, Norūnai (ties Nemunaičiu) ir visa eilė kitų. Dabar sūrias versmes naudoja gydymo tikslams; seniau, kai druska buvo brangi ir iš tolo gabenama, iš tokių versmių mėgino gaminti druską. Panemunių versmėmis rūpinosi valstybės iždas. 1786 metais Lietuvos kancleris Joachimas Liutavaras-Chreptavičius prašė Vilniaus Akademijos rektorių kunigą Počobutą ištirti druskos išteklius Vilniaus krašte. Du Akademijos profesoriai — fizikas Juozas Mickevičius ir chemikas Juozas Sartoris — 1787 metais plaukė Nemunu nuo Nemunaičio ligi Prienų ir tyrė sūrias panemunių versmes. Jie rado, kad tos vers-

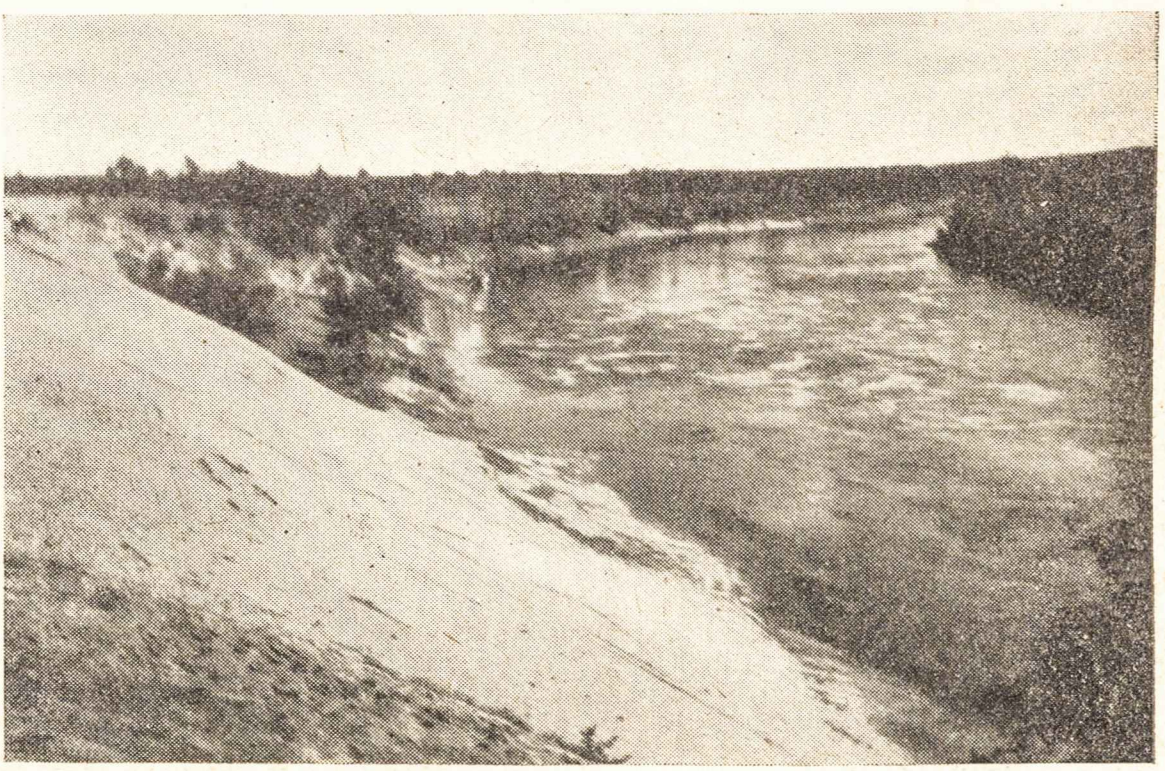

Bindugė Nemuno krante ties Netiesų k.

mės negali konkursuoti su išgarsintomis Stakliškių, kur žmonės gydėsi sūriu vandeniu ir buvo mėginę gaminti druską*. 1926 metais jų pėdomis tyrinėjo mūsų Universiteto geologijos profesorius M. Kaveckis, nuplaukęs Nemunu nuo Merkinės ligi Kauno ir radęs daug mineralizuotų versmių.**

Iš V. Krėvės-Mickevičiaus teko girdėti, kad, pagal senų žmonių padavimus, ūkininkai kasę druską Straujos šlaituose ties Straujos malūnu; rūsų valdžia kažkokiais sumetimais tą darbą uždraudė.

Žemiau Druskininkų k. Nemunas daro trumpą vingį: tekėjęs nuo Merkinės į vakarus, čia jis suka į pietus, nuo Lievūnų k. pro buvusį Panemunės dvarą, nuo kurio beliko 2 vienkiemiai, krypsta lanku pro vakarus į žiemių vakarus, o nuo Šlapikų k. (Seirijų val.) — laikosi linkmės stačiai į

* M. Balinski, Dawna Akademja Wilenska. Petersburg 1862, 318 ir 529 pusl.
** M. Kaveckis, Apie Lietuvos mineralinius vandenis, jų būtį ir perspektyvas. Kaunas 1929, Medicina, Nr. 6.

žiemius. Seniau Nemunas darė trumpesnį lanką: tai liudija siaurų ežerų eilė: Galvinis, Bedugnis, Lizdas, Ožerinis, Krakinis.

Šiame ruože abudu Nemuno krantai aukšti; kairiajame krante, apie 1 km nuo upės, kyla senojo slėnio šlaitai, 40—50 m aukštumo, tankiai griovių perpiauti. Čia sutinkame Krikštonis abiejuose Nemuno krantuose: kairiajame, Suvalkijos, krante — didelį Krikštonių kaimą, dešiniajame, Vilnijos, vienkiemius. Glogeris spėjo, kad tasai vardas duotas Jogailos laikais, lietuvių krikštui pažymėti: čia, Nemuno krante, buvo krikštijami apylinkių gyventojai. Glogeris, nakvojęs Krikštonių karčiamoje, susižavėjo ūkininkų blaivumu: jie beveik negėrė degtinės. Man Krikštonys atmintini dėl ko kito.

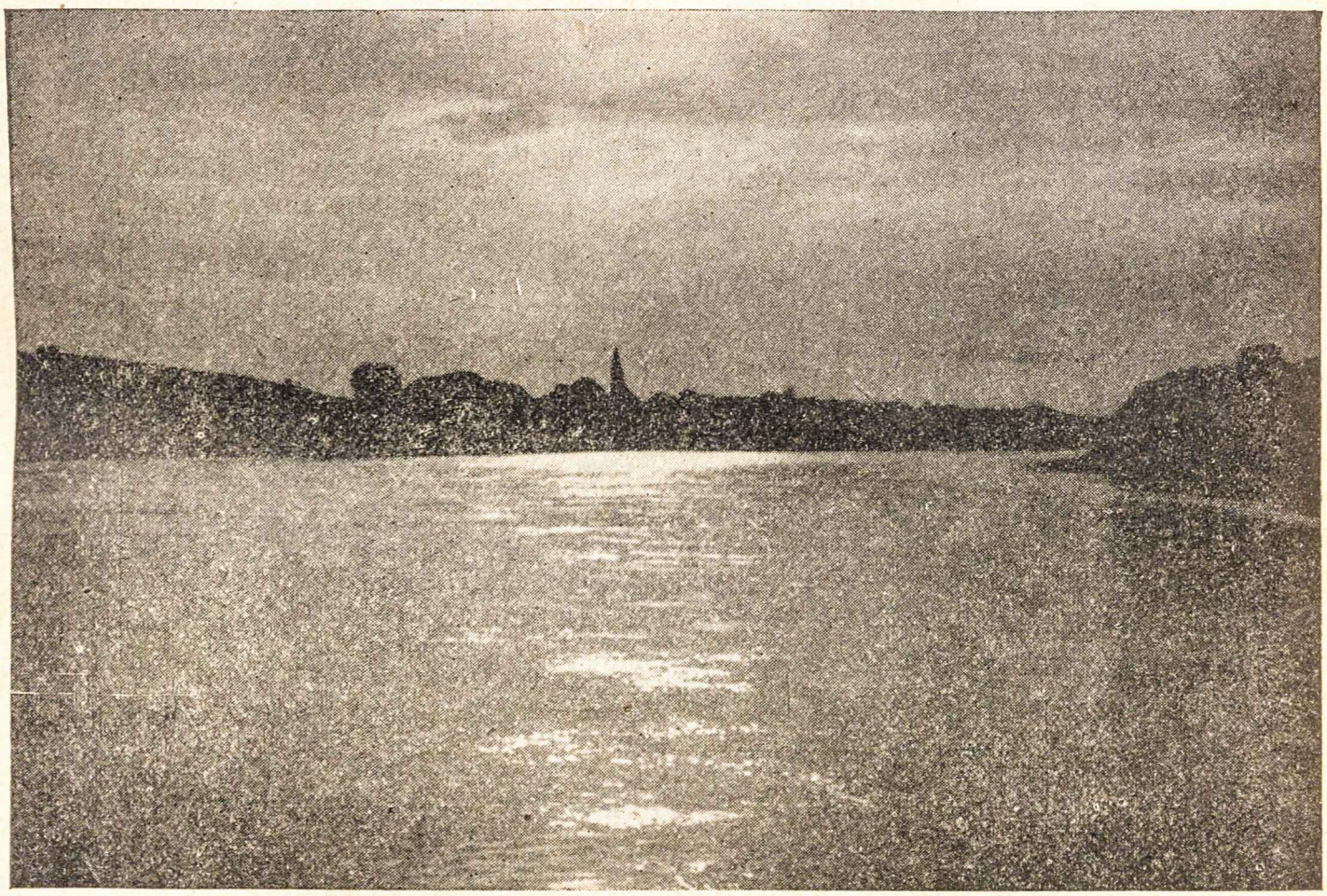

Nemunas ties Nemunaičiu

Karštą 1927 VIII 9 dieną plaukėm garlaiviu „Klaipėda“, matuodami debitus ir dairydamiesi po Nemuno krantus; kartu rinko motyvus savo kuriniams dailininkas A. Žmuidzinavičius; su juo drauge daug keliavovom Nemunu. Ties Krikštonimis pamatėm dešiniajame krante didelį juodą debesį: gaisras! Pasiskubinom į krantą ir šokom padėti. Degė jaunas, gražus pušynas; degė ramiai, tyliai. Kaip žvakės, liepsnojo žalios pušaitės; jų sakai, lyg ašaros, varvėjo žieve. Niekas nemėgino slopinti gaisro, net ir žmonių arti nebuvo. Emėmės darbo, bet mūsų jėgos pasirodė persilpnos. Gaisras galėjo dar išsiplėsti. Artimiausias Klepočių kaimas, kur buvo gali-

ma rasti pagelbos, buvo už 3 km. Turėjau pakrutinti savo kojas; vidudienio karšty po keliolikos minučių atbėgau į Klepočius: ūkininkai dirbo laukuose, buvo pati rugiapjūtė. Mano šauksmas jų nesujaudino.

— Miškas dega! Reikia padėti sulaikyti gaisrą!
— Miškas — ne mūsų. Mes savo darbo turime.
— Miškas — valdiškas, bendras visų mūsų, mūsų šalies turtas.
— Ne valdiškas, bet nuosavas. Tegu savininkas gesina.
— Matyti, savininkas nežino, ar jo namie nėra. Niekas negesina.
— Tegu nesiblaško, o daboja savo turtą.

Pirmą kartą buvau susidūręs su tokiu žmonių nerangumu. Nebeliko nieko kito, kaip „peržengti valdžią". Radęs seniūną, įsakiau jam griežtu tonu, grąsindamas didele atsakomybe, kuo ne karo lauko teismu, mobilizuoti žmones ir skubėti į gaisro vietą. Pats, visas šlapias, grįžau atgal. P. Žmuidzinavičius su garlaivio komanda tuo tarpu nugalėjo ugnį. Žaliomis šakomis jie mušė liepsną, neleido jai išsiplėsti. „Mobilizuotiems" Klepočių tinginiams beliko gaisrą pribaigti...

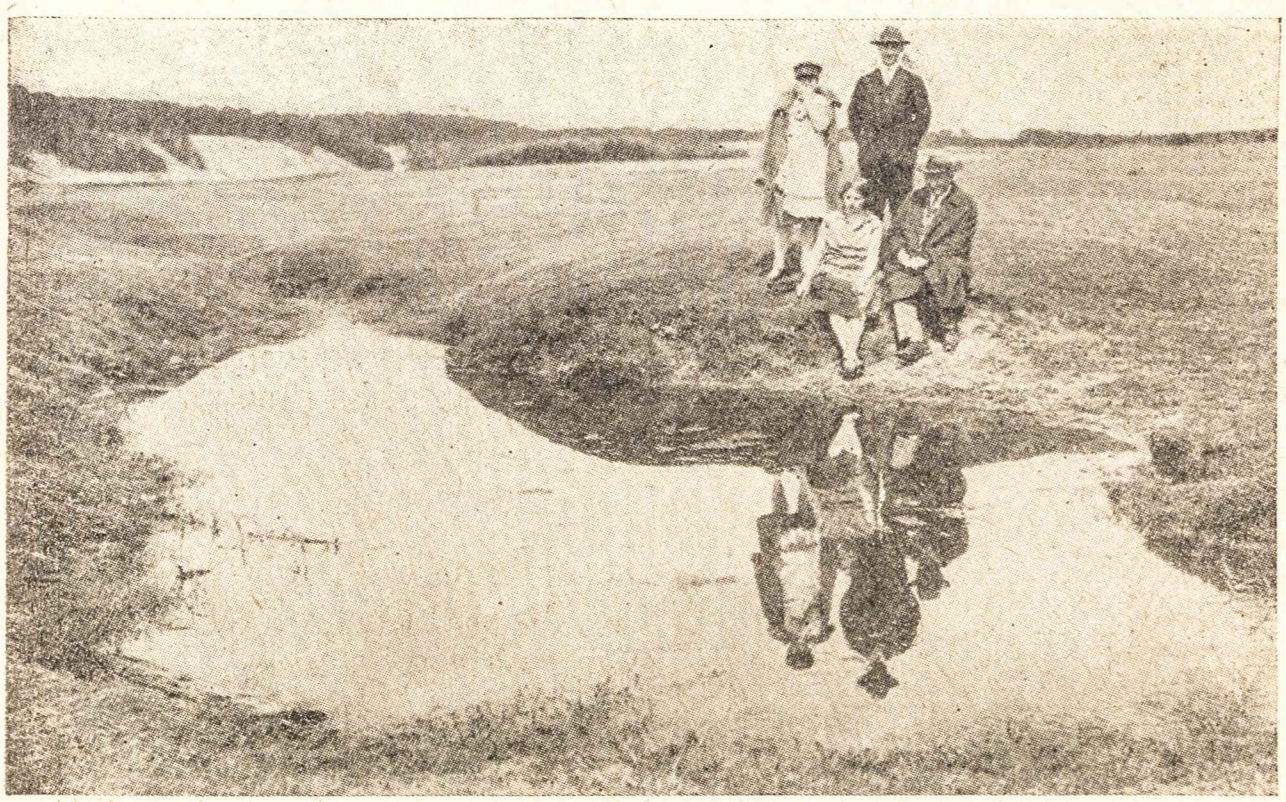

Vingilonių versmė aukščiau Nemunaičio

33. Nemunaitis

Nemuno ruožas žemiau Krikštonių, ypač ties Jociūnų dv. ir Balkasodžio k., pasižymi smėlio seklumomis. Arti Balkasodžio k., kairiajame Nemuno krante, yra stiprios koncentracijos sūri versmė, vad. Balandinė; vandenį, neva, labai mėgstą balandžiai. Priešingame krante, pievose ties Vingilonių (ar Vangelonių) k., yra labai galinga mineralizuota versmė, plačiai žinoma, kaip Nemunaičio versmė (ligi Nemunaičio miest. tebėra 3,5 km). Ji

tuo įdomi, kad vanduo kyla iš gelmių lygumoje, vad. Lankoje; iš susidarusio ežerėlio vanduo teka upeliu į Nemuną. Druskų koncentracija čia nedidelė; prof. M. Kaveckis 1926 m. rado 198 mg viename litre. Vanduo labai skanus gerti; dabar jį geria tik Vingilonių galvijai. 1934 IX 3 matavau versmių debitą, padaręs užtvanką upelyje; radau 2,08 l/sec arba 180 m^3 per parą. Kiek galinga ši versmė, galima matyti iš palyginimo su Vytauto versme Birštone, kurios debitas 1934 IX 1 buvo 1,36 l/sec arba 117 m^3 per parą. Vingilonių versmės vandens temperatūra 8,5° C.

Vingilonių versmė gali būti ateityje rimta konkurentė Birštonui. Švarus ir sausas Nemuno slėnis, aplinkui pušynai, lygi ir patogi kurortui išplanuoti, pavasario vandens neužliejama vieta, galinga mineralizuoto vandens versmė, čia pat puikus pliažas, — ko daugiau bereikia kurortui? Nemunaičio versmei pranašavau garsią ateitį *. O šiuo metu Vingilonis būdina tik ši dainuška, kuria gretimų kaimų mergos apdainuoja jų laukus ir vyrus (prof. Pr. Dovydaičio užrašyta):

Vangelonių menki laukai,
Nederėjo greciai;
Nėr' nė vieno liucko berno —
Visi kreivapeciai...

Kitas varijantas:

Vangelonių menki laukai,
Nederėjo lyšiai;
Nėr' nė vieno liucko berno,
Visi apiplyšę...

Žemiau Vingilonių Nemunas suka į dešinę, į rytus, ir daro staigią alkūnę. Dailiajame kampelyje, dešiniajame krante, čia prisiglaudė Nemunaičio bažnytkaimis; aukštesniame kairiajame krante yra Nemunaičio kaimas, ar ne senesnis už „miestelį".

Dabar — menkutis bažnytkaimis su 100 namų, 500 gyventojų, toli nuo kelių, be pramonės, o seniau Nemunaitis turėjo būti žymus ir garsus. Spėjama, kad šioje ramioje, nuošalioje vietoje, buvo senųjų lietuvių Nemuno dievaičiui arba Nemunaičiui paskirta šventovė,. Narbutas iš kaž kur

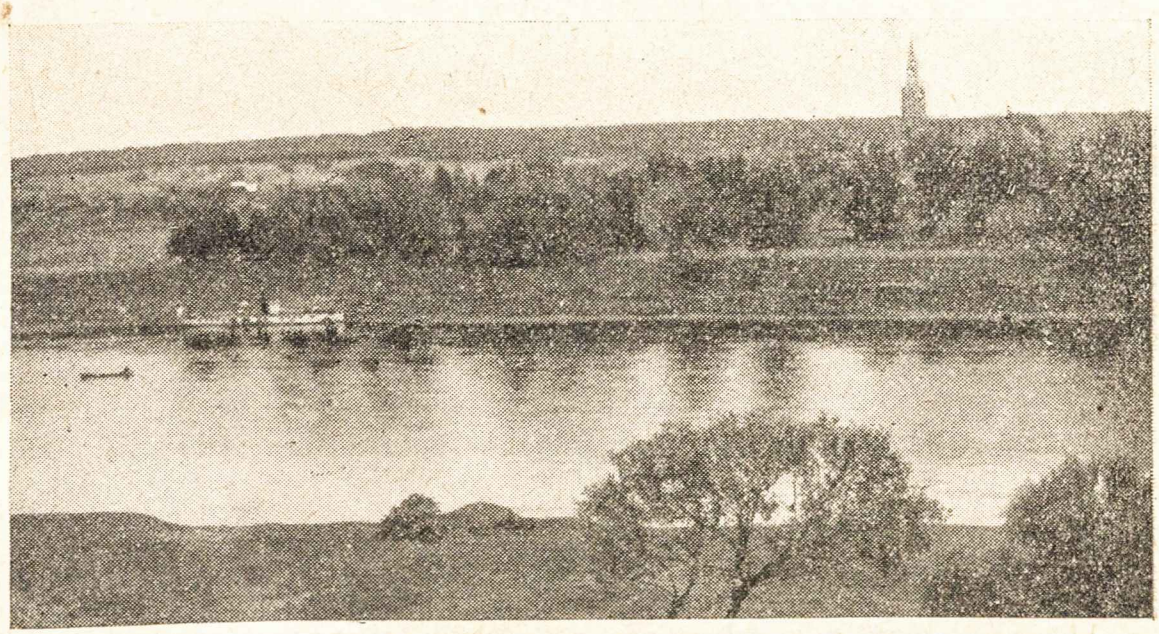

Nemunaitis. Garlaivis ties Klebono akmeniu

* S. Kolupaila, Lietuvos mineraliniai vandenys. Nemunaitis. Naujoji Romuva, 1931, Nr. 37, pusl. 877.

ištraukė legendą, būsią Nemunaityje sustojo iš užjūrio atplaukęs vikingų vadas Nemonas (ar Palemonas?); vietos žmonių jis buvęs priimtas su dievaičiui tinkama pagarba. Šiaip ar kitaip, negalime vienu, kad ir labai gražiu, Nemunaičio vardu remtis, spėjant jo įdomią nerašytą praeitį.

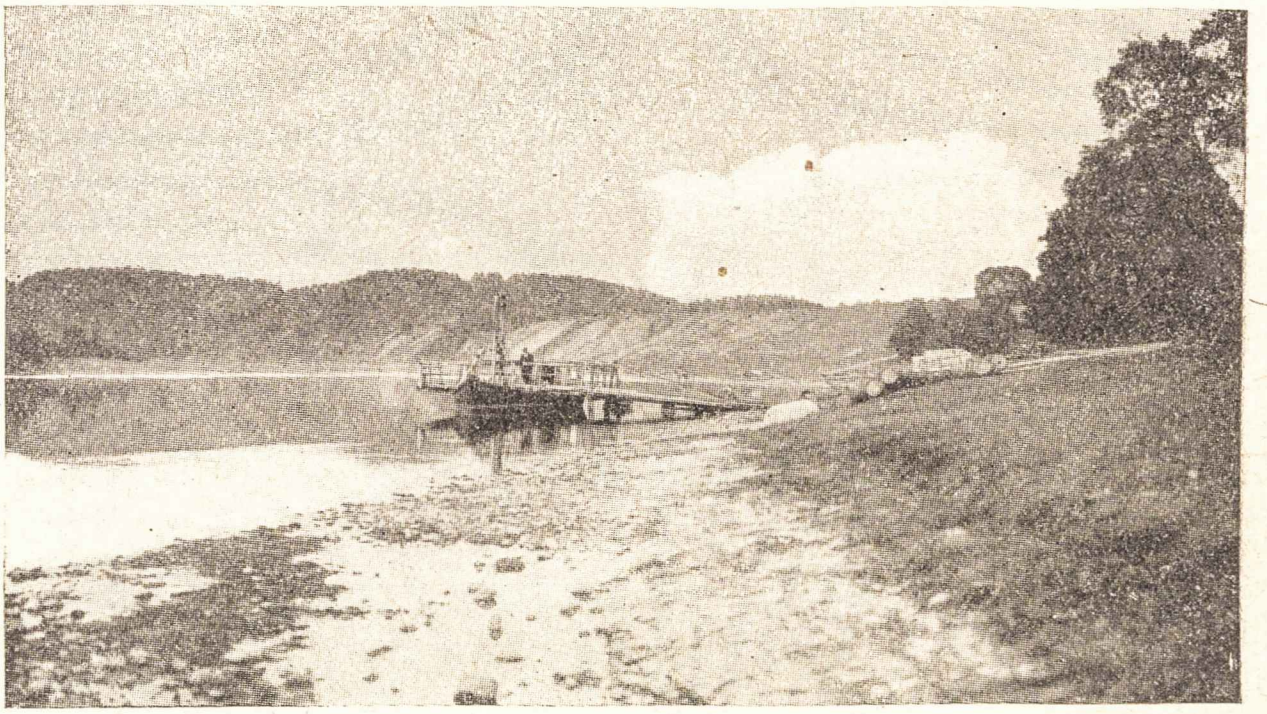

Keltas per Nemuną ties Nemunaičiu

Pirmą tikrąją žinią apie Nemunaitį turime iš 1626 metų, kada Mykalojus ir Kazimieras Sapiegos pastatė čia bažnyčią. Bažnyčia buvo medinė, daug kartų po to degė. Teko girdėti, kad 1831 metais bažnyčia užsidegė nuo žaibo; miestelio gyventojai žydai gelbėjo iš ugnies bažnyčios brangenybes.

Dabar Nemunaityje stovi graži, gotiko stiliaus, baltų plytų bažnyčia. Ją pastatydino ilgai (1899—1930) čia klebonavęs kun. Feliksas Baltuška, svedasietis (dabar pranciškonas, Tėvas Silvestras), kuris čia visais atžvilgiais dirbo išsijuosęs.

Atkeltas Nemunaitin apie 1899 m., jis čia rado begriūnančią medinę bažnytėlę ir visus kitus bažnytinius trobesius labai apleistus. Savo dideliu darbingumu, svetingumu ir apsukrumu jis sau palankiai nuteikė ne tik aplinkinę abiejų Nemuno pusių poniją (vietiniai gyventojai čia labai neturtingi), bet net iš Vilniaus ir iš rusų valdžios organų gavo paramos bažnyčiai statydinti. Tat 1904 m. bažnyčia buvo jau baigta ir gražiai įrengta. Taip pat ir jon buvo vieną kartą trenkęs žaibas: įtrenkė pro vieną langą ir išėjo pro kitą, tik vieną altorėlį sudegindamas, o šiaip daugiau nepakenkęs. Žaibo įtrenkimai rodo šią vietą esant gausingą požeminio vandens gyslomis.

Kun. Baltuška pasakoja, kad bažnyčią bestatant vieną kartą staiga Nemunaityje prisistatė nepažįstami asmenys. Jie pasisakė esą atvykę iš Petrapilio ištirti šios vietos, ar ji nebūtų tinkama kurortui įrengti. Vakare ta komisija vėl užėjusi į kleboniją ir pareiškusi, kad geresnės vietos kurortui kaip čia negalį būti. Po dvejeto mėnesių vėl buvęs dar antras Nemunaičio apžiūrėjimas. Bet toliau kurorto steigimu čia nesirūpinta. Kun. Baltuškos

manymu taip įvykę dėl to, kad atvykstančios komisijos buvusios šaltai priimtos. Jis pats buvęs tuomet bažnyčios statybai atsidėjęs ir pareiškęs, kad jam čia ir taip esąs geras kurortas; taip pat ir aplinkinė ponija tuo sumanymu nesusidomėjusi... Šiuo metu tik Nemunaičio pušynų oru yra mikroskopiškai pasinaudota kurortiškiems tikslams: ant privataus asmens paaukoto žemės sklypelio pušyne čia buvo pastatydinti pranciškonų poilsio namai; dabar jau čia savarankiškas pranciškonų vienuolynas.

Iki karo pro Nemunaitį ėjo nemažas judėjimas, nes regulariai vaikščiodavo garlaiviai iš Kauno ir toliau Nemunu aukštyn. Dabar Nemunaity nėra beveik jokio judėjimo.

Nemunas ties Žembrės žiotimis

Ties bažnyčia yra didelis klebonijos sodas, ligi pat Nemuno kranto. Šioje vietoje 1877 metais įsteigta vandens matavimo stotis; jos veikimas po karo pertraukos atnaujintas 1923 metais. Vieta buvo parinkta, daugiausia, dėl to, kad čia, upės dugne, prie kranto guli didžiulis akmuo (prieš karą jį vadindavo „Proboščovski kameń“ — Klebono akmuo). Tame akmenyje buvo iškapotos aikštelės ir prikaltos matuoklės. Užrašus vesdavo ir vietos klebonai. Vėliau pasirodė, kad pavasario ledai verčia akmenį; jo padėtis pasikeitė, matuoklės nulis nusmuko 27 cm. Dabartinis nulis laikomas 63,064 m aukščiau jūros lygmens; jo pastovumas tikrinamas pagal geležinį reperį — vamzdį klebonijos sode. Ir dabar prie akmens pritvirtinta matuoklė; aukštesniems horizontams observuoti krante įtaisyti keli geležiniai poliai.

Iš 50 metų observacijų Nemunaityje (1915—1923 m. išskiriant) galime padaryti tokias išvadas. Vid. metų horizontas yra apie 1,15 m, vid. vasaros (V—X) 1881—1914 metais buvo 0,73 m (pataisytas!), bendras 0,78 m. Aukščiausias potvynis buvo 1889 m. (7,50 m), kiti: 1888 m. (6,99 m), 1931 m. (6,80 m), 1886 m. (6,27 m), 1900 m. (5,88 m). Žemiausias potvynis buvo 1899 m. (2,25 m). Žemiausias horizontas buvo 1887 m. (—0,07 m). Vandens debitas buvo matuotas Nemunaityje 1896 VI 16 rusų tyrinėjimo partijos. Nepriklausomoje Lietuvoje, 1925 m. pradedant, Nemunaičio vandens matavimo stoties profilyje kasmet matuojamas vienas debitas, kontrolės tikslais. Ligi 1937 metų matuotą 11 kartų.

Ties Nemunaičiu per Nemuną keliamasi keltu. Labai gražūs reginiai į Nemuno slėnį iš aukšto kairiojo kranto, iš Nemunaičio kaimo. Pro kaimą teka Žembrės upelis, kuriame įrengtas labai dailus vandens malūnas. Žembrė įteka į Nemuną žemiau alkūnės.

Toje alkūnėje, dešiniajame Nemuno krante, keleivio dėmesį patraukia statūs raudoni šlaitai, kitur pas mus nesutinkami. Raudona, aiškiai sluoksniuota, uola, geologų manymu, yra iš kalkinių tufų. Prof. P. Jodelė dar 1909 m. rado šiuos tufus, ieškodamas medžiagos cementui gaminti. Jis tvirtina, kad čia seniau būta ežero. Ten veisęsi kiautiniai gyvulėliai (jų liekanų matyti tufuose) ir iš šaltinių tekėjęs kalkingas vanduo. Kiauteliai, kalkės iš vandens ir geležies rūdis sudarę storus tufų klodus. Kai Nemunas toje vietoje išarė ir pagilino savo vagą, ežero vanduo ištekėjo į Nemuną, versmės rado sau kitas žemesnes vietas, vieta išdžiūvo ir apaugo mišku *. Nemunaičio tufai—vieta labai įdomi geologams, foto mėgėjams ir turistams.

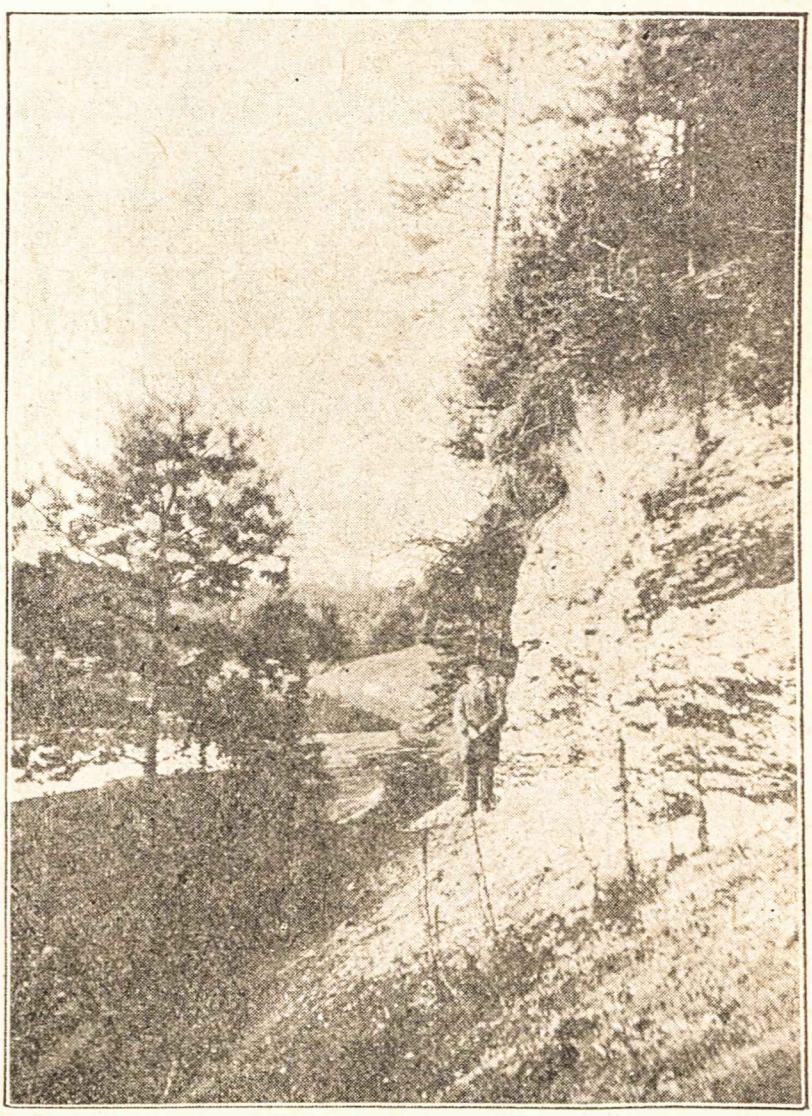

Kalkių tufai Nemuno krante žemiau Nemunaičio

Nemunaičio apylinkės mažai lankomos, mažai žinomos; o jose yra daug piliakalnių, senkapių ir kitų, mums gal nežinomų dalykų **.

---

* P. Jodelė, Lietuvos geologijai medžiaga. Technika, Nr. 2, 1925, 59 pusl.

** Pr. Rinkevičius, Dainavos piliakalniai. Rytas, Nr. 192, 1931 VIII 27; Nr. 184, 1932 IX 5; Nr. 231, 1933 XI; Nr. 117, 1934 V 25.

Pr. Rinkevičius, Panemunėmis Dzūkijoje. Rytas, Nr. 178, 1934 VIII 7.

Pr. Dz. Nemunaitis — dangaus dovana vasarotojams. Rytas, Nr. 153, 1934 VII 9.

34. Alytus

Ypatingai dailūs Nemuno krantai tarp Alytaus ir Nemunaičio: abudu aukšti, įvairiaspalviu mišku apaugę, negyvenami. Čia vėl prasideda rėvos. Žemiau Tverktos, kuri įteka iš dešinio šono ties Marguškių k. yra rėva Žilvytis (gudų Lazauka). Vingyje, kurį Nemunas daro aplink Alytaus miestą, paeiliui eina rėvos su tokiais prozaiškais vardais: Kiaulė, Paršiukai, Kuilys ir Avinas (gudų Svinja, Porosiata, Knur ir Baran).

Iš bendros linkmės į žiemius, kurios Nemunas laikosi, pradėjęs nuo Nemunaičio, jis iškrypsta tik apie Alytų, aplenkdamas jį 12 km ilgumo siaura kilpa. Toje kilpoje rusai buvo įsitaisę II rūšies tvirtovę: iš vakarų ją saugojo 4 fortai: vienas jų, IV, matyti aukštame Nemuno krante kilpos pradžioj. Plentams ir geležinkeliui šiame mazge buvo pastatyti net 3 tiltai: kilpos gale plento tiltas, žemiau — geležinkelio tiltas, dar toliau, Alytaus miesto tiltas.

Aplenkdamas Alytų, Nemunas teka gražiuoju Sudvajaus mišku. Pasibaigus „Kiaulei“ ir „Paršiukams“, nuo Alovės, nedidelio dešiniojo intako, žiočių Nemunas pradeda sukti atgal, į Alytų. Alovės slėnis gilus ir siauras. Žemiau Alovės sutinkame pirmąjį tiltą.

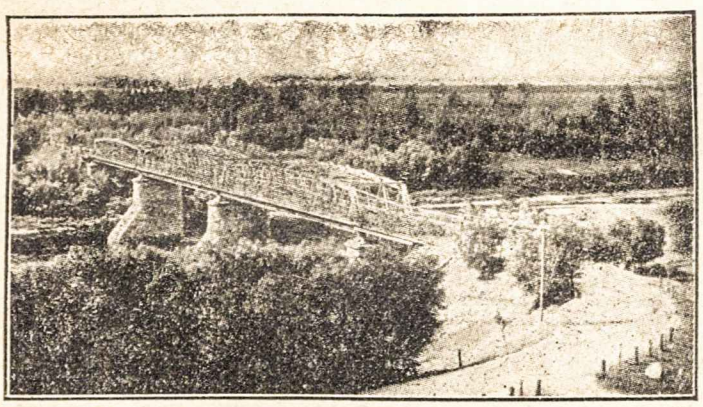

Alytaus plento geležinis tiltas

Plentui iš Alytaus į Vareną 1892 metais rusai pastatė didelį geležinį 3 angų tiltą. Geležinės pusiau parabolinės fermos po 50 m ilgumo; tarp žemo vandens ir tilto apačios lieka 15 m tarpas. Bendras tilto ilgumas 193,5 m, angų platumas 162 m. Vidurinė ferma 1915 m. buvo išsprogdinta; vokiečiai ją atstatė ir dabar ji kiek skiriasi savo aukštumu nuo kitų. Tiltas pastatytas gražioje vietoje, ir nuo jo puikus reginys, ypač žemyn, Alytaus linkui.

Toliau sutinkame Kuilio rėvą ir aukštoką salą prie dešiniojo kranto. Į Nemuną įteka du nedideli dešinieji intakai — Motertis ir Alytupis. Nemuno vagoje, prie dešiniojo kranto, guli didžiulis akmuo, Klebonu vadinamas; dabar beliko maža dalis buvusio milžino: vokiečių kareiviai bandė jį sprogdinti, bet tik viršų apskaldė.

Šioje vietoje Nemuno krantai matė šiurpulingą žmogaus kovą su žvėriu. 1925 II 25 čia, dešiniajame Nemuno krante, vilkas užpuolė seną eigulį P. Žekonį. Eigulis buvo apsivilkęs kailiniais, todėl vilkas negalėjo iš karto jo sudraskyti. Eigulis turėjo tik lazdą su geležiniu galu; jis griebė vilkui už kaklo ir, parvirtęs ant žemės, grūmėsi su stipresniu už save žvėriu. Eigulis įkišo vilkui į nasrus alkūnę ir visą ranką. Vilkas smarkiai sukramtė abi rankas iki pečių. Eigulis šaukė pagalbos, bet niekas jo negirdėjo: buvo ankstyvas rytas. Nelaimingasis mėgino kišti vilkui į gerklę savo ginklą — lazdelę, bet vilkas nukando lazdos galą. Paskutinėmis jėgomis eigulis griebėsi draskyti vilkui akis. Po valandos grumtynių, kai žmogus ir žvėris abudu gerokai pavargo, eiguliui pavyko pasprukti iš apakinto vilko nagų ir pabėgti.

O vilkas mėgino šliaužti, nusirito nuo šlaito ir įkrito į Nemuną. Dabar atsirado pagalba, vilką nušovė beplaukiant Nemunu, o eigulį vos gyvą nugabeno į ligoninę: bijota, kad vilkas buvo pasiutęs. Eigulis pagijo ir įdomiai pasakojo apie nepaprastus savo išgyvenimus*.

Avino rėva — smarkiausia vieta visame Nemune; garlaivis turi įtempti visas savo jėgas, kai plaukia prieš srovę; užtat pavandeniui lekia, kaip automobilis. Dėl didelių greičių ir vaga čia gili, laivams nepavojinga. Per pačią rėvą, siauriausioje vietoje, 1899 metais buvo pastatytas nepaprastai aukštas

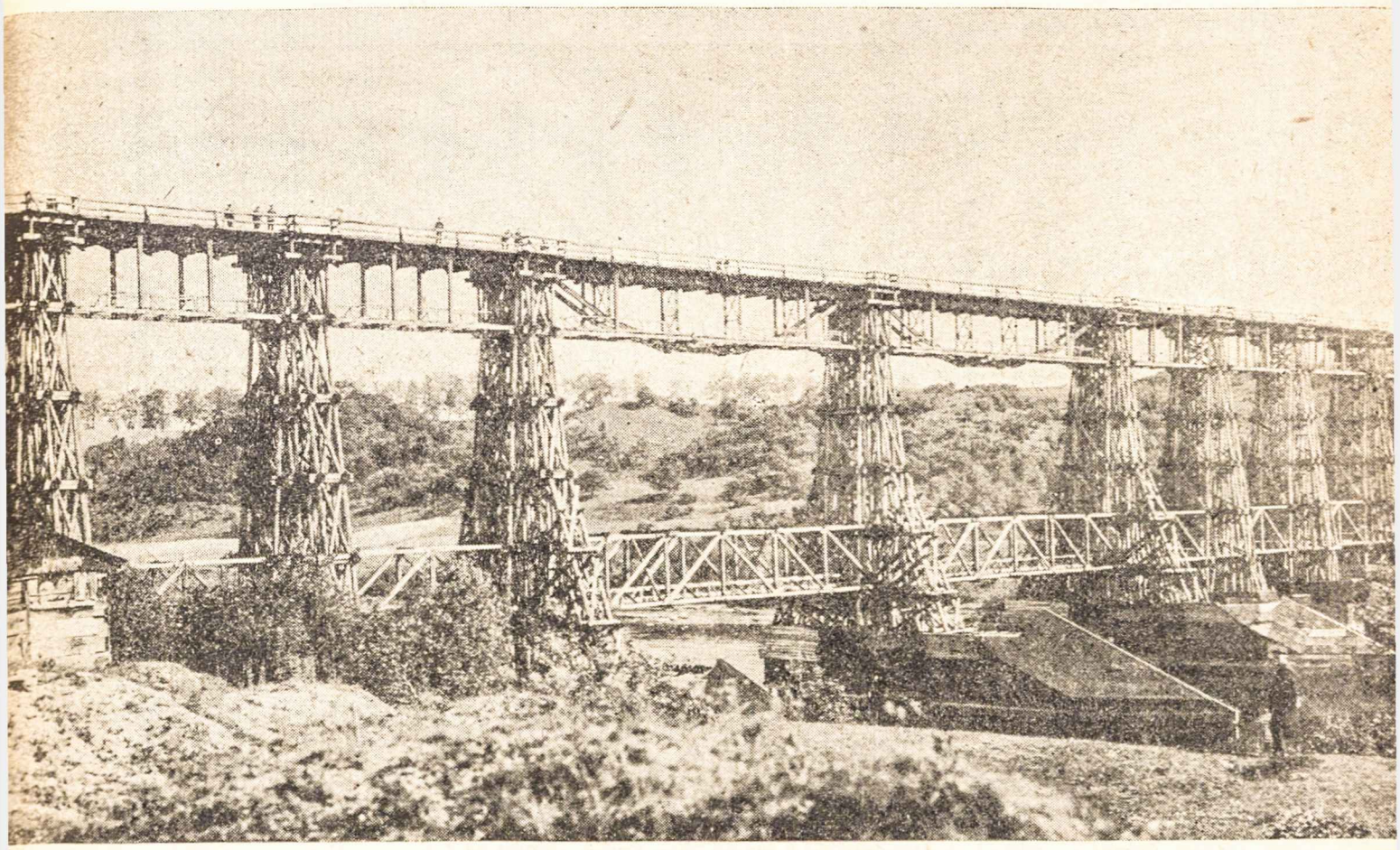

Geležinkelio tiltas per Nemuną ties Alytumi 1925 metais

geležinkelio tiltas linijai iš Varėnos į Alytų. Nemuno vagoje buvo įmūryti du aukšti taurai (po 30 m) ir graži tilto ferma 239,2 m ilgumo (Gerberio sistemos; vidurinė anga 92,6 m, šalutinės po 73,3 m) iškelta tarp aukštų krantų, apie 33 m nuo vandens paviršiaus upėje. Tiltas buvo inžinierių pasididžiavimo objektas. Didžiojo karo audros pražudė tiltą; rusų kariuomenė, pasitraukdama iš Alytaus 1915 m. Rugpiūčio mėn., išsprogdino fermą ir taurus. Vokiečių pionieriai ėmėsi atstatyti tiltą; subyrėjusi ferma pasiliko gilioje Nemuno vagoje. Vokiečiai pastatė laikinąjį medinį tiltą, labai drąsios konstrukcijos, 35 m aukštumo; jis atrodė, kaip 3 vienas ant kito sustatyti „kortų namai“. Tiltas nebuvo labai tvirtas: per jį neleisdavo sunkesnių trau-

* Šį įvykį aprašė dienraščiai: „Lietuva“ 1925 III 6 ir „Lietuvos Žinios“ 1925 III 4; teko girdėti smulkmenų nuo paties nukentėjusio. Plačiau cituoja šią kovą prof. J. Elisonas straipsnyje. Šuo vilkas — Canis lupus L.“ Žemės Ūkio Akademijos Metraštyje 1927 m. (Kaunas 1928, pusl. 226).

kinių. Teko girdėti, kad 1919 metais, kai mūsų kariuomenės dalys traukėsi nuo Varėnos, traukinio mašinistas nesugebėjo sulaikyti sunkiojo traukinio prieš tiltą ir „prašvilpė“ per jį su visomis patrankomis. Kareiviai tik nenulinčavo mašinisto, bet po tokio „bandymo“ pradėtas reguliarus susisiekimas per tiltą, tik be garvežio: vienas garvežys stūmė traukinį iš Alytaus pusės, kitas traukė jį į kitą krantą. Tiltas lingavo, braškėjo, besidairydamas, kur griūti į smarkią Nemuno srovę. Keleiviai turėdavo išlipti iš vagonų ir... žengdavo per tiltą greta traukinio. Toks kėlimasis, pagaliau, nusibodo; geležinkelių valdyba 1927 metais uždarė ir išardė tiltą. Nelengvas buvo ir ar-

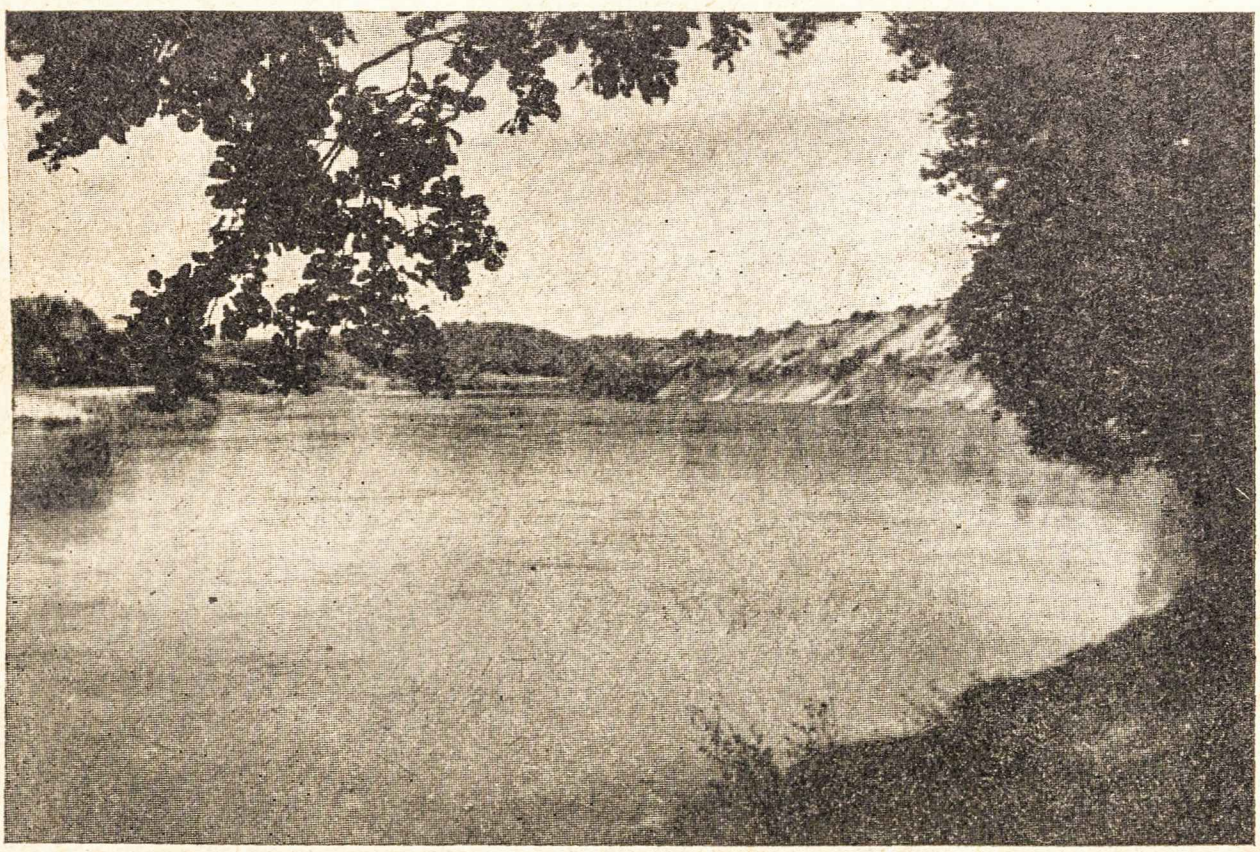

Nemunas Alytaus apylinkėse

dymo darbas; jo ėmėsi „Dzūkijos“ akc. bendrovė. Pavojingas darbas neapsiėjo be nelaimių su darbininkais; vienas jų nukrito su rąstu iš 35 m aukštumo tiesiog į Nemuną, bet nuostabiu būdu sveikas išplaukė iš Avino! Kai vėl atgis geležinkelis iš Alytaus į Varėną, teks atstatyti, kaip seniau, aukštą geležinį tiltą, kuris vėl puoš gražią apylinkę.

Žemiau tilto, dešiniajame Nemuno krante, kur įteka Alytupis, yra dailus piliakalnis, kurį vietos žmonės vadina Miniškių (t. y. vienuolių) kalnu: jis, neva, „prieš 200 metų“ priklausė vienuolėms, kurios netoli ant kalno („Vienuolyno“) turėjusios savo bažnyčią; jokių tikrų žinių apie vienuolyną nėra. Su šiuo piliakalniu žmonės sieja padavimus apie Mirgrausėlę:*

Ant piliakalnio buvo pilis, o ant kalno stovėjusi senovės dievų žinyčia, kur nekaltosios vaidilutės kurstydavusios šventąją ugnį. Pilyje gyvenęs senas kunigaikščio Smūkninio draugas bajoras Raimonis, turėjęs labai mal-

* Pr. Rinkevičius, Dainavos piliakalniai, Rytas, 184 nr., 1932 IX 5.

dingą mergaitę Mirgrausėlę, kurią dar mažą motina žadėjusi atiduoti į dievų žinyčią. Bet Mirgrausėlę įsimylėjęs kunigaikščio sūnus Alytėlis. Tėvai bandė išpirkti savo pažadą aukomis, bet vis dėlto buvo priversti atiduoti Mirgrausėlę gabijai. Alytėlis, jodamas medžioti, pavogęs Mirgrausėlę; jį užpuolė kryžiuočiai ir paskandino Nemune. Mirgrausėlė tiek verkė, kad Nemuno krantuose iš jos ašarų pasidarė sūrios versmės. Kai Mirgrausėlė mirė iš liūdesio, jos pelenus palaidojo žinyčioje ant kalnelio. Kryžiuočiai sudegino šventą dievų gabiją ir pilį, o nepasidaliję turtais patys susikovę.

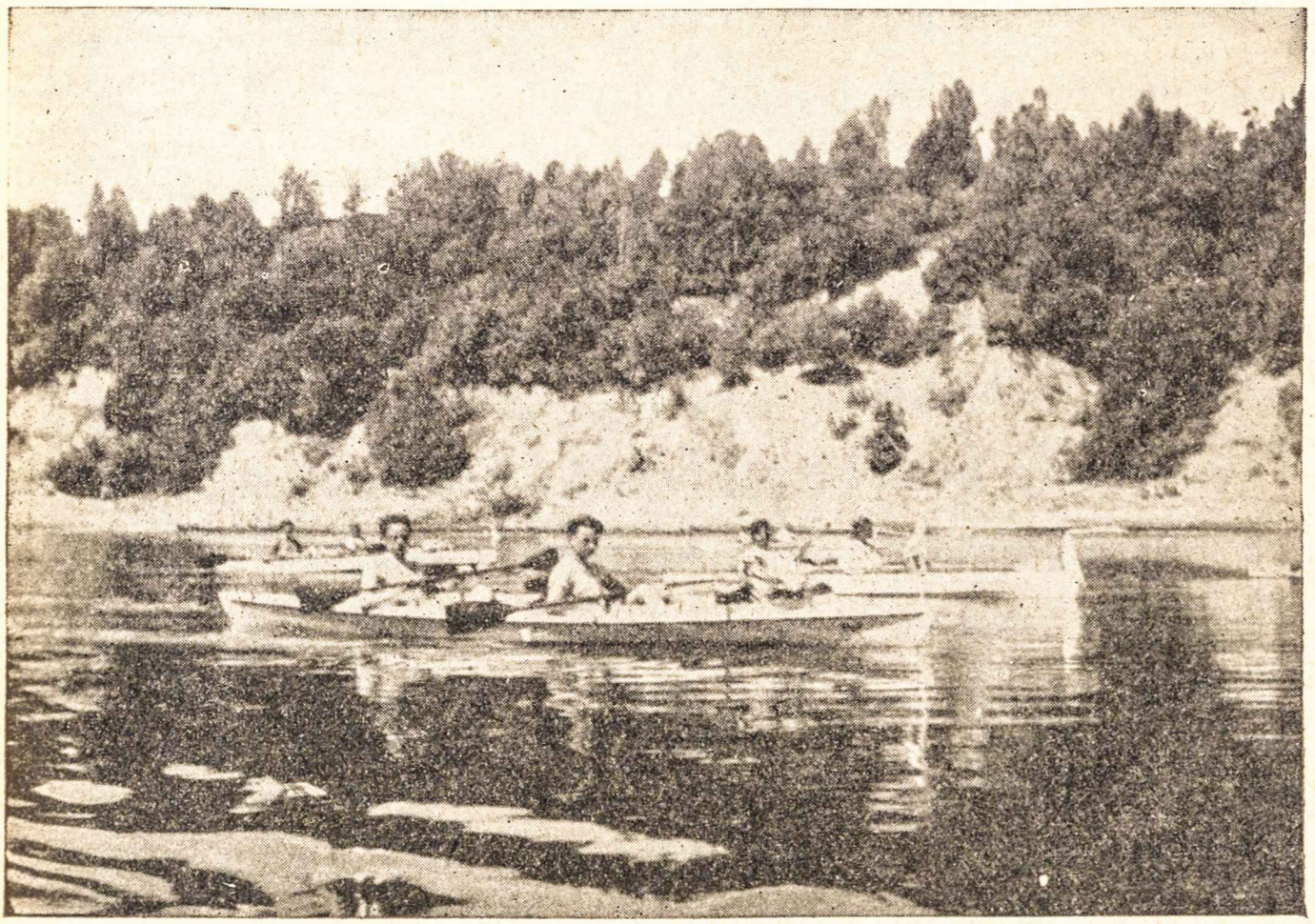

Nemuno krantai ties Alytum

Sunku pasakyti, kiek šioje legendoje yra tikrovės; jos pabaiga paremta istoriniu faktu. 1392 metais kryžiuočiai Engelhardo Rabės vadovaujami traukė iš Alytaus į Lydą. Šv. Jurgio vėliavą ėmė nešti vokiečių riteris Ruprechtas Sekendorf; atvykęs su Anglijos riteriais lordas Percy, Northumberlando kunigaikščio sūnus, reikalavo sau šios garbės. Riteriai susipešė ir daug žmonių iššudė; vos pavyko kryžiuočių didikams juos numalšinti...*

Tarp aukštų krantų, akmenimis nusėtų, smagiai teka Nemunas pro Alytaus miestą. Seniau miestas buvo dešiniajame, „Vilniaus“ krante, dabar centras persikėlė į kairįjį, Suvalkijos krantą; dešiniajame pasiliko priemies-

* M. Baliński, Starożytna Polska III. Warszawa 1846, 345 pusl.

tis. Kronikos mini medinę Alytaus pilį dar D. L. K. Algirdo laikais; tikriausia ji buvo „Miniškių“ kalne. 1524 metais D. L. K. maršalka Jonas Zabžezinskas pastatė Alytuje pirmąją bažnyčią. 1536 metais karalius Žigimantas Augustas jam paskyrė Alytų su keliais aplinkiniais kaimais išlaikymui. Vėliau Alytus buvo atiduotas karalienei Barborai Radvilaitei. 1775 m. seimas perkėlė į Alytų Merkinės ir Trakų teismus, davė miestui savivaldybės teises ir herbą — tris lelijas skyde su karūna. Tada Alytus turėjo 4 bažnyčias ir rotušę vidury miesto. Rotušės bokšte kabojo 80 svarų varpas, pažymėtas 1631 metais ir raidėmis D. O. L. F. L. W. Z. Varpu skambino aliarmui ir iškilmėms; jis buvo miesto privilegijų emblema. Įdomu, kad Alytuje rinkdavosi... Smalensko seimai! Po 1686 metų, kai rusai atėmė rytines sritis, jų archyvai buvo pergabenti į Vilnių; į Alytų pateko Starodubo apskrities įstaigų bylos. Kolonistai, kurie buvo apdovanoti žeme tolimuose kraštuose, gyveno čia, kaip „exulantai“ — tremtiniai. šaukė savo seimą ir turėjo mandatus Lenkijos-Lietuvos seime. Į Alytaus archyvus atvykdavo žmonės ir iš Smalensko žemės. Seimas ir archyvai tilpo rotušėje.

1795—1807 metais Nemunu pro Alytų ėjo siena tarp Rusijos ir Prūsų; nuo to laiko vilniškis Alytus pradėjo smukti. 1810 metų gaisras sunaikino kuone visą miestą, rotušės likučius piliečiai išgraibstė krosnims, o varpą, senojo Alytaus pasididžiavimą, negarbingai pardavė iš varžytynių. Ir liko Alytus — nešvarus kaimas, tik iš papratimo vadinamas miesteliu... *).

1898—1900 metais rusai sustiprino Alytų, pastatė fortų, plentų, kareivinių; pradėjo augti kairiojo kranto Alytus, kur buvo geležinkelio stotis. Didžiojo karo metu tarp dviejų miesto dalių per Nemuną pastatė medinį tiltą, 187 m ilgumo, 9 m aukštumo; prie kairiojo kranto, prie vieno tauro, buvo pritvirtinta matuoklė; observacijos pradėtos vokiečių 1916 IV, atsitiktinai pasiliko kraštutinių horizontų grafikas ligi 1918 X. Mūsų observacijos pradėtos 1919 V.

Vandens debitas Alytuje pirmą kartą matuotas inž. V. Cholševnikovo 1896 metais, prie plento tilto. Tris debitus žemiau miesto tilto išmatavo inž. A. Züllich 1918 metais. Senųjų matavimų svarbiausi skaičiai:

Matavimo diena	Horizontas vokiečių matuoklėje	nuo mūsų nulio	Debitas m^3/sec	Skersinis profilis m^2	Vid. greitis m/sec	Vid. gilumas m	Nuolydis cm/km
1896 VI 26	—	—	114,6	209,8	0,546	—	—
1918 IX 2	0,68	0,50	266,9	310,0	0,862	2,59	21,3
„ IX 17	0,72	0,54	271,8	246,2	1,104	2,33	46,1
„ X 28	0,47	0,29	216,0	221,5	0,975	2,14	33,9

Nuo 1923 ligi 1937 metų atlikti 39 debito matavimai. Profilis parinktas 700 m žemiau medinio tilto, labai gerose sąlygose (dideli greičiai, ligi 3 m/sec ir gilumai, ligi 8 m).

Vandens horizontas Alytuje svyruoja nuo —0,59 m (1921) ligi +6,73 (1931); 1889 metais čia turėjo būti apie 7,20 m. Vidutinis horizontas +0,76 m, vid. vandens debitas 288 m^3/sec, didžiausias debitas 2700, mažiausias 85 m^3/sec. Nemuno baseino plotas ligi Alytaus 42670 km^2.

---

* S. Morawski. Od Merecza do Kowna. Gawęda pustelnika. Teka Wileńska Nr. 4, Wilno 1858, 84 pusl.

S. Kolupaila. Lietuvos upių monografijos, II. Zidinys 1932, Nr. 8—9, 136 pusl.

„MŪSŲ DIENOS". Vilkaviškio moksleivių literatų laikraštėlis, 1 nr. Vilkaviškiečiai, turėdami jau nebe vieną laikraštėlį, „Mūsų dienomis" dar jų skaičių padidino. Gera, kad į šį darbą įtraukė ir kitų gimnazijų literatus. Be vilkaviškiečių, jame bendradarbiauja šakietis P. Gailiūnas, biržietis P. Drevinis ir kit. Patys redaktoriai, iš tradicijos lyrikai, šios rūšies kūrybos ir „Mūsų dienose" daugiausiai yra davę. Geri J. Gražulio Goethės ir Heinės ir P. Žilinsko Alf. Daudet „Bilijardo partijos" vertimai. Iš originaliosios prozos išsiskiria B. Miliūnaitės novelė „Kalvis Norvaiša". Dauguma šio numerio dalykėlių yra premijuoti Marijampolės apygardos gimnazijų savos kūrybos konkurse. K. Bradūno „Jaunųjų maršas" laimėjo I-mąją premiją, P. Gailiūno „Priesaika Jūrai" — II-ąją, B. Miliūnaitės „Kalvis Norvaiša" — II-ąją premiją už prozą. Šiuo numeriu vilkaviškiečiai pasirodė pilni suvalkietiškos energijos. Viso to linkėtina ir toliau.

NEGESTANTIS ŽIDINYS. Vilkaviškio Dr. J. Basanavičiaus valstybinės gimnazijos moksleivių Šv. Sakramento Brolijos laikraštis. Nr. 7.

Ir šiuo leidiniu Vilkaviškis imponuoja. Ypatingai imponuojanti laikraščio estetinė išvaizda: tiek viršelis, tiek tekstas ir iliustracijos labai patraukiančios. „Negestančiame židiny" bendradarbiauja visi žymiausi vilkaviškiečiai literatai. Stipriausi jie lyrikoj, silpnesni beletristikoj. Įdomi ir Brolijos veikimo kronika, iš kurios matyti, kad vilkaviškiečiai dirba pilnu tempu. Brolijos kasa operuoja net tūkstantinėmis sumomis. O tos sumos judinamos neturtingų moksleivių šelpimui, laikraščių užsisakymui ir panaš. Iš laikraštėlio šviečia darbas ir entuziazmas.

Z. Žemaitienė. LECTURES FRANÇAISES A L'USAGE DES LITUANIENS Prancūzų kalbos skaitymai lietuviams. Spaudos Fondo leid. Žodynėlis su paaiškinimais ir gramatiškomis pastabomis. Alfabetinis galicizmų sąrašas ir jų vertimas. Svarbiausios prancūzų k. sintaksės taisyklės. Netaisyklingų veiksmažodžių lentelė. Kaina 5 lit.

Z. Žemaitienė. PREMIER LIVRE DE FRANÇAIS. Pirmoji prancūzų kalbos knyga lietuviams. Žemesniosioms gimnazijos klasėms. I ir II dalis, priedas ir trumpas gramatikos kursas. Iliustruota. 319 psl. 5 lit.

A. Jakštas. AUKŠČIAUSIASIS GĖRIS. Pašnekesiai. Šv. Kazimiero Dr. leid. 189 psl. Lt. 2,50.

AUŠRA. Marianapolio Aukštesniosios Mokyklos IV kl. leidinys. Gražus kreidinis popierius, daug iliustracijų.

T. Jeske-Choinski. GĘSTANTI SAULĖ. II t. Sakalo leid. 368 psl. Kaina Lt. 3. Garsus ir įdomus su gražia meilės intryga istorinis romanas iš Romos imperijos ir pirmųjų krikščionių laikų. Tai vienas įdomesnių istorinių romanų.

Viktoras Katilius. KATASTROFA. Sakalo leid. 148 psl. Kaina Lt. 2. Originalus romanas iš mūsų miestiečių gyvenimo. Romanas parašytas stilingai ir inteligentiškai. Tipai ryškūs ir literatūriški.

Vyt. Tamulaitis. VYTUKO UŽRAŠAI. Sakalo leid. 176 psl. Kaina Lt. 2,50. Tai mūsų vaikų literatūros laureato naujas, tikrai gražus kūrinys — apysaka mūsų jaunimui. *Dail. D. Tarabildaitės* iliustracijos išspausdintos kreidiniame popieriuje.

A. Tolstojus. AUKSINIS RAKTELIS arba BURATINO NUOTYKIAI. Vertė *J. Kruminas* ir *K. Jakubėnas.* Sakalo leid. 178 psl. Kaina Lt. 2. Linksma ir nuotykinga pasaka mūsų jauniesiems skaitytojams, labai gausiai iliustruota.

O. Swett Marden. KELIAS Į PASISEKIMĄ. Vertė *A. Valašinas.* Sakalo leid. 176 psl. Kaina Lt. 2. Knyga pamoko, kaip reikia elgtis, kad mums viskas ir visur gerai sektųsi ir kad laimingi būtumėm.

J. Lažečnikovas. LEDINIAI NAMAI. II d. Populiar. bibliotekos serijos Nr. 8. Vertė M. Januškevičius. Sakalo leid. Kaina Lt. 1,50. Tai antra dalis istorinio romano, kuriame atvaizduota rusų baudžiava, su visais jos žiaurumais, baudžiauninkų kančiomis, jų santykiai su dvarininkais. Drauge tai sentimentalus ir gražus meilės romanas.

Karl May. PER LAUKINĮ KURDISTANĄ. Iš vokiečių k. vertė St. Šerkšnas. 236 psl. Lt. 2,20.

NE AMŽINAI JŪS LANKYSITE GIMNAZIJĄ

Pravartu iš anksto pasiruošti studentiškam gyvenimui, o čia daugiausia padės studentų ateitininkų leidžiamas iliustruotas dvisavaitinis laikraštis

STUDENTŲ DIENOS

STUDENTŲ DIENŲ puslapiai — tik jaunatvės žydėjimui.
STUDENTŲ DIENŲ mintys — Jūsų kasdieninė duona.
STUDENTŲ DIENŲ prenumerata: nuo pat pradžios iki metų galo — Lt. 3,—. Nuo vasaros atostogų iki metų galo — Lt. 2,—. Garbės prenumeratoriais kviečiami visi. Jiems visiems metams kainuos nemažiau Lt. 6,—.
STUDENTŲ DIENŲ adresas:
Kaunas, Laisvės al. 3b, tel. 2 11 90.

DIDELĖ LITERATŪROS NAUJIENA

SAKALAS

SAKALAS jau pradėjo leisti KLASIKŲ BIBLIOTEKĄ

Jau išleisti šie veikalai:

1. **W. S. Reymont, KAIMIEČIAI I t.**
   Kaina Lt 3,50. Vertė F. Naveravičius. Baigiama spausdinti II t.
2. **L. N. Tolstojus, PRISIKĖLIMAS I t.**
   Kaina Lt 3,50. Vertė S. Češūnas. Baigiama spausdinti II ir III tomai.

Klasikų biblioteka leidžiama gerame popieriuje, su dvigubais viršeliais. Dalis egz. bus leidžiama ir aptaisytų meniškais kietais viršeliais. Už kietus viršelius reikia dar primokėti po Lt. 1,50

Toliau šioje serijoje Sakalas leidžia ir kitų klasikų veikalus: Servantes, Dostojevski, Paul Burget, Balzac, G. Flaubert, Stendal, T. Hardy, T. Mann, Šolochov ir daug kitų autorių, naujųjų klasikų.

Šio nr. kaina Lt. 1,50.